

II.
B23467.
4

ur et
e Se
Des
endor
Haya
11. Gye
de Se
burg
8. Rat
11. Uza
5. Zov
9. Kos
e Se
e Gr
sch-I
1. Bern
dyrgy
e Sij
Berg

20467. II. P. f.

31. H.

MILINARJEV JANEZ

slovenski junak

ali

vplemitenje Teharčanov.

Spisal

po narodni pripovedki iz srede petnajstoga stoletja

F. KOČEVAR.

Natis K. Albrecht-a u Zagrebu.

1859.

WILLIAM ALBERT JAMES

slovenski junak

III

vplennitnje Teharčanov.

Spis

po naredni priporočili iz arheološkega oddelka

F. KOČEVAN

030037192

Dr. K. Albrecht & Co. Zagreb

1913

Predgovor.

V povabilu na naročbu tega mojega delca sàm spomenul, da kar sàm spisal, sàm po svoji celi zmožnosti spisal. To sdaj v predgovoru še enkrat ponovim, nadaječ se, da se ta moja prva skušnja na polju slovenske književnosti ne bo onim mirilom mirila, katerim se miriju dela naših uže vedenih književnikov.

Kar se jezika tiče, bo svaki čestitih čitateljev koj na prvi pogled zapazil, da nisàm se držal ne „železnih pravil“ ne izključive slovenščine, to je, jezika, kateri se dan današnji sploh v slovenskih knjigah rabi; ampak, da sàm se v slovstvenih odlikah, i sèm ter tje tudi v poedinih izrazih hrvatsko-srbskomu poreklju bližal, al to vendar tudi sámo toliko, da razumljivost moje besede bo vsakomu Slovencu lahka, kter se je le malo čez prag svoje hiše po svetu ogledal. Ako bi se pa vendar kdo na čim spotikal, naj se v naših časopisih

zoper mene oglasi, odgovor bo dobil, kolikor toliko zadostiven; celó kjer nočem naštevanjem i razlaganjem posebnostih moje pisave ta predgovor čez namiru raztegnuti.

Prva moja misel je bila za teater slovensku igru spisati, pa sám si ne morem zares začun dati, kaj me je od te prve moje namene odvrátilo. Zato se veči del djanja dramatično razpleta. Kar se strožjih historičnih dat teharskoga plemstva tiče, moram žalostno priznati, da nisám prilike imel, se jih posluživati. Ako se ne varam se vplemenitivno pismo brž ko ne v gračkom arkivu (Joaneumu) hranuje, kjer su bile Teharje, kolikor mi je znano „landtafeladelig.“ Pisal sám v ti zadevi po dva- po trikrat na dotično mesto v Gradec, al vse zastonj, odgovora še sdaj čakam.

Tedaj sám se sámogoale narodne pripovedke držati moral. Naj večá drznost je od moje strani navedenje letnice. Tudi nekoliko anakronizmov je v delcu, al ti vendar nisu tako debeli, da bi motili.

Zadnjič naj mi bo še dovoljeno izreči nokoliko besedi v zahvalnost mojemu stricu gosp. Ivanu Kočevár-u, farmeštru v

Št. Vidu pri Ponkvi na Štajarskem, ki su me zares obilodarno podvpirali v tom mojem književnom podvzetju. Vsaki začetek je težek, književni morda naj težeši. Bez podpore od strani mojega gosp. strica, bi to delce gotovo še v rokopisu ležalo. Hvala jim tedaj, lepa srčna hvala! Bili su mi Mecén!

V Zagrebu mesca maja 1859.

Pisatelj.

Še Vidu pri Ponky na Štajarskem, ki su
me zares obledarino podvpirali v tom mo-
jem književnom podvzetju. Vsaki začetek
je težek, književni morda naj težši. Bez
podpore od strani mojega gosp. strica, bi
to delce gotovo še v rokopisu ležalo. Hvala
jim tedaj, lepa srčna hvala! Bili su mi
Mečeri!

V Zagrebu mesca maja 1859.

Pisatelj.

I. Četiriperesa deteljca.

Bilo je leta 1456 na večer pred praznikom svete Ane. Solnce je uže zahajalo božgnad, za razsekljano grebenje sučavskih snežnikov; naproti je pa še svojimi zadnjimi žarki kuševalo pozlačeni križ na stolpu svetoanskem v teharski fari, kake majhne pol ure hoda od staro rimljanskoga Celja. Težaki su se vračali iz polj, ter petjem napolnivali večerni tihi zrak. Naj veči krdeli su prihajali od bežigradske strani, kjer su Teharčanje kakor še dandanašnji, svoje naj lepši polja imeli. Pengarjevih težakov je bilo naj več. Cela gosta truma fantičev i dekličev s srpi, kosami, motikami i s grabljami se je pevaje bližala teharski vasi. V primernem odstanku za težaki koračiju sám pengarjev oče. Vidilo se jim je, da jim dela gospodarenje velike skrbi, veliko težav, kjer su tako zamišljeni, sami v sebe tako zadubljeni. Klobuk potegneju z glave, uže sem ter tje osivele, ter si robcem brišeju oznojeno čelo, kakor da bi hteli tim obrisajem si tudi skrbi ž njega obrisati. Med tem prihiti kakih sedamnajst let stara deklinā izza kolovoza za njim. V desnoj roki je imela lesketeči srp, v levoj je

pa motiko čez ramo držala. Na glavi je nesla vrh pisanoga umetno spletenoga svitka jerbašeu polno bujnoga prelata. Života je bila gibčnejega od mekove mladike, obraza pa tako krasnoga, da je na daleko ko naj lepši devojka cele okolice slovela. Rudeča kakor kri in beleja od liljana nedolžnoga ni samo oči teharskih fantinov na se vlekla, ampak tudi celo štimanih vitezev i preziravnih zlahtnikov. Ni se je mogla nagledati človečka duša bez tihoga poželjenja! — Neki nepopisljivi angjel-ski smehlaj se ji je igral na njenem obrazu. Dve debele kiti, v kterima su bili rudeči i modri traki opletjeni, su ji prosto čez rami visele. V celem njenem bitju je tako rekši kipelo življenje! — Življenje sduženo s vpredmetjenim uzorom zemajlske krasôta. I oči! o oči je imela tako milomodre, tako krotke i vendar tudi tako bistre, da gorje mu za srčni mir ki se je predrznul ji pregloboko v nji pogledati. Delavno je bila opravljena. Janku na zelene ruče, ktere su se ji kaj nježno okol neder prilegle, je imela pasem zpodpashanu, kjer je uže debela rosa tla rosila; da su se jejne okrogle nožice, al samo do primerne višine, kaj mikavno vidile.

„Tatek dragi!“ — s temi besedami prihiti iz kolovoza — „kaj me ne bodeti počakali? Kaj je nek vlilo ravno danas to neobičnu moč v Vaše drugač uže oslabele noge, da Vas nikako dohajati ne morem.“

„Nisam vedel zares, da si Ti še vzad zao-stala —“ ji Pengarjev odgovoré, — mislil sam, da

si uže napredj s težaki odišla.“ Popevati su začeli i dozdevalo se mi je kakor da slišim tudi Tvoj glas med petjem, zato sàm malo bolj napenjal svoje žile, da jih dospem. Glej, ljubo dete, kako se oddaljuje včasih človek od svoje namire, po kateri hrepeni! Dozdeva se mu, da nekaj vidi spred seboj i kmal se bezumno za tem v beg poda, ne da bi prevdarjal poprej, se ogledal na vse strani, druge spametneje od sebe za svêt poprašal i t. d. Al kakor vidim, drago dete, si Ti še vrh svoje naloge, da si celi dan v vročini kúruzu okopavala, še prelasta nažela!“

„Da, da! Tatek! za svoje kozice, ki ste mi jih iz Šentjurskoga sejma pripeljali. Rada bi jih bila seboj na polje vzela, da bi se malo izskakljale, al kaj, — kjer nimam časa na njih paziti! — Glejte, koliko i kako lepih rožic je mnes! Kako jih bodo male žabice vesele! S naj lepših cvetlic sàm pa sama za se venčec splela. Glejte, al mi ne tiči prav fletno v nedarcu! Zraven sàm pa djala četiri pesesa detelju, prvu ki sàm ju letos našla, da bodem zvedla, kaj si kaj drugi ljudi misliju!“

„Ne vrjemi mi toga dete! ju oče posvariju — To su samo prazne babje vere! To ne bodu ljudi nikada znajdli, kako se gleda v srce drugomu; nikada, kako mu viditi v možganah jegove misli, jegove skrivne naklepe i težnje. Pa vendar Marjetca — tako ji je ime bilo — daj povej mi — ju oče pazljivo motraje, dalje prašaju — čigar misli bi Ti rada zvedla!“

To neočakovano vprašanje je Marjeticu malo

vplašilo, vzemirilo, no akoravno sámo za trenutek časa, to vendar ni skrito ostalo izkušrenomu očevskomu očesu. Zato še enkrat, ne malo v ostrejem naglasu ponoviju svoje vprašanje rekoč:

„Daj, povej bar meni Marjetica, čigar misli Te mika zvedeti! Al morebit moje? Al morebit misliš da imam kakšnih skrivnost pred Teboj? Skrivnosti, oče pred svojem edinem detetu!“ — Pengarjev malo prestaneju, kakor da bi odgovora čakali. „Ti molčiš“ — čez nekaj časa opet začneju — zakaj Te je to moje vprašanje tako smotilo! — Gotovo Ti je to praznu vraž od četiri peresne deteljce soseda Martnačka povedala; poznam ju kakšne baže bab da je!

I ravno pri teh besedah jima stopi, kakor volk v basni, soseda Martnačka pri Lemeževem prelazu nasprot. Pengarjev, ju opazaje, omolkneju. Nikom pa ni ugodneje došla, kakor Marjetici, da se je prerezalo preteglo izprašivanje od nesrečne četiri peresa deteljce.

Dober večer bog daj, sosed Marka!“ — jih Martnačka pozdravi. — Kaj tako pozno iz polja! Zato se pa tudi tako odlikuje Vaša kuruza od mejašne, ki ju gojite, kakor da bi Vam na srcu rasla. — Pa ravno prav, da sàm Vaš srečala. Bila sàm k Vam namenjena. Saj veste, da kuham vsako leto, tako kakor na juteršni dan za romarje pri sveti Ani. Veliko se ve da ne nese, pa vendar je bolj nekaj, kakor celo nič! Ognišče moje je uže gotovo! Da! Sàm Mlinarjev Janez mi je veže iztrate narezal! — Pri teh besedah zabliskne po

menljivo jejno levo oko na malo zadej steječu Marjeticu, ktera se je pri tom imenu zgenila. — Zato pa tudi ne trpim — Martnačka ponosno nadaljuje — da bi morebit kdo kaj jezike stegoval čez njega i njegovo poštenje. Lukačka i Strnačka ste me zavolj toga cel čas zavidnim očesom gledale, kakor pas psa, kada kost gloda. Pa kaj se ja brinim, za te babuše, ki še nobena prave prežgene juhe skubati nezna. S eno besedo, vse imam uže v redu, samo vode še nimam. Moja stara glava ne nese več vedrice kakor nekada. No saj veste, da uže moram leta imeti, ko sàm uže rajnku Mlinaricu, bog ji plati, pestvala, i tudi Janez — opet se Marjetica pri tom imenu zgene, i opet se zabliška levo oko sosede pomenljivo na Marjeticu — ki je tudi uže do možke glave zrasel. Nevem ako je res al ne, pa ljudje kažeju, da sàm blizo osamdesetih.“

Pengarjev su uže nejevoljno čakali, kada će biti konec besedi, kjer se jim je domu mudilo. Zato ji v reč sežeju, „no“ — su djali — „povej v kratkem zakaj si se k nam namenila. Ako Ti morem s čim pomoći, le reči, saj Veš, da Ti nič ne odrekam, ako je le mogoče.“

„Ja nekaj bi Vas pač rada naprosila — se za ušesam praskaje Martnačka bliže k Pengarjevim ostopi — pa si ne upam prav reči.“

„No, kaj pa, le hitro reči, meni se mudi.“

„Drugoga nič, sámo posodite mi malo Vašu Marjeticu, da mi malo pripomore, saj toliko, da mi dve vedrice vode denese, to drugo bom uže

sáma vredila. Saj se poleg toga tudi lahko kaj nauči od mene, kako treba kaj prijeti! Ne da bi se morda hvalila, pa kar je res, je res! Naj mi ktera reče, kolikor je kuharic v naših Teharjah, da je na več sedmij, venčanjev, kolin i furežev kuhala kakor ja, rada bi ju poznala. Ako se ravno nektere štuliju, da kaj znaju, pa da ktera tudi kaj česa zna, saj se je od mene naučila. Še sdaj akoravno sàm uže stara, premesim bolj kvas kakor marsiktera druga Teharčanka. Celo celjskih kuharic se ne bojim, akoravno misliju, da su se s kuhačo v roki narodila. — Samo da bi bilo dokaj sveta, pa ga uže bo, kjer bo juter tudi volitev novoga načelnika za našo krdelo. Vreme tudi lepo kaže. Saj je čista sveta Uršula i rôsa tudi dobro vreme znami. Ko bove s svem gotove, greve pa k večernicami. Sàm čula, da jih bodu naši novi gospod kaplan obhajali. Toga gospoda pa ja zares kaj rada poslušam. Uže dolgo nismo takih imeli, da bi bili tako za pridigu, kakor su ti! Ne da bi morda kaj čez gospod farmeštra imela, bog začuvaj, sū tudi prav galant gospod, pa —“

Dobro, dobro, — ji Pengarjev reč presečeju — uže dozvolim, da Ti Marjetica pri kuhariji malo pripomore! Samo ne brbraj od rečeh, ki sèm ne spaduju.“

No zares, starka bi bila celu uru, i morebit še več tako v enu mer klepetala, da ne bi bili Pengarjev oče se tako rekoč, siloj vsilili v njeni govor. Dozvolili su pa s tem strogim pristavkom, da ima Marjetica koj po večernicah nemudoma

domu priti, i sicer ju mora Martnačka do doma spremiti. Gotovo su morali Pengarjev svoje uzroke imeti, da su tako vestno i skrbno na svojega edinca pazili.

„Srečno tatek, dok se opet vidima!“ — se veselo Marjetica očetu poslovi.“

„Marjetica!“ — ju začudeno oče pokregaju — „To mi zares ne gre v glavu, kako da si Ti danas tako smočena! Morda ne bodeš s prelastom k sveti Ani šla! Skoro da bi nazaj vzel svoje dozvoljenje, da mi ne bi bilo zavolj sosede Martnačke; daj, bom Ti ja napasel Tvoje kozice.“

Kakor da bi ju bil krvjoj polil, se jejno uže drugač rudečo lice užari, da je gorelo kakor putpela. Nikada ji nisu oče ne žal - besedice ne očitali, no to tudi ni bilo treba; vedno jim je bila ko verno dete v vsem pokorna i vbógljiva. Kakor pere vzdigne jerbašču z glave, ju postavi na tla, dene svitek vrh nje, zapikne srp v prelast, ter si pas odpaše.

„Dragi tatek, pa nekaj Vas še moram prositi!“ —

„Kaj? Le povej! Saj veš da Ti vse spolnujem, na čim le veselje imaš, kar pa tudi od moje strani ni prav, no od sihmal bo gotovo drugač, otročjih nog si uže odrasla! Skoro bi odgonul, da hočeš par grošičev za medicu sladčicu, kaj ne Marjetica, da sam ju zadel!“

„Ne tatek, ne! Ni mi ravno mar danas za medicu.“

„Kaj pak nek je?“ — radovedno Pengarjev

vprašaju. „Samò to bi Vas naprosila, dragi tatek, da mi naj prvo mojega ljubčeka črnorogēca napa-sete, da mi ga lepo varujete, da ga druge kozice ne bodu od jaslje odrivale.“

Pengarjevih smeshljaj posili. Obljubiju ji to storiti. Soseða Martnačka je uže komaj čakala, kada će biti konec besedi. Neuztrpljivo je nogama cepetala, od kterih je desno na ti levo na drugi strani prelaza imela. „Vendar enkrat!“ — zamrmlja zmed svojimi suhimi žnablji, ktera sta se vila med šrbastimi ustmi, kakor dva prtiča v mlavti pred podom. Kada nikoga ni imela, s kterim da bi bila žlabudrala, je imela to prav starobabju razvadu, da je vedno sama seboj govorila. Le včasih, i sicer prav redkokada, ji je postal mlin; tada pa sta nos i brada si bila brat i sestra, oba dva kosmatimi bradovicami obraščena. Nasproti pa, kada ju je kdo razsrdil, i da ga je začela obirati, kar je prav mojstersko znala, su šle jejne ustne na široko i na dolgo, da je strahôta bila viditi brezen med nosom i bradoj. Usnate lica su se pa razpihavavale i napihavale, kakor stari meh v kovačnici! No vendar su stari ljudi pripovedvali, da je nekada kaj fletna ženka bila. Vedla je zmiraj vse, kar se je v vasi godilo, akoravno ni razvadu imela v vasi od hiše do hiše, od syseda do sosedu hoditi i besede pobirati. Kar su kje jedli, kje su se skregali, kar i koliko i kom je kdo kaj dolžen, kdo se će ženiti, ktera deklina je košata, i od koga; celo to je vedla, kar sta si tu al tam dva na skrivnem na ušesa

povedala; — pa kako je to vse dozvedla, to je sám bog vedel. Bila je kakor stari rotovski boben, ki prvi za vsako oznanilo ve. Al drugač, kar se poštenja tiče, ji ni nobeden kaj očitati mogel. Kdor ju je sovražil, ji je k večem rekel, da je coper-nica. V svojih mladih letih je služila večidel za pestnu. Po naključju je pozneje celo v celjskem gornjem gradu za to malo kuhinsku služila, ko je še grof Erman II. živel. V ti službi se je kuharije izučila. Pozneje pa, ko su ju zavolj njene jezičnosti iz grada odpravili, se je sama na svojo roko lotila kuhijskoga posla, i kmalo je ko naj prva kuharica cele okolice slovela. Kjergod su kakšno pojedšinu imeli, je mogla stara Martnačka kuhati. Zraven je pa tudi ko babica pri vsakem porodu prisustvovala. Svojega posestya ni nič kaj imela, večidel je v kakšni oferiji sedela, ljudi su pa obično kazali, da babca dnar ima, da ga še celo na posodilo daja. Tudi od rodbine ji je bilo vse poizmrlo. Naj bolj je pa bila na svoj samski stan štimana, vedno se je med dekleta brojila; poleg toga je pa vedla veliko pripovedvati, koliko i kako brhkih ljubeznikov je imela, koliko snubačev ju je prosilo za srce i roko i t. d.

Sdaj si za odhod popravi svojo zelenu aubicu, kteri se je še poznalo po opuljenih nitih, da je nakada, morda pred kakem pol-stoletjem zlatni port imela. Sedela ji je na zatilniku, kakor zel-nata voha. Omazana je pa bila i omastena, da se je kar svetila.

„Lahko noč, Marka! Vašu Marjetcu Vam

bom uže domu pripeljala, se ni treba nič kaj bati, saj sàm ja zraven. Lahko nòd!

„Bog s Vama!“ — ji Pengarjev odvratiju.

„Bog!“ — se še enkrat za plotom Martnačka oglasi, ker je zmiraj hotla zadnu besedu imeti. Pengarjev se na levo, Martnačka i Marjetca pa na desno razidu.

Komaj sù kakih deset korakov šle, se Martnačka uže ogleda, je li su še Pengarjev kje viditi, i ko jih zagleda še pri prelazu stoječih i za njima gledečih, hitro kakor blisk opet svoj vratilnik zasučè, na tihem Marjetci kazaje, naj malo hitreje postopi. Še le ko za neki visoki plot prideju, da su bile na sàmem, povzame Martnačka govor ter prične navadni svoji jezižnosti ji tako revno nekaj pripovedvati, da je Marjetični obraz se sdaj ožarival, sdaj obledeval.

Nehoté se prime za svoja kipeča nedra, kakor da bi ju kaj dušilo.

„Tedaj nama ni več treba četiri-peresa deteljce!“ — popraša Marjetica čez nekoliko časa. Vsaka jejnih besedi se je le med zdihljeji prs izvila.

„Ni.“ — Je bil kratki odgovor. — Janez Te ljubi. To mi je sàm lastnimi usti povedal. No to je vendar zadost, da nama ni več treba deteljce; da ne bi ju bila uže v kiticu djala, bi ju gotovo slobodno proč vrgla. Pa saj mu ju tudi s kitico vred lahko daš, škodovalo ne bo!

„Kada Vam je to povedal?“ Marjetca dalje Martnačkū izprašiva.

„Danás, pri sveti Ani. Pa da tudi ne bi bil on sám začel, ja ga bi bila počasih uže na to pot napeljala. Saj meni vse pove, kar le na srcu ima, no za kaj ne bi saj sám ga pestvala!“

„Pri kateri priložnosti Vam je to razodel, al kterimi besedami? Povejte, ljuba Martnačka, povejte!“ Marjetice v starku sili. „Veš Marjetča, to je bilo takole: Janez me je vidil ognišče graditi. Počasih pride bliže k meni, i dasiravno ga nisam naprosila, mi začne sám od sebe veže rezati iz tratine. Zapazila sam koj, da je slabo razpoložen. Tudi zdihval je včasih. Vprašam ga: „Janez! kaj ti je danas tako čisto marn vzelo? Drugač si tak vesel i zgovoren, zmiraj le v drštvu fantovskem; od nekoliko časa pa le samoten hodiš se ljudeh izogibaje! Ti moraš biti al bolan — sam djala — al pa morda zaljubljen, kaj ne?! Debelo me pogleda i noga mu na lopati obstane. S prvoga je tajil. Al to vsaki tako dela, kter je še nedolžne krvi, kjer ga je tako rekoč sram se razodeti. Počasih je pa ena beseda drugu dala, i zmiraj vsa se bolj bližala, zmiraj se mi je dozdevalo, da dobiva veću povzdanost do mene. To je naj bolje bilo, da naju ni nikdo motil. Samo Strnadčka i Lukačka su glave skup vtikale, al vendar od najnoga govora nisu ne reče ne slišati mogle. Ko je uže dosta bilo, vež narezanih jih k meni donese, dolj na tla položi, ter hoče, da odide. — Janez! — počakaj malo, ja Ti še imam kaj posebnoga povedati. — Kaj? le hitro! meni se mudi! — me radovedno nasili — nimam časa se

do tukaj
sever

dolgo muditi, fantje me uže čakaju. — Janez, povej mi prav odkritosrčno — nadaljujem — al se ne boš nič ženil?“

„Kaj to ste ga prašali! — ji nedadoma Marjetica v besedu seže.“

„Ravno temi besedami. Glej — ^{le} sàm dalje priljudno djala — očeta si zgubil, matere več ni maš, brat ti je vmrl, žlahta te tudi po strani gleda, na nobenoga se prav zanašati ne moreš, i tako bo s časom še vse v nemar šlo. Tebi je treba gospodinje pri tvoji kmetiji, kakor vratam podvoje. Izberi si kateru izmed naših deklin, ktera kaj ima i tudi kaj zna, saj se ne manjka poštenih i pridnih deklin v naši vasi, i gotovo ti ne bo nobena odrekla, saj se bo za polnu mizu vsedla. Tiho me je poslušal i očmi v tla gledal. — Ja ti bi pa vedla za kaj prilično deklinu, — sàm čez nekoliko trenutkov ^{opet} začela — pridna je, delavna je, vse čednosti ima, ktere deklinu odlikuju; tudi bez groša ne bo; i na kar sadašni mladi svet naj bolj gleda, krasna je, da ji ni blizo take. Da ti ne bi odrekla te od naprej zagotovim, kjer mi je uže sàma povedala, da se ji ti zmed vsih teharskih fantov najbolj dopadeš.“

„Mar me niste izdali!“ Prestrašeno Marjetica starku popraša.

„Le tiho potrpi, dok da Ti vse povem. — Oba vsa za enčas omolknila. Ja sàm čakala, kaj će on na to djati. On kakor se mi je dosdevalo — se pa ni prav upal prašati, kateru da menim; zatoraj opet ja reč povzamem rekoč: Ja ti ju čem povedati. —

„Za pet ran božjih!“ Marjetica zdihne.

„Al umiri se, Marjetica, dok da vse zveš kako je bilo. Ja ti ju čem povedati, — sàm djala — al to mi moraš obljubiti, da, ako ti ne bo po volji, dalje od toga nikada i pred nikom ne boš več govoril. To mi obljubi. Glej Pengarjeva Marjetica! — pri tom Tvojem imenu me zgrabi za roko, — Martnačka! je to res, kar ste rekli, da je Pengarjeva Marjetica — —! No, kako to ne bi res bilo — mu besedu iz ust uzamem — kó mi je ona sama to rezodela, ko sve skup včera repu plele; i morda ne boš mislil, da se ti lažem i bedake iz tebe delam. — Sdaj sàm mu mogla vse na tanko pripovedati, kako i kaj. Čakaj malo Janez tukaj do večernicah, morda izprosim Marjetice od Pengarjevih da s menoj gori pride, samo da bi bilo moje ognišče skoro gotovo. — Le pojte, le pojte — je djal — za ognišče se vam ni treba nič skrbeti, to je moj posel, sámo Marjetice izprosite i gori pripeljajte; al to Vas prosim, še pristavi, da od to, kar sva sdaj tukaj govorila, med nama ostane, da ne črkice ne Marjetici poveste. Zato, Marjetica, se le tako delaj, kakor da ne bi nič od vsega toga ne vedla.

Med tem pridete k sveti Ani.

Vse je uže bilo živo, vse je mrgolelo od romarjev, — ko ste Martnačka i Marjetica gori prišle. Tukaj delaju ognišča iz tratnih vež pod debelo-senčnatimi lipi, kakor da bi veljalo oltarje molikom staviti; tam usajaju na odredjenem kraju rante i prekle v ledinu, kakor da bi hteli selo

naseliti; opet na drugem dotičnem prostoru razpenjaju celjski medičarje svoje šotore rudečimi banderici navršene, kakor da bi trebalo tursko taborišče postaviti. Teharski fantje su pa za crkvi-jo možnarje nabijali ter to, tačas še čisto novu znajdbu pokušovali. Al bog začuvaj, da bi bil fantin druge okolice se možnarju al kurišču približal, kmal bi mu bili pete namazali. Zato su pa tudi fantje okoljčani le od strani gledali se jim zavidljivo posmehljaje, no malo da nisu pričeli zabavljati, le velika množica Teharčanov jim je koražju krotila. Med teharskimi fantini se je posebno odlikoval Mlinarjev Janez. Za pol glave najmanj je bil viši od vsih drugih. Rasta je bil čvrsto-visokoga kakor mladi hrast v dubravi, kteroga bi brodar naj raj za jadrilo iziše. Škrlatni oprsник s debelimi srebrnimi gumbami, irhnice, umetno obšite, do kolena visoki škorni, ter nizki klobuček iz zajčne klobučnine na levoj strani glave s rumeni rožici za svilnatem cofastem trakom, prav po staro-slovenski nošnji, su ga kaj izvrstno krasili! — V njegovem obrazu se mu je vidila neustrašljivost, nekaka plemenita pridržnost poleg značaja možačkoga prevdarenja. Pogleda je bil bistroga, kakor sivi sokol, kada gleda iz svoje strme skale v dolinu doli, je li ne bi kde zapazil plena. Na mirno krivem nosu mu je bilo junačtvo urezano, i kakor su izkušeni ljudje pravili, ki su si mnogo sveta skusili mu nek ni bilo para najti v devet deželah ne, ne v slovenski marki, ne pod cesarjem i ne pod papežem. Iz nožnic njegovih se

mu je svetil srebrem okovani rog širokoga noža. Zares ni se bilo šaliti š njim. Kakor orel se je včasih ogledaval tje čez ljudstvo, ktero je neprestano sem ter tje vrelo. Poznalo se mu je, da nekoga očakuje al išče. No zares, ko zagleda staru Martnačko i tik za njoj Pangarjevu Marjeticu, se nekako dirnjen strese, nehote zdihne, se zamisli ter v enu mer i tla strmi. „Danas“ — si misli — moram š njoj govoriti, naj velja kar hoče.

„Kaj Ti je Janez? — ga nenadoma vpraša Šimekov Toma, jegovi naj bolji prijatelj — „kaj Ti je, da si mi danas tako nenavadno mlačno razpoložen? Le počakaj še malo, dok možnarje še nabijemo; Dramljčanom i Vojnčanom še bomo parkrat počili, da bo tudi moja Mica i Trnovlah čula, kakšnoga korena da smo teharski fantje. Gotovo se uže sdaj umiva za jutršnji dan. Potem ga gremo pa koj žulit, morda Ti bo vino razpodilo kržele iz Tvojih možgan.“

Janez od vsega toga ni besednice čul, kjer se še zmenil ni za to, kar ga je Šimekov oprášal.

„Ni danas Janczu mar za žulenje — se čez nekoliko časa Muharjev Jaka oglasi — danas kakor se mi dozdeva juga nekaj žuli. Uže davnej sàm zapazil, da se zogiblje našega društva; ne da bi bil morda bahun, bog začuvaj, toga mu ne more nobeden očitati, al spremenilo se je nekaj v njegovem notrajnem. Kaj ne Janez, da sàm ju zadel!“

Kakor da bi se bil naenkrat iz sanj probudil, naglo Janez pópíraša: „Kaj je? Kaj? Kaj praviš Jaka?“

Vsi ga debelo pogledaju i naenkrat se vsi nasmejiju. „Da, da! zaljubljen je, zaljubljen!“ — pravi eden. — Pa še kako!“ — pristavi drugi. — „Meni se je enaka godila“ — doda Šimekov klavdivcem zdrobljene opeke v možnar nabijaje — „ko sàm prvokrat svoju Micu vidil, zateleban i raztrešen sàm bil, kakor riba ki je vmotcu pžrla.“

Kakor da bi ga bil kropom polil, ga žarjavica oblije, vidivši, kako nemilo ga je izdalo jegovo notrajno poželjenje. Hitro se zdramši zavrne kakor malo srdit: „Ja imam čisto druge misli i skrbi, kakor vi drugi, k terim še živé ljube matere i skrbni očeti, al odkar su moja rajna mamca, bog jim plati, oči stisnuli, i mojega očeta Turki na brežkem polju vbili, me skrbi moje pohištvo, moje polja, goveda i sploh gospodarenje.“

Sdaj v stolpu zatrijanči k večernicami, ter konce napravi tem zapletkam. Fantje možnarje zasmodiju ter, klobuk spod pashi eden za drugim v erkev zgineju. Tudi ljudstvo se je počasih razišlo i razgubilo, kjer se je uže precej omračilo. Sám Janez je na svojem mestu obstal, ne zapazuje, da su drugi jegovi tovarši uže odišli. Čez nekoliko časa se zdrami iz svojih zamišlij ter se nehoté prot Martnačkinem ognišču ozre. Merjetica je ravno bila vedricu vode donesla, ter ju v posamesne lončice nalivala. Martnačke ni bilo zraven. Sdaj si sàm pri sebi misli, je na ljepši prilika

š njoj govoriti, to ne smem zamuditi. Nekako okorno, kar drugač ni bilo v njegovem ponašanju, se k ognišču približa.

„Kaj Ti je Janez“ — ga Marjetica vgovori, — „da si danas tako zamišljen, skoro bi rekla spremenjen! Vsi su Ti tovarši k večernicami v crkev odišli, samo Ti si kakor vkamenjen nazaj ostal.“

„Zares zamišljen sam“ — Janez negotovim glasom odvrati — „tudi spremilo se je mnogo v mojem notrajnem, to sam naj bolj čutim. Za celi svet skoro ne maram s vsemi njegovimi vsrečijami. — Ne vem jali me bolj glava boli, ali kaj. — S eno besedo, neizrekljivo neznanu mi je.“

„Ti čudno danas govoriš, zares, ja ne razumim smisel Tvojih besedi; al obžalujem Te iz celoga srca.“

„Hvala Ti Marjetica za Tvoje milosrčno sočutje!“

Pri vsaki njegovih besedi se je boril zadušenjem svojih zdihljejev, koji su se mu zmiraj prs izvijali.

„Nemoj, nemoj, dragi Janez, tako zdiHAVATI“ — ga Marjetica tolaži, mu ljubopitno i milo v oči gledaje — „ni mogoče, da ne bi bilo zdravila na svetu za Tvoje trpljenje! — Daj, razodeni mi odkrito-srčno, kaj Te tako nesmileno stiska okol srca? Pred menoj morda ne bodeš kaj česa zakriVAL, saj sva vendar od detinskih let spukaj zrasla! Daj, le povej mi, morda si s tem srce olajšaš, i bog ve, ako Ti ne morem morda še v pomoč biti.“

„Ako mi kdo na tom svetu pomoči more, si samo Ti Marjetica!“

„Ja! Kako da samo i ravno ja?“

„Samo Ti!“

„I Ti mi tako dolgo zakrivaš uzrok svojih dušnih bolečin? Kaj me morda meniš tako neusmilene i tako trdosrčne, da Ti morda ne bi pomoči htela. Zares slabo imaš zaupanje do mene, ne vem čim bi bila to od Tebe zaslužila! Samo razodeni se mi brez ovinkov. Ako je zares v moji zmožnosti, Ti čem pomoči.“

„V Tvoji celi zmožnosti je.“

„Neoklevaj tedaj dalje, samo reči, kaj imam v Tvoju pomoč storiti i storila bom.“

Janez prime Marjeticu rahlo za roko, stopi š njoj malo v stran za lipovje, „Marjetica“ — začne pol zdvojljivim, pol odvažnim naglasom — „Marjetica! Ti me siliš, da Ti celo svoje srce odkrijem, i akoravno morebit zdravila ne najdem v tom razodetju, upam s tem saj nekoliko olajšila za svoje srčne bolečine pridobiti. Ja Te ljubim! V teh treh besedah je vse sadržano, kar Ti imam razodeti! Da Te ljubim, to mi kažeju bolečine, ki se mi v Tvoji bližini naenkrat spremené v sladkosti. I kakor mi je bilo poprej neizrekljivo neznano i težavno, mi je pri Tebi tako nepopisljivo dobro i lahko! Kar me je prej sklelo i peklo, mi pri Tebi vse bolečine zgubi. Bez Tvoje uzajemne ljubezni, Marjetica, za me ni nobenoga zdravila več!“

Janez malo prestane, kakor da bi odgovora čakal od nje, ki je sramežljivo svoje oči pobesila.

„Kaj ne Marjetica“ — čez nekoliko časa nadaljuje — „kaj ne, da tudi Ti mene ljubiš, da morda tudi Ti občutiš, kar ja občutujem. — Ti molčiš! Daj, odgovor hočem od Tebe imeti, nekaj še odgovor moram imeti, to sàm si uže danas v jutro, ko sàm Te s očetom vidil na polje iti, trdo naprej vzel. „Ja“ ali „Ne,“ na oboje sàm pripravljen, na oboje vem kaj imam storiti. S eno al drugo besedo me storiš ali naj srečnejega, ali naj nesrečnejega. Strašneje je živeti v ti morivni nevednosti, kakor pa vmreti. Daj! Pri vseh svetnikah božjih, Marjetica draga, daj odgovor, daj!“ — To izrekši se nehoté jegova krepka desna mile okol njenih nježnih neder ovije. Dalje se tudi Marjetica sprevladati ne more. Molčé nagne svoju glavicu na Janezeve prsi, ki ju goreče k sebi stisne. V tom trenutku začne polna luna gorostasno z hrvatske meje izvstajati svojoj mračnoj svitloboj čarobno oblijaje ta ljubezni prizor.

„Janez!“ — trepečim glasom Marjetica prične — „ja Te ljubim, i dokler še bodu naši fantje ukali, i cvetlice za klobukom nosili, tak dolgo Te bom ljubila, kakor le zamore prosta slovenska deklina ljubiti! Nikada nobenog drugoga od Tebe!“

„Vidiš Marjetica, kada nam bo ona luna z Koroškoga ostajala, kada se bo solnce pred mesecem pobledilo, tada Te bom prestal ljubiti.“ — Srčneje stiska ju na prsi svoje, poljubi jejno čelo, kakor sneg tak belo i čisto. —

„Pri moj kokoš!“ — se naenkrat žasliši za gostem lipovjem Tonetov glas — „pri moj kokoš,¹²³

naj lepši par kak dolga i široka je slovenska marka!“

„Al Vam nisám rekel, da je zaljubljen čez ušesa!“ — dostavi Muharjev Jaka. Sdaj stopi celo fantovsko društvo naprej, ki je uže nekoliko časa to ljubezkovanje od stani gledalo. Janez pa, levoj prestrašenu Marjeticu v objemaju držaje, vzdignè desnicu proti nebu rekoč: „Prijetlji, današnji dan mi je naj dražji v mojem življenju. Bodite svedoki toga, kar se Vam sdaj pred bogom zarotim. Očito povem, da ljubim Marjeticu, da sàm si ju zbral ko svoju prihodnu zaročnicu. Vsaki zmed Vas me slobodno presune svojim nožem, ako se kada ti svoji zakletvi vzneverim.“

Živil Janez! Živila poleg njega jegova prihodna zaročnica!“ — se trikrat v fantovskom krogu zakriči.

„Ona mi je pa zadala reč“ — nadaljuje Janez — „me ljubiti, dokler da še bodu fantje slovenski — no tom imenom se mi ponašamo — še ukali, dokler da še jim bodu rožce za klobukom cvele.“

„To bo vekomaj, juhé, juhé!“ — vsi neko samozadovoljnostjo i ponositostjo enoglasno zakričiju, vsak svoj klobuk v zraku sukaje, da je daleč po okolici krik se razlegal i stoterokrat odmeval od dubrave do dubrave, od loga do loga. Naenkrat vsi vtihniju, se na levo na desno razdelé i eto! Pengarjev oče s Martnački se vzad prikašaju. Janez, jih zagledši, jim stopi dostojno s Marjetico v polobjemaju nasprot, jim poda malo prestrašen

svoju desnicu v pozdravljenju plahim očkavanjem, kaj hoče iz vsega toga biti. Ni mu bilo zavolj sebe, ampak zavolj Marjetice, kjer je dobro poznal Pengarjevih i njih strogost, celó v takšnih zadevah. Al Pengarjev mu podatu desnicu uže na pol pota obstrežeju se prijazno smehljuje. Janez hoče, da se zagovarja, al Pengarjev, jegovu raztrešenost opazuje, mu besedu vzameju, rekši, da uže vse veju, na Martnačku kazaje, da od njih ne strani ni nobene zapreke, ako le poštene misli ima, na čem tudi ne dvojiju, kjer je on od nekada ko naj porednej fant v vasi na glasu bil; da su veseli i da se srečnoga ceniju tako vrloga človeka za zeta dobiti. Proti Marjetici se obrnivši šaljivo rečeju, da jim je še le sdaj jasno, kateri namen je imela četiriperesa deteljca! — Martnačka je od strani stala i jejno levo oko se je skoro Marjetici skoro Janezu nabliskavalo, kakor da bi bila htela reči: kaj ne, da sàm to lepo vredila, vpeljala i syršila! — Obema je naime reč zadala, da jih hoče kakor na slučaj skupaj pripeljati, al obema je zatajila, da hoče med tem po očeta iti, da jih zasačiju v vzajmнем ljubkovanju, kada se morda naj varneja menita. Trdo je morala sprepričana biti, da od očetovske strani nobene zapreke ne bo. Pengarjev sdaj celo društvo na večerju povabiju.

II. Grof i menih.

Celi pot čez hrib su fantje popevali veselice kadkada vmes zaukaje. Martnačka se je pa bila uže poprej peté pobrala. Urno kakor veverca v vas poteče i na ravnost k Pengarju. Skoro sape nima zadost vse naenkrat povedati. Brže vkaže vsaki dekli svoj posel, da se društvu uredno postreže. Sába je pa po kuhinji sem ter tje digala, da ju je vseh kotov polno bilo. Vsaka dekla, ki se je le v kuhinji prikazala, ji je na potu bila. Švigala je po sveh kotah, kakor miš v klopki, ki rešivnu luknicu išče. Sába ni vedla kaj bi bila poprej v roke vzela. Za burklje je morda uže desetkrat prijela, i desetkrat jih zopet nazaj v kot vrgla. Dekle su sámo pri kuhinskih vratih stale ter ju smejaje gledale. Sdaj pobrčka po pepelu, je li morda še kaj žarjavice od poldana, al zastonj, vse je užo bilo mrtvo. Hitro seže v sklednik po pokrovalku vkažaje bližni dekli urno k sosedu po ogen stopiti. S časom pride zopet malo k sebi. Dekla donese celi kup ognja na pokrovalki, al komaj stopi v kuhinju ga vrže pokrovalkoj vred spred Martnačku, kjer ju je bilo uže zelo v prste peklo. Al Martnačka ga ko vedena kuharica koj golima ro-

kama pobere, pešičku nadrobljenih tresk spod ognjišča vzame i na tretji spodpihljaj se uže plamen vname. Sdaj su se začele jaja vbijati, kokoši klatti, testo mesiti, voda donášati, ražni brisati, krop pristavljati, posodba, žlice i druga jedilna orodja prati, na mizi v veliki hiši pokrivati i slednič je vse šlo v redu kakor na kolovratu, ena je drugi stregla kakor pri vsagdanjem poslu.

Veselo petje i ukanje se je zmiraj bolj bližalo i ko društvo celó spred hišu pride, je vse iz kuhinje privrelo kakor mravlinci iz mravlišča, kada predrzna roka nanj potrka. Še celó zabel se je bila skoro pri ti priliki vžgala, da ne bi bila Martnačka hitro ponvicu zakrila.

Prej pa ko društvo v hišu stopi, poklekmeta Janez i Marjetica spred očeta na tratu jih za blagoslov prosivši. Pengarjev položiju obe roke na njih „Vsliš me vsegamogočni večni bog!“ — sačneju, i solzice su se jim v očéh igrale. — „Vsliš me očeta, ki Te moli za blagoslov svojemu edincu! Daj jima zdravje, da dočakata vnuk, po tom zemaljskom življenju jima pa bodi milostljivi sodnik! Polje jihno daj roditi stotno, jihnu čedu daj se množiti od roja do roja! Daj, da jihno trsje nikada ne vsahne, jihni krov čuvaj ognja, pred vsem pa domačega nemira. Vama pa, ki bodeta skoro v sveti zakonski stan stopila, pred vsem to rečem, da sta mi zmiraj pridna, delavna i poštena. Naj prvi, naj lepši, naj žlahtnejši kinč za kmeta je žulovi dlan! Podučevajta kristjansko vajni zarod, da me ne bo treba sram biti reči, ta i ta

je moj vnuk, moja vnukinja. Ostanita verna v ljubezni, vajnomu kmečkemu stanu i domačiji! Sdaj pa vstanita i stopita s menoj v hišu, da veselo obhajamo po stári navadi dan obljube.

Celo društvo se je ganjeno resnobnih besedi toga očetovskega blagoslova v hišu podalo. Po starosti se vsedeju vsi za dolgu orehovu mizu i komaj su se poedine jedila nanašati jela, se prikaže meniška postava v dolgem črnem talaru med podvojami. Pengarjev su bili zelo pobožni, zato hitro ko meniha zagledaju izza mize vstaneju, zelenú kapicu, ki su ju navadno doma nosili, z glave petegneju i prijazno menihu nasprot stopiju ga po njegovih želah poprašaje. Menih jih za prenočišče prosi. Bistro jegovo oko se parkrat po društvu zabliska, kakor da bi si koga ž njega sbiralo. Pengarjev su si v veliko čast i zaslugu pred bogom šteli, božjemu služabniku postreči i podvoriti. Kaj radi tedaj prenočišče obljubiju. Spod ramu ga vzameju, mu prvi sedež za mizi vkažaje na katerem su sámi bili poprej sedeli ter se tik poleg njega vmestiju. Dekle vbožce, ki su dvorile su se sdaj v toga, sdaj v onoga fantiča zagledale i tako skoro vsaku jed napčno nanašale, da je polno zabave i smeha bilo zavolj toga. Skoro je bilo toga treba z hiše donesti, skoro kaj drugoga — tako su si uzroke domišljivale, da su v hišu prišle, malo postale, kakšu reč pobrale, ter ju hitro stari Martnački v kuhinju na ušesa nesle, kjer su se onda ž nje vsakteri stroji i naklepi kovali.

Mnogo se je govorilo pri gostvanju v vsakterih zadevah, mnogo se je smejala, norčarij i šal zbijalo, še več pa popivalo i zdravie popevalo na sreču zakona obljubljenecv, na še dolgo življenje staroga očeta i na celu Pengarjevu hišu. Tudi rajnih Mlinarjevih se je na spomin vzelo. Celó na zdraveje i srečnu juteršnje voliteve novoga načelnika nisu fantje pozabili eden drugomu napiti. Na zadnje še kuharicu Martnačku v hišu prisiliju na kozarec vinca. Ni starki stalo do vina, imela ga je v kuhinji polni lonec v ormaru, bilo ji je le na česti ležeče, da se na njo ne pozabi, ki se je bez dvombe nocoj med prve hišnike brojila. Muharjev Jaka ju za roko v hišu pripelje. Starka vbožca je imela sjajne proge po obrazu, da su vsi v smeh vdarili, ko v hišu stopi. Z prvoga se je branila kozarca, kakor je uže zmiraj jejna navada bila. Nazadnje i vendarle svoje omastne prste v predprtu obrišivši fletno za kozarec prime, „bog Vas živi!“ — reče, i le toliko odpije, kar su se ji znablji malo namočili. Več ali celó celi kozarec zpraznuti, bi bilo proti dostojanstvu.

Menih se je vseh teh norčarij vdeležbal i skoro čisto na sé i na čast svojega stana pozabil. Kozarec za kozarcem mu je kaj gladko i brhko potekal. Bila je pa zares tudi dobra kapljica! Starina, kтеру su Pergarjev le za sé v posebnem sodiču imeli, i sámo ob velikih praznikah si eden ali dva kozarca privošivali, je nocoj kar po mizi tekla! Brave je bila tako rumene, kakor da bi bilo zlato v nji raztopljeno. Vinski duh je začel me-

nihu naj prvo med možgane stopati i jih v kvas mesiti. Da bi se bolj po domače napravil i malo ohladil, si odpne svoju menišku opravu, al hitro se ~~z~~opet zave i naglo ju drugoč zapne. Pa prepozno je bilo. Janez je zapazil spod njegovi kuti velika dva noža za opasom. — Premišljuje sem ter tje, kaj bi to moralo biti, da ta menih bojno orožje na skrivnem kod sebe nosi. Ogleduje i motri ojstreje meniha od glave do pete, pa nič kaj dobro, nič kaj varno se mu ne dozdeva. Kar je zapazil pove pri priložnosti na tihem Šimekovem Tonetu ko svojemu naj boljemu prijatelju. Čez nekoliko časa se vzdigne Tona i društvo malo za posluh prosi. Vse vtihne, pričakvaje kakšne oštroumne napitnice. Al Tona ni vzdignul vinskoga kozarca, ampak svoj klobuk položi vsred mize rekoč: „Prijatelji! ne zamerite! Kdor zmed Vas je dobrih misel, čistoga srca i poštenoga djanja, naj položi svoj desni kazivec tu sem zraven mojega na obrobje!“ — Vsi se nad tem začudiju; nobeden si ne upa ne besedice črhnuti, i molčé vsaki svoj desni kazivec na klobučno obrobje postavi, — tudi menih svojega. Vse je tiho, da bi se bila igla pasti čula. Vsaki čaka. Vsakomu se radovednost iz očeh bere, kaj nek Tona s tem namirava. Sdaj nadaljuje na pol prot menihu obrnjen, „kdor zmed Vas pričejocih bojno orožje na skrivnem kod sebe nosi, naj ga prostovoljno sám preda, saj začas toga gostvanja, kjer se ne prispodobi v veselem društvu bojno orožje kod sebe imeti; — ako pa to nočo“ — pristavi odvažnim naglasjem — „naj

koj pri priči nas i to mirno poslopje ostavi.“ — Vse ostane tiho, eden čaka na drugoga; al kjer nobeden se ne oglasi, povzame Tona tretjikrat govor. „Bolje bi bilo za onoga“ — reče, malo ojustreje besedu postavši — „da ga sám prostovoljno preda, kjer mu drugač slaba sapa bo čez duri pela, ako se kod njega orožje najde na skrivnem zatajeno!“ — Godrnanje se čuje med fantami. Vsaki se zaroti, da še nikada ni razen svojega navadnoga noža drugo bojno orožje na skrivnem kod sebe nosil. Tudi menih se zagovarja, da jemu še orožja treba ni, akoravno mnogo sveta prehodi; da ga dovoljno štitita jegovi sveti stan i navadna meniška sirovšina vsakoga zlobnoga napada; no, da to zares ni lepo i pošteno, še zraven pristavi, ako morda kdo v tom društvu bojno orožje v zlobnem namenu kod sebe skriva, da kaj takoga su le molikvavei delali, ko še ni bila luč kristjanstva prisvetila, spred kteri se je vsako zločinstvo plaho vmaknuti moralo!“

Zmiraj su še vsi prste okol Tonetovoga klobuka držali. Nobeden ni htel svojega prej nazaj potegnuti, prej ko se ne reši to dolženje, — ali krivično, ali nekrivično. Godrnanje i nejevoljnost vedno veći prihaja. Še enkrat Tona reč povzame rekoč: „Da se pa za čisto sprepičamo, da smo vsi pošteni ljudje, da ni potuhnjenja med nami, hočemo srečkati. — Vsaki, kteroga razen žensk, srečka zadene, se mora mirno vdati, da se mu preišče jegovi život do tankoga zastran orožja!“

„Naj Ti bode!“ — se čuje od vseh strani — „akoravno se danas pri ti priložnosti ne prisodobim kaj takoga.“

„Menih je počasih kakor tat svoj prst nazaj potegnul.“

Po vsi prilici mu ni bil ta predlog po godu. Tona, ki je zmiraj pozornim očesom menihovo djajanje motril, to koj zapazi.

„Kaj! čestivredni gospod!“ — mu očituje — „Vi se hočete tom odtegnuti, saj tudi Vi spadate v to društvo?“

„Ja sàm službenik božji,“ — mu odvrati menih veličastno. — „S častjo i namenom mojega reda se ne sklepa, da bi se vdeležbal bez omdaženja svojega dostojanstva takšnih rečeh. — V tom mislim, stojim zunaj Vašega društva. No na me morda ne bode te slutili, da nosim orožje kod sebe, ki ga še rabiti ne vem. Ja sàm po pravilah svojega reda i božje zapovedi nedotakljiv, i gorjé mu, ki se predrzne se me dotaknuti žal rokoj! — Peklenske kazni ga bodo čakale zavolj toga oskrunjenje moje osebe na dno pekla.“

Ko se ²opet vsesti hoče, vidi, da su se mu na mizi slonečemu gumbe na njegovi opravi opet same od sebe odpele. Hitro jih opet zapinjat jame, al v tom trenutku mu uže tudi Janez kakor blisk v prsi seže, ter mu na enkrat obadva noža iz opasa zdrigne. Vsi ostrmiju. „Al kaj je to, dragi moj frater!“ — mu Janez srdito očituje, noža visoko v desni držeč. — „Al ni to orožje na skri-

vnem kod Vas bilo!“ — Meniha vse barve sprehajaju od jada i od sramote, al zvit, kakor je bil, se kmal opet zave.

„Le poglejte!“ — reče pol ponosnim pol porugljivim glasom — „le poglejte!“ — še enkrat ponovi — „bol na tanko noža, i gorjé mu, ki se me žaljivo dotakne!“

Noža se kod luči pogledata — i grb s tremi zvezdami se najde umetno na rogu vrezan.

„To je grb celjskih grofov!“ — Menih ošabno začudenom društvu zakrohoče — „i grof Urh je moj gospodar, moj mogočni zaštitnik!“

„Ni nam treba šele tumačiti“ — mu Janez vrelo zavrne, — „kaj je grb celjskih grofov! Poznamo ga, grb i grofa, i jegovu zvijačnost i jegove hudobije. Pa tudi povemo, da se ne bojimo ne Tvojih širokih čeljust, ne celjskih beričev, ne grofovih vitezev, i tudi samoga grofa ne! — Ti pa črna duša, ako nam dobrovoljno kmal ne poveš, v katerem namenu Te je Urh v to hišu v meniha spreoblečenoga poslal, Ti hoče pri mojem poštenju ta nož Tvoja suha rebra poiskati. Ta nož ki se je v turskih srcah krvi piti naučil!“

To odvažno i resobno postopanje od strani Janezeve je meniha koj v kozji rog vgnalo. Trese se od straha kakor šiba na vodi. Bled ko stena jim obljubi vse od konca do kraja razodeti, naj ga samo pri miru puščaju i naj ga zagotovi ju, mu nič kaj žaloga storiti. Komaj da k sapi pride, tako mu je strah prsi stiskal.

„Poslan sám“ — zastoče — „od svoja gospodarja — kteroga grb ste na nožama vidili?“

„Zakaj? v katerem namenu?“ — ga srditi glasi nasiliju, da skoro oglušī.

„Da — da“ — sastoče menih.

„Le brže, le brže s resnici na dan! Drugač se hočeta bratiti moj nož i Tvoje gnjilo srce!“ — mu Šimekov Tona preti.

„Da bi“ — nadaljuje lažnjivi menih v vedno večem drhtjenju — „da bi v Ti meniški preopravi, kakor me vidite, si sprosil prenočišče v ti hiši. Da bi dobro ogledal vse izbe, posebno pa, da bi“ — pri teh besedah se plašno ozreju njegove nemirno trepteče oči po okol stoječih — „da bi zvedel, v kateri izbi, da spi — — — Marjetica —!“

„Marjetica!“ nehoté vsi za menihom ime ponoviju. Pengarjevih je pa to tako strašno v srce dirnulo, da su se koj mogli na klop za peč vvesti. Na celem životu su se tresli.

„Sdaj mi je vse jasno“ — začneju slabim glasom. — „Cela okolica, cela naša marka ve, kolike pregrehe, kolike hudobije vganja naši grof na svojem gradu, ki nima straha ne pred bogom, ne pred carem, ne pred papežem. Še ni pol leta, kakor Vam je vsim znano, kar je Zagorčevu Frančiku iz Košnice siloj odnesel v svoje, bog mi greh oprosti, prokleta gnezdo. Saj ste ju morda vsi poznali, kako vrla i snažna deklina je bila! Celó na sámem carskem dvoru ni bilo nek lepši i zalši deklina najti od nje. — Bog ji daj mir i pokoj, i

večna luč naj ji sveti, Celjski Urh je jejni morivec! — Izvohali su ju naime jegovi ogleduhi, i grofu povedali od njene lepote i jedrote. V grofu se strašno sbudi pregrešna pohotnost. Napravi se kakor na lov. S psimi, s škanjci, s lukom i strelami, s sulcami, i s zajnkami se odpravi iz svojega grada i s celi trumi lovskih hlapcev pridivja kakor tolvajski vojvoda na ravnost prek Savine v kosničku okoliceu. Zagorčeva Frančika je pasla ravno v ta čas svoje ovčice v tihi mirni dolinici prepevaje mične pesmice, da se je po celi dobri odmeval jejni glas. To ju je izdalo. Naenkrat pribežiju jejne ovčice preplašene od trume lovskih špov k nji pod njeno zaštitje. Kmal za psimi pa prihrumi ostala beričeva drhal. Frančika se jim hoče omaknuti, al zastonj, psi su ju obkolili i na nobenu stran ji ni bilo mogoče vteči. — Kar se je onda dalje godilo, se mi ne da povedati! — Pol ure potem je zdihovala Frančika na celjskem gornjem gradn, svezana i zaprta kakor naj veća razbojnica. »Uže dolgo nisam vlovil tako jedrne srnice!« — je nek grof Urh djal peklenskim posmehljajem — »uže dolgo ne tako srečen na lovu bil, kakor danas v Košnici!« — Dolgo ni vedel stari Zagore, da mu jegova Frančika na gradu zdihuje i bolje bi bilo, da to ne bi bil nikada zvedel. Mislil si je, da ju je po vsi priliki kakšna divja zver raztrgala, kjer su tisti dan ovčice čisto zplašene ena po eni domu prišle, i kjer se je tudi jejni robec čisto strgan med robidovjem našel. Obžaloval i objokaval ju je, kakor le oče po svo-

jem zgubljenem edincu zalovati i jokati zamore. Šele čez mesec dni zve kaj i kako! — Skoro da ne zbedari. Koj pri priči natovori dva konja mnogovrstnim blagom. Od vsega, kar je imel v svojem posestvu to naj bolje izbere. Žita i vina, slanine i prediva, i trideset vatljev naj lepše tančice, ki si ju je Frančika preteklu zimu sama sprela i spomladi sbelila, na konjiča nakladí. Poleg toga še naj debeleju ravno odojenu telicu iz hjeva vzame. Zadnjič še gre v hišu, ter iz škrinje poišče trideset grčkih cekinov, ktere je bil na skrivnem v jutršnu namenil za Frančkinu možitev. Pred odhodom se še poškropi blagoslovljenoj vodoj, križ napravi i se s vsim tem poda v gornjo - celjski grad. Grofa najde na prostranem gradskem dvorišču s celi trumi oboroženih vitezev se zabavljati v vitežkih orožjo-igrah. Zagore to vidši, pri vratih obstoji, ves omamljen, i morda bolj v znoju, kakor grof, kteroga je neki rumeni španski vitez uže trikrat iz sedla zvrnul. Šele ko igre mineju se ponižno približa Zagorc grofu v levi s klobukom spod pashi v desni pa natovarjena konjiča za vuzdo vodeć. Grof naj prej darila prejme i bližnjemu hlapcu konjiča preda. Zagorc pa pade na kolena spred grofa. „Mogočni grof!“ — začne ga prositi, jegove kolena objemaje, — „vse Ti dam, svoje celo posestvo, vse svoje njive, travnike, nograde i gojzde, svoje celo poslopje, kakor stoji i leži, vse Ti dam, vse to sàm Ti prišel ponuditi, samo da mi enu prošnju spolneš. — V svojih mladih letah sàm pod slavnem rajnem gro-

fom Ermanom se bojeval v njegovi vojski za njega, za njegovo rodbinu, za grofovino, za čest i slavu celjskih grofov, za povekšanje i vtrdenje jih vpliva v državnih zadevah, i kakor bojne brazde na mojem obrazu svedočiju, tudi krv prelival, i še sdaj ko sivi starec sàm pripraven, ako je Tvoja volja, zadnje svoje dni i zadnje svoje srage Tebi pokloniti, sámo, da mi enu prošnju ispolniš!“

— Tako je še dalje govoril i prosil Zagorc, grof se je pa med vsim tem s bližnim vitezem v vzajemem pogovorkanju zabavljaj, kakor da mu ne bi bilo ne naj manje mar za prosečega kmetiča, za njegovo britkost i za njegove solze. Sdaj hoče grof da s vitezem odide, al Zagorc ga noče spustiti, na tleh se za njim pleza proseč za posluh i jočeč kakor malo dete. Srdit se grof prot njem obrne: „povej!“ — se mu zarenči — „povej v kratkem kar želiš, prosta grdôba, danas nisàm razpoložen Te dolgo poslušati.“ — „Daj mogočni grof!“ — Zagorc zastoče — „daj mi moje dete moju Frančiku nazaj! Pri večni pravici Te prosim, Te zarotim, daj mi oteto dete nazaj, edince moje, moju Frančiku.“

Pengarjevem su pri teh besedah solze v oči sa stopile. Trepečoj rokôj Marjeticu na svoju stran potegneju, kakor da bi hteli reči, ja te še imam, i te tudi varvati, i na te paziti hočem. —

„Vse zastonj“ — začneju dalje pripovedvati — „vse zastonj su bile Zagorčeve prošnje, zastonj vse grenke solze, ki su mu čez sivu bradu kapljale, zastonj jegova darila, zastonj vse jegove po-

nudbe. — „Išči si svojo nevbogljivu hčer pri svetem duhu!“ — mu grof sdaj nejevoljno besedu vrže, i s drugimi vitezi krohotaje odide. Pri teh besedah pa plane Zagorc gor na noge, kakor da bi bil se sramoval, da je klečal tu v prahu spred grofom. Jegove solze se vsušiju, i jegove prošnje v strašno proklinjanje grofa i grofovine i cele rodbine sprevržeju. „S Teboj“ — tako je nek djal, da se je votlo po celem gradu razlegalo — „s Teboj, morivec moje hčeri, se ti bo vsahnula zadnja vejica Tvojega bogopozabljivoga plemena. Ta Tvoj štamani grad se Ti naj razpade i razsuje kakor puhlo drvo v prah i razvaline! V Tvojih izbanah zlatom i srebrem nakitjenih, naj v prihodnih časih le sove i čuki i drugi gadni mračnaki Tebi i Tvojim delam dostojnu pesem slivkaju. I oni trdi ječni stolp se Ti naj razpoči od slemena do temena v živo znamenje zdihljejev tu nekrivično trpinčene nedolžnosti. Ptujec naj le strahom stopi na ta kraj ki naj le kačam i gadom za gnezdo služi! I to bojno dvorišče naj Ti v Tvoju i Tvojega reda sramotu kmetič moje baže plugom propluži ko posestnik toga grada: ako ima večne pravice pri bogu.“ Vsi su ostrmeli, ki su čuli te jegove kletve. On pa to izrekši hiti na pokopališče k svetomu duhu v Celje. Tam najde še ne tri dni stari grob svoje Frančike, ki je ko žrtva nedolžnosti raje do smrti se mučiti dala, kakor da bi bila privolila v grofove pohotne poželjenja. Kraj groba hoče da poklekne, al moči mu obnemoreju — on pade, i drugo jutro ga najde grobar — mr-

tvoga!“ — Sdaj hoče grof morda še mene v to nesrečo pripraviti! Kaj ne?“ — se sdaj Pengarjev proti menihu obrneju — „da je to namena Tvojega spreoblečenja, kaj ne, da nad kaj takoga segaju naklepi Tvojega gospodara!“

Lažnjivi menih nemo glavovj zakima. Vsi ostrmé, kakor da bi bila strela trešila tim zakimkom v strehu. Stara Martnačka se je bila tako vtogotila nad lažnivim menihom, da su ga zares braniti morali pred njo. Naj vekšimi burkljami se je oborožila. Jejna zelena aubica ji je bila v prevroči revnosti na zatilnik zlezla, da su ji lasje kaj strašno okol frleli.

Janez sune v stran burklježku, sgrabi meniha i v tom trenutku se mu tudi uže zabliska v jegevi desni široki nož. „Daj dalje! Kje kada i kako namirava grof ta svoj hudičevi naklep izpeljati? Drugač Te pri priči zaklepejenda si onda moreš lastno krvjo svoje črne grehe opirati!“

„Danas, danas!“ — menih brže odgovor da. — „Vse Vam hoću na tanko razodeti, sámo najte tako siliti.“ Janez odjenja. „Danas, je djel grof“ — menih dalje pripoveduje — „bo prišel o polnoči s še dvema beriča tudi v meniški spreopravi. Na zgovorjeno znamnje od zvan naj bi jim ja od znotraj duri odklenul, i tako bi onda vsi četiri v Marjetičnu spavnicu tiho šli, deklini v spanju usta zamašili i onda siloj na bližni Bežigrad odnesli, kjer je uže nek prilična izbica za njo pripravljena. Drugoga, al kaj več o ti stvari nevem. Kar sám pa vedel, sám Vam vse povedal.

Zatoraj Vas prosim fantje, i tudi Vas stari oče, puščajte me opet prosto moje pote iti.“

„Kaj še!“ — mu Tona v beseda pade. — „Meniš, da si zarez tim prisiljenim razodonjem zaslužil, da Te koj tako kratko puščamo dalje iti po Tvojih hudobnih potah. Bodi zadovoljen, da si se gotove smrti otel, ako si resnicu govoril. Vi pa fantje i posebno Ti Janez, ki si ko Marjetični ženin, naj bolj vdeležen v ti reči, slušajte me, kar Vam bom rekel. Polnoč bo skoro. Grof pride. Kaj bi bilo, ako bi ga šli na voglajnski most čakati Tam pod Mlinarjevem kozolcu je še dosta lanske kuruzine; lahko se skrijemo i toga mračnaka obstrežemo. Mislim da jim bodemo vkosi. Tebi Janez pustim čest, da se grofa lotiš; ja bom enoga Ti Jaka boš pa to drugoga beriča prijel. Marka naj pa toga laž-meniha čuva!“

Ta predlog je vsim jako dopadel. „Da, da pričakati ga hočemo, ter mu pokazati, kakšnoga korena da smo teharski fantje! Da vemo čistiti domače dvorišče ptujega smrada!“ — vsi veselo zakričé.

Noč je bila krasna, zrak mlačen kakor obično okol kresa. Polna luna obsjana od stotinah i stotinah miglečih zvezdic, ki su se svetile, kakor du bi jih iz jekla kresal, je ravno naj više stala i kaj milo svojoj mračnoj svitloboj okrajinu v sladko sanjivem spanju zibkala, ko fantje, v sredi s menihom, iz Pengarjeve hiše stopiju. Vsak porine svoj klobuk, kakor na zabavljenje, na stran. Eden za drugom zauka. Kmal se jim nekdo od Trnovlske

gmajne sem oglasi. Šimekov Tona ga koj na ukanju spozna.

„To je Koštomajev Andrejc! Pa uže drugoč gre pod okence k svoji Ančki. Trikrat su ga uže otepli Trnovlčanje, pa vendar nič ne mara. Škoda da ga ni sdaj tu. Jegova pest izdá toliko, kakor deset drugih. Korenjak je, da mu jih je malo par v Teharjah i Trnovljah.“ — Dolgo su mu fantje za poredom ukaje odgovarjali. Al bolj ko se mostu bližaju, bolj malo po malem vtihkaju.

Tik voglajnskoga mosta je stal kakor še dan-današnji Turkov mlin.

V mlinu je uže vse spalo, nobene luči ni bilo več viditi. Kolesi su bili zavolj svetoanskoga praznika vsi zaprti, i Voglajna je šumeč čez jez v globočinu vrela. Poleg mlina je stal kozolec. Janez razpostavi straže na vsih četirih oglah kozolca vsaku za butaru kuruzine, kjer se ni vedlo, od ktere strani da grof pride. Meniha su tudi v kuruzinu skrili, mu strogo vkažaje, se mirno i tiho zadržati.

Vse je bilo kakor v grobu; le Voglajna, od zadnje plohe še malo naraščena, je šumela i žabe su po bližnjih močvirnih senokošah vmes reglale, kakor da bi bil babji sejm. Včasih je tudi kakšna gladna lesica v Srebrotniku zalajala, al kakšni nepotir skoz kozolec zaslivkal. Dolgostegnjeni hrbet pohorskoga gorovja je pa bil nadebelo nakupičeni oblaki obložen, iz kterih se je včasih zabjiskavalo bez grmenja, al kakor narod pravi lesičilo se je.

Pol ure su morebit uže fantje čakali, al od nobene strani ni bilo ne žive duše viditi. Nejevoljni su uže postajali, da jim tako dolgo noče ptič v mrežu. Posebno je pa Janez nevstrpljivo sem ter tje stopal. Ta misel ga je naj bolj vzremirivala da jih je morda menih le za nos sem k mlinu vodil, i da grof med tem, ko ga tukaj pričakujeju uže na drugi strani mu jegovoga golobčeka v svojih nedostigljivih krempljah odnaša. Al **Z**opet ga je to odvrčalo od te sumnje, da se na drugi strani naraščena Voglajna ne da lahko prekoračiti.

„Tiho, tiho, Janez!“ — reče Tona na pol glašno. — „Ne vem, al se mi je le tako dozdevalo, al je res tam v gojzdu nekaj zašumelo, kakor da bi se bil kdo skoz veje motal!“ — Fantje se *potuknuju*, i zares stopiju ~~v ta bart~~ trije v dolge črne meniške plajše zaviti možje iz gojzda v mesečinu.

„Su uže te pravi! Le tiho, le tiho, fantje!“

Vsaki nehoté rog svojega noža sgrabi. Tona komaj i komaj Janeza nazaj drži. „Ne bodi vendar bedast, dragi Janez,“ — mu na uho zašepeta — „kaj misliš, da Te bodu čakali, ako za njim podrčiš! Kje jih pa onda hočeš po tannem gojzdu loviti. Le potrpi se, nam bodu uže sámí v pest prišli.“

Menih pa, to čuvši, kihne i se popraska, da kuruzina zašumi. Htel je tim zašumenjem grofa na kozole opreznoga napraviti, al ga celó od njegovoga naklepa za nocoj odvratiti. I zares su oni

trije iz gojzda stopivši možje malo postali, kjer se jim morda vendar to zašumenje i šepetanje pod kozolcu ni prevarno dozdelo. Na Tonetovo pretenje opet vse vtihne, kakor da žive duše ne bi bilo pod kozolcu. *em*

„Naprej!“ — spregovori sdaj eden zmed onih treh zapovedajočim glasom. — „Al Vama je morda srce v gače opalo, kjer sta se tako vstrašila toga kozolca. Veter je potegnul skoz kuruzinu, i zašumelo je! Le brže naprej, dá pretelin prej ne zapoje, prej ko se s našim plenom v grad ne vratimo!“

„To zašumenje“ — ~~svitli~~ ^{svitli} grof, eden beričev pohlevno odvrne — „ni bilo od vetra, saj je vse mirno, še listek na jagnetu se ne trese; to zašumenje, i ako sàm prav slišal, šepetanje, je moralo od kaj drugoga priti! Čisto nič prav varno se mi pod kozolcu ne dozdeva.“

„Ako ni bil veter“ — grof nazaj zavrne — „je bila pa kakšna mačka na mišljem lovu. Vama se koj pozna da sta v svojih mladih letah le kramam repe vihala, čaple lovila, i za brani pleva i kamenje v torbu nabirala! — No kaj se je treba bati!“ — doda malo tihejim glasom, kakor da bi i jega malo strah bilo, — „al nista v čestiti meniški opravi; še celó roke Vajne beričke bi Vama ljudje kuševali! — I ako tudi na kaj resnobnoga dojde, kar pa še misliti ni, al nimata meče spod kutami! Pa meč je morda v Vajni roki, kar je sedlo na biku! — Kar sàm si predvzel“ — opet bolj glasno doda — „to hočem i moram še nocoj

izpeljati, ako ne tako, pa tako, ako ne s dobrim, pa s hudim. Na pol pota pa ni moja navada postajati, al celó bezuzpešno se vračati. Še to noč se hočem š nji kratkočasiti.“ —

V takem govorjenju prideju vsi trije od vštric kozolca. Ko razjareni lev skoči Janez spred nje, sgrabi prvoga levoj rokoj za zavrtnik, ga zasučé dvakrat okol svoje borne pesti, ter ga tako nemilo strese, da su se mu kolena sklecavale, kakor vpijanjenomu, i zobje zaklepetali. V ravno tom trenutku se mu pa tudi v desni strašno v mesečini zasveti jegovi široki nož. „S kateri se še nocoj kratkočasiti hočeš? Kdo si? I kam greš? Odgovor daj, al moj nož Te predere.“ Tako ga nasili.

Grof Urh, kateri je Janezu v pest padel, se ozre po svojima hlapcama; al tudi jima se je enaka pripetila. Vsaki je imel svojega krotitelja, da si nista sama sebi, molčé grofu pomoči mogla. To vidivši, grof mirno bez naj manjega smočenja al spreplašenja Janezu nasproti: „Al nevidite kdo da smo, al Vam ne kaže očevidno naša zunajnost, da smo službeniki božji, ki se vračamo iz Celja v Zajčni samostan!“

„Al je zdaj čas za meniha okol postopati“ — mu Janez porugljivo očituje, — „sdaj ki samo sove i čuki i drugi grdi mračnaki dražé ponočni mir i nepokoj delaju! Pravi menih bi moral sdaj klečati v svoji izbici spred britki martri i boga lepo moliti naj zanaša grešnomu svetu, naj zanesljivo odvrača svoje oči od naših hudobij, ne pa po gojzdih se

okol klatiti! — Al kakor se mi zeló dozdeva ste Vi i Vaša dva tovarša enake baže menihov, kakor smo danas uže enoga vjeli! — Marka! pripelji svojega vrana sem na svitlo, da se priliči, je li su tudi ti trije z njegovoga gnjezda.“

Kurižina zašumi, i Marka privleče meniha v mesečinu.

„Izdajavec!“ — mu grof zarenči, spoznavši v njem svojega isposlanoga ogleduha. Komaj je še to besedu zgovoril, tako nemilo ga je Janezeva pest v zavratniku davila. Sdaj se spomne svojega meča. Naglo seže po njem — al na rogu všlata uže ptuju roku. Grof se prepade. Janez ga je prestregel. Počasih mu jegovi dolgi meč spod kute potegne, i grof mora gledati, kako mu ga zlomi i kose v mlinski zajéz zažene. Veče sramote bi mu ne bil mogel včiniti! Ravno tako sta bila tudi grofova beriča kmal izrožjena.

„Vi ste roparji, ponočni potepuhi, ki gotovo niste v dobrem namenu tukaj v zakotju stregli na memgredoče; ki tedaj zaslužujete, da zapadete kaštigajoči pravici!“ Grof v eni sapi začne psovati, i gotovo bi bil še več psovka jim nabesil, da mu ne bi bila Janezeva pest še ožje zavratnik zajajnkala.

„Ako smo roparji“ — mu oestro Janez besedu prekosi — „nismo roparji nedolžnosti kakor ste Vi grof; ako nismo v dobrem namenu tukaj v zakotju čakali, vendar v boljem kakor smo Vas na Vašem potu obstregli; i ako zaslužujemo zavolj toga pravici v roke pasti, zaslužujete Vi grof, da

se še roka pravice Vas ne dotakne, kjer bi se tako le omadežila.“

„Kdo si, ki se predrzneš tako smelo s menoj s svojim gospodarjem govoriti.“ — Zavpije grof. — „Ja sam Urh, celjski grof, strah carjev i kraljev, grof Zagorski, ban Hrvatski i —“

I sdaj naši vjetnik!“ — mu ponosito Janez besedu prestriže.

„Gorjé mu, ki se podstopi mi le eden las žaljivo kriviti! Gorjé mu! — Občutit hoče, da nosim železne rokavice! — Sdaj pa od Vas tirjam, da se razodenete, kdo ste! Da se morda ne oskruni moja plemenita, žlahtna krv, i moji visoki kneževski stan občenjem s kakšnim plužnim prostakom!“

„Grof, Vi ste hitro pozabili,“ — mu Janez bolj omiren zavrne, svoj nož nazaj v nožnice vteknuvši, — „da ste sdaj v naši pesti, v naši oblasti, da ste naši vjetnik! — Da nam je volja, Vas svežemo i tam v zajéz strmoglavimo. Ne bi Vas toga štitilo ne Vaše plemstvo, ne Vaši visoki kneževski stan! — Al na taki način si nočemo mi plužni prostaki naše poštenje omazati! Blagovljite nam samo namen povedati, ki Vas je v ti neznani uri v taki nenavadni spreobleki sem pripeljal.“

„Toga računa dajati Vam nisam dolžen!“ — se grof opet našopiri. — „Al ste morda uže pozabili, da ja sam Vaši gospodar, ki Vam sdaj zapove i ukaže, da se vsak od Vas ima domu podati, ter mirno spati do beloga dne, kakor se spo-

Nesvaminer kdor je to pisal

dobi vsim poštenim ljudem, ako nočete, da zapadete moji nemilosti.“

To je bilo Janezu odveč. Svoj zavratni robec si odveže, i grofu, ki se je zastonj branil i zoperstavljal jegovi jakosti, roki za hrbtom križem sveže, da su mu kar zatekale.

„Naprej čez most!“ — mu strogo zavkaže. — „Ako ne prostovoljno pa siloj. Koj Vas na rame zadenem!“

„Kam!“ ves v penah grof zakriči, da se je is sred gojzda odmel jegovi krik.

„Kam?“ — porugljivo ponovi Janez grofovo vprašanje. — „Kam! — V naše zakletje! Le brže naprej! Petelini v vasi uže kličeju na dan, drugač Vam sramotu pred ljudem napravimo! — Al bo iskala v jutro grofica po gradu grofa. On bo pa v našem svinjaku! To bo dalo govorjenja Celjanom! Hahaha!“

Kaj je bilo storiti grofu, kakor vdati se sili ter s fanti ju čez Voglajnski most zasukati. To ga je tako vmečilo kakor vročina vmeči tepku v pajštbi. Hladokrvno sám pri sebi prevdari svoj nesrečni položaj, i previdi, da bo še naj bolje, da on prvi svoje prenapete strune odpne, zato povzame sám od sebe opet razgovor rekoč: „Fantje! puščajte me mirno svoj pot iti —“

„Kaj še!“ — mu Janez besedu zasukne. — „Vas naj bi puščali Vaši pot iti, da nam odtimljate dekleta naše, da jih vlečete na Vaši grad, da jih zapirate v Vaše strašne zakletja, ako Vam nisu pri volji! To bi pa še bila to prava!“ —

„Vidim, da vse veste, da Vam je vse znano. — — —“ Vidljivo pobitim glasom grof nadaljuje. — „Nadariti Vas hočem, kakor Vas še nobeden nadaril ni, i nadaril ne bode, kakor le kralji i cari nadarujejo verne svoje sluge, sámo da me puščate.“

„Ne nadarenja — odkupljenja je treba!“ — mu Janez popravi. — „Odkupljenja, katero je dostojno Vaši vitežnosti i Vašemu visokomu stanu, kakor tudi naši pogumnosti i hrabrosti. Pa najte morda misliti, da hlepimo pa Vašem le prevelikokrat po krivičnem pridobljenem zlatu i srebru. Kteroga nek v Vaših kletih sod za sodom, kad za kadi stoji i ki morda nadomestuju tudi ravno toliko sodov i kádi solz! — Mi imamo zlata dovolj v brazdah naših dolgih, v naših vinogradih, v naših sprašnikih i gojzdih, naj več pa v našem bornem dlanu, kteroga žule od nocoj morda Vi naj bolj poznate.“

„Kjer Vam tedaj ni mar mojih zakladov i dragocenosti, čim se hočem rešiti — čim odkupiti Vašega vjetja!“ — Grof malo tuhta i spremišlje. — „Uže vem! To bo naj bolje. Kjer ste zares plemenitih misel,“ — se jim prilizuje — „i Vaše obnašanje zares vitežko se imenvati mora, Vas hočem, fantje, v svoje odkupljenje — ako ste zadovoljni vplemeniti! — Vas i v Vami celi vaši zarod i celu okolico, kolikor je pod ime Teharje spada do večnih časov. V grb Vam dam od svojih treh zvezd, dve! Spoznavati i spoštovati Vas hočem ja, i s menoj celi moji zarod do večni

časov ko enakorodnike. Tukaj je moja vitežka desnica, da čem ostati mož beseda!“

Ta predlog se je fantom kaj dopadel! Živio naši grof! Živio! Trikrat živio! Živili Teharčani! Živilo naše mlado plemstvo!“ — Veselo skup zakričiju.

„Le ne prenaglo fantje!“ — resnobnim glasom Marka svari. — „Taki gospodje se znaju kaj lepo i trdo zaklevati ter zastavljati svoje besede, svoju čest i poštenje, pa le malo kada se potem ako je treba, toga spomneju. To sàm sàm skusil v vojničkem gradu, ko sàm za orožjenoša služil. Kdo nam je porok, da nam juter grof namesto vplemenitivnoga pisma ne pošlje svoje beriče, da nas svežeju i odženeju!“ —

„To se sámo naj podstopi!“ — Šimekov Tona grofu preti. — „Koj si poravnam kosu, no iz črtala sulcu skujem; i viditi čemo kdo bo zmagavec kmetiči al beriči!“

„Juter, svete Ane dan,“ — grof celoj svojoj govornjivosti nadaljuje, — „bo Vaše starešinstvo kakor Vam mora uže znano biti, volilo novoga načelnika za Vaše krdelo. Tudi ja bodem prisustvoval volitvi s vso svojo gospôdo. To bo naj vgodniši priložnost, da povzdignem Teharje med svoje plemstvo. Za uzrok čem vzeti Vašu pomoč proti Turkom, ktere bomo skoro na ogrski i hrvatski meji napadli. Al do volitve naj mi vsak zmed Vas reč zada, da bo molčal od nocošnjega pripečila, da se ne omadeži poštenje mojega imena, na čim mi je vse ležeče. — Ako pa ja ne ostanem

mož-beseda, to je, ako Vas ne vplemenim, juter pri volitvi, kakor sám obljubil, me slobodno vsak zmed Vas črni i obrekvuje pred svetom zavolj no-
cojšnjega pripetila.“

„To hočemo, i gorjé Vam grof; ako se to sozna med Vašim narodom, ki uže tako njevoljno godrnja proti Vam i Vašim dan na dan večim zločinjenjem! Onda Vas gotovo ne bo več štitilo ne Vaše obzidje, ne Vaše obklopje, ne Vaši vitezi, ne Vaši beriči. Onda Vas ne bi odkupilo več ne Vaše zlato i srebro, ne Vaša mož-beseda, ne Vaša vitežka desnica. — Od sdaj Vas oslobodimo.“ — Janez mu vezilo z rok odveže. — „Hodite bez stranpotic domu v Vaši grad, pomolite se bogu, i varujte se, da nam ne pridete več na takem potu v pest, kakor nocoj, ako nočete, da Vam sreča ne bo od nasprotne strani pela, i dobro si zapamtite, kakšnoga korena da smo teharski fantje! Lahko noč!“

„S bogom!“ — jim prisiljenim i zatuhlim glasom grof odvrati. Vsaka reč kolikor jih je nocoj slišati moral, mu je bila kakor trn, ki ga bi bil požreti moral. Strašno mu je ta dogodjaj vse moči polomil, ter ga morda za deset let postaral. Kaj enakoga se mu še ni pripetilo. Razideju se, fantje pevaje, grof pa srdito sobmi škripaje, -- vsak na svoju stran.

III. Papeževi poslanec.

Solnce je uže precej visoko stalo na temno modrem nebu obsijaje visoke odre i temne stolpe gornjega celjskoga grada, ko je še v njem skoro vse leno v mehkih blazinah ležalo. Oziralo se je po raznobarnih šipah podolgovato-ozkih oken, al opet od njih nazaj odbliskavalo, kakor da ne bi htelo viditi notrajnosti. V savinski dolini je stala gosta megla, ki je po solnčnih žarkih ravno kipeči i se dvigati začela. Vse je še bilo tiho i mirno le zгона prijetni glas se je sem ter tje od kakšne crkvice slišal. Celó ptičce su prestrašne omolknule, kjer sta dva škajnce se simo tamo gugala v sivem juternem nadzračju, ter ju krog za krogom zasukala okol grada, se ogledvaje bistrim očesom na sve strani, je li ne bi kje zapazila kakšno plahu grlicu za ugodni zajutrek. V grada je odbila ura uže šest, al vse je še v njem kakor izvmrlo, le straže težki stopaj po naj vrhnjem obzidju se je odmeval po gradskem prostranem poslopju.

V edni sámi izbici ni bilo vse pri gmahu. Brlela je še luč v lešerbi, akoravno je uže više

stalo solnce od lune. Grof Urh je zraven slonel. Da bi ga bil kdo vidil, menil bi bil, da vidi na smrt obsojonoga spred seboj, kteromu je le še malo časa za življenje odmerjenoga, tako je bil zamišljen, i kakor se mu je vidilo sám seboj nezadovoljen. Sdaj vdari pestjov po mizi, da kar leserbica po nji poskakuje! Naglo vstane ter začne kakor nalašč izbu dolgimi koraki gor i dol miriti. Včasih postaja, kakor da bi prevdarjal to al unu misil, pretehtival ta al uni naklep. — „To se je prokleta zapletilo!“ — v bradu zamrmlja. — „Al razplesti se mora kako i kada bo meni volja, po mojih poveljah! — Al kakor tudi to reč obračam, od vsake strani ima za me grdo lice. — Pa naj bi uže bilo za drugo kakor hoče, da se to samo ne bi med narodom razvedlo, al celo caru do ušes došlo! To bi bile ~~opet~~ proklete sitnarije. Še streha mi ne bi na gradu ostalo. Poznam vas Slovence! — To je čisto poseben narod. Srečen, ki ga lepo vlada, v peklo bi išel za njim! Ni ga morda junaka nad Slovenskim, ako se v resnici boja loti; ni ga poljedeleca, gospodarja, trgovca nad slovenskim!“ — malo postane, i čez nekolika časa opet začne sám seboj govoriti. — „Obljubo moram pa vendar spolniti, kaj pa tudi *velja* košta! — Raje i laglje dam vplemenitivno pismo napisati, i zraven svoj pečat napečatiti, kakor da se le enoga cekina svojih zakladov dotaknem. Pa vendar, vendar“ — srdito nadaljuje svoj samogovor — „vendar se hočem nad vam Teharčanom maščevati zavolj včerašnje mi včinjene sramote,

da saj čisto zastonj ne bo došlo vplemenitenje. Prej al poznej, enkrat gotovo, samo da se lepa prilika primiri! Posebno pa bo vas četiricu fantaline moja roka malo ojstreje gladila, kakor je mene to noč vaša. Ne bom vas davil, kaker ste vi mene, ampak zadavil vas bodem. I kada bom gledal vašo davenje spod roki rabeljnovi, onda se mi bo igralo srce, onda se bode moji oskrunjeni vižtnosti zadostilo. Al to vse lepo počasih, da hrupa i govorjenja ne bo vzrokvalo med ljudem! Danas vas bom gladil, zares; slovesno vplemenil i hvalil — to moram storiti uže v sám svoj hasen — al prišle bodu ure, ko se bo spremenilo to moje gladenje v tepenje; vplemenitenje v suženje. Naj prvo moram novoga načelnika na svoju stran dobiti. Zlatom se današnje dni vse zamore. On mi bo v ti stvari naj več koristiti mogel. „Vas četiricu“ — sobmi zaškripne, roku vpésti ter nogoj v tla vdari — „vas čitiricu pa hočem, — ne zadaviti, to bi bila prelahka kazen — al prikovati vas hočem za živu skalu v naj globočeje dno toga grada, kamor nista še nikada ne mesec ne solnce prisvetila! Tam bote našli uže kupe, nakupičenih človečkih kosti, od gnjusobnoga gomazna najedenih. Tje vam bom poslal morivca lakotu, da bote spoznali kaj se pravi mi protivno segati v moje naklepe. Onda bodete vidili kakšnoga korena sám ja i kakšnoga ste vi! — O! ni še spretekla zadnja kaplja Savine spod mojega grada! — I tudi tebe hočem vjeti mlada golobčica, mar da se spod zemlju skriješ! Ojstre nikada spavajoće oči i uše-

sa mojih ogledvačev i posluhačev Te bodu gotovo najdle. I to skoro, dok si še v popku, rožica; dok še nobeni metulj ni sesal tvojega medu iz tvojih neder! Onda te čem odtrgnuti! Onda je naj veča slast v duhanju! Vkljub nočem odstati od tebe. Viditi čem kdo bo huji ja^lal osoda, ki se mojim namiram uže od nekada zoperstavlja.“ —

Sdaj kod okna obstoji. Megla je svoje zagrijnalo iz doline odtegnula. Mično je bilo gledati iz gradske višine dolj v celjsko starodavno mestice obokoljeno od temnoga od deža zapranoga obzidja. V farni crkvi k svetomu Danilu je vabilo velikim zgonom k jutrnem opravilu. Al grofa spred okna stoječega ni sbudilo to milo petje zgonenja iz njegovih trmastih misel. V spodnjem katu se je bila grofica Katarina probudila od grofovih težkih stopajev, ter iz svoje ležnice gledat prišla, kaj nek pomeni to zarano grofovo rogovilenje. V njegovu izbu stopivša se naenkrat na vés glas zasmеji i od samoga smeha še besedice spregovoriti ne more.

„Al mi je zbedarili nocoj Katinka! Al kaj? Pazite grofica da Vas smeh ne zađuši.“ — Ji grof slano i zaničljivo besedu vrže i dalje skoz okno gleda. Grofica se pa še zmiraj smeji, i še zmiraj bolj, tako da še celó grofovi resnobno-grenki obraz na posmehljaj prisili.

„S^l Vam danas resnično ni poštene reči govoriti,“ — se opet od okna k nji obrne, i šaljivo še dostavi — „uže vem, mesec se mlaji, zato se

pa tudi v Vaših možganah vrti, čestita grofica! kaj ne?“

„Al pa v Vaših, resnobni grof! Hahaha!“

„Zakaj nek v mojih?“

„No, hahaha! kaj hočete za ^{brata} fratra iti, al mislite morda da imamo pust. Hahaha!“

Sdaj šele se grof zavé, da je pozabil svoje meniške spreobleke sleči. Oči se mu zabliskaju. „Kaj to Tebe skrbi, kaj ja čem početi. Ja imam svojo glavu, i ta je tudi Tvoja glava! Zato Ti ukažem, da me koj samega ostaviš, i da se mi ne predrzneš več drugikrat k meni bez poziva priti! Zapamti si!“

Grofica omèlkne, es nakloni i pohlevno za vratami zgine.

„Kakor da bi me vrag danas jašil; vse kar pogledam se mi prav ne zdi; kar naredim je narobe. Da bi danas za suho zlato prijel — v roki bi se mi vsvinčilo! Ako še ni današnji dan od bo-ga prekolnjen, ga čem ja prekleti, ako bo to do večera tako napredovalo.“ Pri teh besedah si str-gne svojo kutu iz sebe. Leno i vtrudeno se vrže v umetno zrezklani, zlatim spenjam debelo oko-vani naslonjač, da jeklene peresa pod sedežem zaškripljeju. Spanea ga premaga. Malko zadrmlje. Pol ure še ni tako dremal, kar ga sdrami dobro znani rog iz naj vikšega stolpa trojnimi zatulajami, kar je znamenje bilo, da su ptuji gosti v grad prišli. Naglo plane kviško, si zadremane oči poriblje, ter se v red postavi. „Gotovo su opet kakšni „lačenbergari“ tu. Človek nima ne po danu ne po

noči mirú“ — spred sebe zamrmlja i čelo ogrbanči. Čez malo časa strežaj pristopi ter papeževoga poslanca napové.

„Papežev poslanec!“ — — — se grof začudi. — „Kaj mora to pomenti! Do sdaj su le carjevi i kraljevi poslanci mi v grad dohajali. I danas mi naenkrat ta čest pride tudi papeževoga poslanca v svojem gradu viditi. — — — Aha! uže vem kaj da je! — Naj pristopi!“

Strežaj hoče oditi.

„Stoj malo! Ima poslanec orožje kod sebe?“

„Ima, svitli grof, i konja arabčana.“

„Odtirajte mu jegovo orožje. Ako se bi morda obotavljal ga predati, mu kratko kažite, da drugač ni pri meni pristopka. Konja postavite v knjišnicu, mostove gor potegnite i bez mojega posebnoga povelja mi ni nikdo ne van ne noter pušćati! Razumiš!“

Strežaj, se dostojno naklonivši, odide s tim naročbam.

Grof se opet v svoj visokohrbtini naslonjač vsede mirno papeževoga poslanca pričakvaje. Vedil je, da je car Friderik IV. v Rimu, i da ga je morda tam papežu tožil, i da se gotovo teh zadev papeževu poslaničtvo tiče. Strežaj sdaj opet duri odpre, se za stran postavi i papežev poslanec se prikaže med podvojami.

„Hvaljeno bodi i slavljeno ime Kristusovo na veke vekov!“ — tako pozdravi poslanec grofa v izbu stopivši. — „Hvaljeno i slavljeno od solnčno-

ga ishoda do solnčnoga zahoda! Mir i pokoj, čest i poštenje vsim vernim na zemlji, kateri su dobrih misel i čistoga srcá!“

„Ne kvantaj mi dolgo!“ — ga grof nareží. — „Nisàm danas ravno razpoložen pridige poslušati, i evangelije, i letanije i vigilije i kakor se vse to pravi; za ta posel imam plačanoga popa v gradu. — Znebi se svojega sporočila, kakor Ti je naloženo, onda pa mirno čakaj mojega odgovora!“

Na to neočakovano, neprijazno zahrjuljenje omolkne poslanec, seže mirno v desnu stran svoje široke gosto nabrane obleke ter potegne ž nje veliko papeževim ključastim pečatom črno zapečatenno pismo rekoč: „Ste li vi, kateri ~~ste~~ sedaj spred me noj stojite, Urh grof celjski, na kteroga je to pismo naslovljeno?“

„Ako Te bi hotel toga sprepričati, da sàm ja grof Urh, Te bi moral dati za oni stolp obesiti, da bi vidil, kako su moje sluge naučene slušati gospodarjeve povelja! Ako je tedaj pismo naslovljeno na Urha, celjskoga grofa, daj ga sem, da vidim, kaj nek rimski papež od mene zahteva.“ Grof hoče pri teh besedah poslancu pismo iz rok zdrgnuti.

„Stojte grof!“ — se ga poslanec nazaj stopivši obrani. — „Prej ne dobite toga pisma v roke, prej ko se mi odvzeto orožje i konj nazaj ne da. I šele doli pri gradnih vratih Vam smem to pismo vročiti. Tako se glasiju moje naročila, take su povelja mojega gospodara svetoga očeta v Ri-

mu! — Da bi bil pa vedil, da ste mi danas tako ljuto napičeni, bil bi gotovo še par dni okleval v grad priti.“

„Hahaha!“ — se grof prisiljeno nasmiji. — „Tako ošabno uže dolgo nisàm nobenoga čul mi v zobe govoriti.“ To zrekši potegne trikrat za svilnatu vrvicu, i od vzdol zgonček zacenglja.

„Kaj hočete storiti?“ — ga poslanec vznemirjen skoz to zacenglanje vpraša.

„Nič drugoga ne, kakor pismo papeževo, ktero mi gre, ki je, kakor si preje rekel, naslovljeno na Urha celjskoga grofa! I kjer ga nočeš po lepim izročiti, ga bodeš pa siloj predati moral. Kaj misliš, da se bom ja sàm tukaj s Teboj zavolj pisma okol pričkal, za ta posel imam sluge.“

Posel vidši, da pri teh okoljšinah je najbolje se vdati i še večim zapletkom v okom priti, preda pismo bez daljnih over, ter grofa prosi, da ga sđaj naj pušča mirno zopet oditi, kjer mu zavolj odgovora ni nič kaj naročeno — al v ta hip vstopi četirica oboroženih beričev.

„Kaj nek! misliš da sàm ja zastonj svoje sluge zazval! — Primate“ — zavkaže sđaj grof bečem — „toga“ — prstom na poslanca kazaje — „ter mi ga do večera v gradu zadržite, o mraku pa v Bežigrad odpeljajte!“

Vse prošnje, vse zaklinjanje je bilo zastonj! Vsi zagovori poslančevi, da je sámo ko verni sluga se rešil toga sporočila, vse je bilo zastonj! Urhovo srce je pri vsaki jegovi besedi še bol kamenelo. Beriči svežeju poslancu, kakor naj večemu

razbojniku roki križem za hrbtom ter ga odžene-
ju, med tem ko se Urh porugljivo smehari tem
prizoru. „Bog! Tvoja volja naj izidi!“ zdihne
papežev poslanec i s beriči za vratami zginе.

Sdaj šele, ko je grof bil opet sám v izbi, za-
čne bolj na tanko papeževo pismo ogledavati. Vi-
dilo se mu je, kakor da nima nobenoga veselja do
njega. Pregleduje pečat, prebira naslov, ga poteh-
ta, kakor da bi se mu pretežen dozdeval — al
vslednjič vendar le prevlada radovednost v njem.
Prelomi pečat, ter ga začne leno odpirati i iz zvu-
najnih zamotkov izmotavati. Pa komaj ga reši troj-
noga zamotka, — ostrmi, skoro da zatrepeče, ka-
kor da bi bil v tem trenujku mu mrtud ude polo-
mil. — Krčevito ga obema rokama drži. Oči mu
narasteju izpod košatih obrv kakor zmaju tak otr-
pne! Pohlepno bere i prebira, kakor da bi hotel
celo pismo naenkrate očmi požreti. Ritensko mizu
poišče da se na njo nasloni. Celi jegovi krepki
život, vsa jegova cenjena moč mu obnemagaju.
Bilo je naime izključivno, vpanavno pismo. Papež
ga je bil zavolj njegovih hudobij, zavolj nesram-
noga, nekristjanskoga, pohujšivnoga življenja, za-
volj lahkomišljenoga razsajanja, zavolj nepokoršine
proti crkvi, neposlušnosti proti njegovomu gospo-
daru caru Frideriku IV. preklel — tako je pismo
govorilo.

Strašno je morala ta nesrečna novica na te-
šče Urha dirnuti, ves se je tresel, al vendar su
vkljub tomu neprenehoma naj strašneje kletve iz
njegovih nečistih ust zrak okol vpeklenivale.

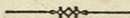
Zgončeva svilnata vrstica mu pride, da sám ne ve kako v roku. Bez da bi si svest bil, zacengla. Koj vstopi nekdo prav ponižno v izbu. Bil je nam od snoč uže poznati ogleduh.) Mislil si je da je grof jega zazval na račun zavolj snočnoga pripetila. Grof ga debelo pogleda, kakor da bi se s prvoga prav ne spomnil, kdo da je. Al kmal mu mrena pade spred oči i spoznavši ga, ga začne hudo zmirjati, ter se nad njim togotiti. Ne sámó, mu je očitoval i pretil, da ga bo ob njegovu službu dal, celó vječanjem mu je grozil. Zviti ogleduh se je skrčil v kotu, kakor maček, kada na parni na vrabče pazi. Grof mu je vse naprej vlekel, koliko da ga na leto košta, da je najbolje plačan zmed vsih ogleduhov, i da še vrh svoje pogojene plače, zmiraj za vsako kolikanj važneje izsledjivanje posebne darila vleče, i vendar ga je snoč po svoji nerodnosti v taku zadregu pripravil.

„Še enkrat“ — mu grof na zadnje reče, — „še enkrat se hočem poslužiti Tvoje zvijačnosti, ktera se Ti je do danas snoč prvokrat zneverila. Zagotovljen bodi uže od naprej bogatoga nadarenje, al pa — kaštige. Prvo je, da mi zveš danas popoldan pri volitvi teharskoga načelnika naše snočne tolvaje. Drugo pa je, da mi zmišliš naj varneši naklep, kako puču v grad dobiti. Ne toliko zavolj mene — saj uže sivkast postajem, kakor tim več zavolj mladoga Ladislava, ogerskoga kraljeviča, da bo imel bar kakvu igraču, kjer drugač se mu bodu dani v gradu skoro vdolgočasili i življenje oskudilo. Cele dane se tudi ne da lov lo-

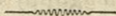
viti, i boj biti. Mlada krv potrebuje vsaki dan po devetero raznih zabav, da ne strpne. Veliko povzdaje imam, da bom ogerskoga kraljeviča caru iz pésti zvil. — Neizmerni dobitek bo to za nas, za širjenje i vkoreninenje našega upliva v ogerskih državnih zadevah. Le na ta način se zamorem spodmuznuti carjevem jarmu, ki mi od dneva do dneva težji postaja, i časom spreobražiti svoju grofovino v samostalnu neodvisnu kneževinu, za druge naše sozarotnike mi ni mar. — Da bi car sám pomislil, iz kolikih nadleg, iz kolikih zapletkov sám ga uže rešil! Kolikokrat je segala jegova nedositljiva roka v moju mošnju, kada ni bilo ne vinarja ne v carski blagajni, kar se je le pregestokrat pripetivalo! Priznam, da sám se tudi ja mnoga nad njim pregrešil, kar se podaniku ne prispodobi proti svojem gospodaru, proti svojem caru!“ —

Ogleduh, čuvši, da grof še ni zgubil celo povzdaje do njegovih ogledvavskih sposebnost, se zopet poravna v kotu iz svojega skrčenoga položaja. — „Kraljeve i careve“ — spregovori nekakim ponosivnim zamozadovoljstvom — „sám spregledal, kakor kozarec vina v steklarnici, ter jim prišel do kraja v njih naj skrivajneših naklepah, ki su jih kovali proti svitlomu grofu! Vsaka zadruga jihnoga omrežja mi je bila poznata — i laž je, da ne bi še te okorne Teharčane v svoji sak vlovil!“ — Hotel je morda še dalje naštevati dokaze svoje zvijačne ogleduše sposebnosti, pa Urh mahne rokoj i ogleduh, dobro to znamenje poznavši, odide

pa bolj ponosno, kakor je prišel, akoravno še zmiraj ponižno, pohlevno, prilizljivo, al kakor se bi še drugač obnašanje plitvih duš proti svojemi gospodari nazivati moglo.

IV. Volitev načelnika.

Fantje, kateri su včera grofa Urha na njegovem ponočnem deklečjem lovu tako srečno pri Turkovem mlinu obstregli, su se kmal po tem pripetilu opet nazaj k Pengarjevim podali. Težkim srcem su jih uže očekovali. Mlinarjev Janez je vse do najmanje stvari pripovedal od konca do kraja, kaj i kako se je pri mlinu pripetilo. „Ostane grof“ — konča — „mož beseda, da nam juter vplemenitivno pismo donese, hočemo molčati čez to do naše smrti, drugač pa ne! — Al grof, zvit ko trta i lesičji od lesjaka, bo gotovo med tem dvem zadregam, manjšu zvolil. Zares hudo bi za njega stalo, da se to med ljudstvom zve. Zato molčimo vsi, kateri za to vemo, dok volitev mine. Sdaj pa lahko noč oče! Nezamirite, da smo Vas tako dolgo

zadrževali. Lahko noč Marjetica, sladko spavaj. Juter se opet vidimo. Lahko noč!“

„Lahko noč“ — jim Pengarjev odzdraviju. Marjetica do duru posveti.

Fantje odideju. Ko do vaše lipe prideju se hočeju raziti vsaki na svoj dom.

„Veste kaj, fantje,“ — reče Šimekov Tona —, spat iti skoro da ni vredno poštelje potlačiti. Svitalo se bo skoro. Pojdemo k sveti Ani juternice zgonit. Te sramôte si vendar ne bomo dali napraviti, da bi v kakšni bližni fari prej dan zgonili kakor v Teharjah! Ko zaspanci nočemo sloveti!“

Fantje su ga vbogali, i vsi skup ju proti sveti Ani okreneju. Juterna hladna sapa je uže pripihala; rôsa je počela rositi; megla je nastajala poleg Voglajne i na bližnjih travnikih. Po vasi je še vse spalo. Skoro se iz visoke line svetean-skoga stolpa luč zasveti i malo trenutkov za tem zatrijanči. Naj prvo se mali zgon oglasi, za njim ju srednji vbera, i na zadnje ta veliki med nji udari. Tako milo se je po okolici razlegalo, da bi bilo celó v jeklenem srcu našlo skrivnu čutljivo strunicu, na kateri bi se bilo odmevalo. Popotnik bi bil postal, klobuk bi bil pognul i molil bi bil, tako ganljivo, tako mehko su ju znali fantje vbrati. Šestkrat su sprenehali, i šestkrat su opet drugači zatrijančili. Po odzgonenju nabijeju štu-ke i na vse četiri strani pokneju, ljudje budivši, da naj vstajaju, da se obhajanje svete Ane pričenja. Prej ko se razideju, si še vzajemno bese-

du založiju, da se hočeju pri volitvi gotovo ~~z~~opet skup snajti. Samo Mlinarjev i Šimekov sta še morala nekoliko pota skupaj iti. Molčé napredujeta eden za drugim po ozki sem ter tje koreninami preraščeni stêzi. Vsak je bil v svoje posebne misli zadubljen. Čez nekoliko časa spregovori Tona.

„Kaj si Ti sdaj kaj misliš Janez!“

„Da Ti odkritosrčno rečem, ja si zmiraj mislim,“ — mu Janez odgovori — „da se z toga, kar se je nocojšno noč zgodilo, ne bo nič kaj dobroga rodilo. Zelo se bojim za Marjeticu. Grof ne bo odjenjal. Kar si enkrat v glavo vbije, je zastonj da bi jenjal. I akoravno nas povzdigne na plemski stol, i mi čez vse to molčati moramo, kakor smo obljubili, bo vendar le zmiraj hlepel po svojimi ogledvači, kterih se človek današnje dni obraniti ne more, nas uzročitelje vsega toga izvohati, i se nad nam kakor koli maščevati. Ni me strah zavolj mene; al strah me je zavolj Marjetice i zavolj Vas drugih, ki ste se zavolj mene žrtvovali. Ja sám ne vem kaj bi storil, da mi Urh Marjeticu otme — — —. Vidiš, dragi Tone, te misli mi srce težé.“

„To je vse prazni strah“ — mu Tona odvra- ti — „to Urh ne bo nikada storil. Bal se bo nam še enkrat v oblast priti. Izbij si te misli iz glave. — Glej ja čisto kaj drugoga spremišljujem. Današnja volitev mi po možganah kvasi. Mislim i spremišljujem sem ter tje, koga bi nek vtegnula ta čest zadeti. — Kjer sva sama Ti čem nekaj povedati, kar sám čul o ti zadevi od dekle našega

soseda. Akoravno na babje besede ne dam ne vinarje ne, su vendar v današnjih okoljšinah saj spominka i pretresa vredne. Dekla mi je naime včera, ko sva se prav po slučajju na naši senokoši srečala, pod zaštitom molčanje povedala, da je od Hrastinšekovoga hlapca čula, da su Hrastinšekov oče doma Hrastinšci povedali, da je bilo v zadnji starešinski skupčini govorjenje, da bi se tako kakor Ti naj bolj za našega načelnika priličil; — i da je hlapec — no saj ga poznaš pokveku, Martineta, — ravno tačas, ko su Hrastinšekov oče to pripovedali, pod odprtim oknom treske cepal i to čul. Celó na perišću, mi je rekla, je uže bilo zavolj toga govorjenje.“

„Glej Tona, od nekada sàm hrepenel po ti česti; vidil sàm se uže v duhu v bojni čeladi, s svitlim oklepom, s črnim spredobraznikom i sojstrim mečem na čelu naše čete. Sanjal sàm sámo od bojev i vojsk, od zmag i slave; — al od danas su se te moje misli čisto spreobražile! I kar sàm še včera za naj veče čestjenje menil, se mi danas naj veči nesreča dozdeva. Kar mi je še včera srce ogrevalo, mi ga danas mrzi.“

„Razumim Te, razumim! Al kaj ki se toga vbraniti ne moreš, ne smeš, akō Te odbereju i izvoliju. Plašljivost bi se v Tvojem značaju slutila.“

V tem razgovarenju prideta na razkrižje pota. Roke si podaje se razideta.

Bolj ko je dan rastel bolj je živo postajalo v vasi.

Pri Pengarjevih su bili, kakor vselej tudi danas, oče, hišni gospodar, naj prvi po koncu. Prvo ko duri odpreju se po vremenu, po meglah ogledaju; potem še le greju družinu buditi. Naj prvo hlapca kličeju, ga zmirajaje, kaj da tako dolgo spi, da mu uže solnce v rokove sije. Kmal prileze iz svojega gnezda, s kodrastimi lasami i rudečimi očmi. Počasih se vse oživi po celem pohoštju, vse se začne gibati, kakor v panju, kada v spomladi solnce prvokrat prav gorko na njega prisije. Kmal po očetu je tudi Marjetica vstala. Urno gore v kuhinju, si jankicu rumenim pasom spod-pasha vedricu vzame i pisani svitek i brhko kakor žejna srnica zadrči k štepihu. Počasih spušča vedricu po vrvi v štepih si ogledvaje od ljubeznih sanjah vneli obraz v čistem zrcalu bistre zdenčnice. Vedrico dolj puščaje malo postoji, kakor da ne bi si upala š nji vodu stresti, kar zasliši za starimi vrbi, ki su okol štepiha nasajene bili, nekaj zašumeti, kakor da bi se kdo približal. V tem trenutku ji pride grof Urh i jegovi ogleduh na misel — prestrašena vrv s vedrici spusti, da globoko v štepih pluskne, hoče da pobegne, al — v ta hip se uže čuti za roku prijeta. Na ves glas zakriči. Pa ko se hoče iz roke izviti, — glej stoji Mlinarjev Janez spred nji, kteroga je ljubezen namestno domu k Pengarju skoro nevedoma pripeljala. Na Marjetični krič je vse iz hiše privrelo, i smeha je bilo celi dan dosta. Ljubezen da zaljubljenim tistu sposebnost, da eden na drugem koj na prvi pogled vsaku naj manju spremem-

bu v njegovem notranjem spozna. Tudi Marjetica je na Janezu koj neku otožnu zamišljenost spoznala, kar nezaljubljeno oko gotovo nebi bilo tako hitro zapazilo.

„Kaj Ti je Janez?“ — ga malo vznemirjena vpraša, — „da si uže tako rano tukaj! Juternice je šele odzgonilo, i zvezda danica se še ni otrnula, i Ti uže takaj postopaš? Ti si gotovo slabe sanje nocoj sanjal!“

„Al Ti ni morda ljubo, moja draga, da me uže tako rano vidiš?“

„Kako moreš kaj takvoga reči! Ja samo slutim, da Te morda kaj vznemiruje, da Ti pokoja, da Ti spati ne da! Povej mi kaj srce Ti teži?“

„Nekaj priti med naji stopiti, ki naji razdružiti hoče!“

„Razdružiti! Za pet ran božjih to je strašna beseda! Povej, ne puščaj me tako dolgo v nevednosti. Nikada se ne bom od Tebe ločila! Akoravno bregovi i dolovi med naji stopiju, moje misli, moje želje moje molitvice bode vendar zmiraj pri Tebi. Bez Tebe mi je ta celi svet, naj bi bil samimi cvetlicami obsjan, vendar žalostna pustinja!“ — Pri teh besedah ga tako milo i zvesto v oči pogleda, da ju Janez ves ganjen od njene sočuljivosti strastno objame i na svoje prsi stisne. — Al ravno v naj slajšem ljubkovanju zazoveju Pengarjev, ki su se med durmi prikazali, Marjeticu, da naj se žuri mleko v Celje nosit. „Janez Te pa naj spremi,“ — še dodaju, ko ga zapaziju — „da se Ti še pri belem danu kaj ne pripeti,

saj vem, da tudi on ima kakvoga opravka v Celju!“ — Sramežljivo se Marjetica izvije Janezevih objemajev. On ji vedrico zajme, škafo nalije, ter ji ga na glavo vzdigne. Kakor da ga še čutila ne bi š njim v lovpu odhititi. Janez je malo naprej odišel, al kmal je tudi Marjetica prazno oblečena s mlekom ga došla. Iz nizkoga svetlo oribanimi bakrenimi obroči široko okovanoga škafo su se svetile plehnate mlečne posodice. Na srebernem pasu ji je visel na desni strani nožiček. Okol neder si je umetno ovila rudeči svilnati robec, kteroga ji je bil rajni brat iz Laško-ga prinesel, ko je grofa Miroslava tje spremljal. Za robec si je pa v sredi vtaknula rožmarin-veji-cu. Za vrat si je obesila zlatu blagoslovljeno svetincu, tudi iz Rima donešeni spominek jejnoga rajnoga brata.

„Kaj ne,“ — je djala, ko ga doide — „da sàm se žurila! Nisàm htela, da bi bil dolgo na me čakal. Glej zato sàm pa tudi tako neredno opravljena. Pa še zmiraj si tako zamišljen, skoro kakor, da bi se žalostil. Kako si pa včera žvižgal i popeval i dobre volje bil! Celu vbogu noč sàm le od Tebe sanjala! — Al to kar si mi pri štepihu pravil od „razdružiti,“ od „med naji stopiti,“ to mi je srce skoro čisto klaverno napravilo. Daj, razjasni mi to!“

Janez ji je sdaj vse povedal, kar je zavolj volitve od Toneta zvedel, ter ji vse nevarnosti spred-očil, ki ga bi mogle ko načelnika doteči: „Nimam straha zavolj boja, zavolj vojske, po tem je

vedno moje srce hrepenelo! — Al skrivnoga maščevanja se bojim od strani grofove, ako, morda kada zve da sàm tudi ja bil pri mlinu zraven, i še ko vojvoda! Toga se bojim, to mi srce teži, kakor mlinski kamen.“

„Mislila sàm Te pa vendar boljšega junaka“ — mu Marjetica pol šaljivo pol ponosno nasproti. — „Kakor hitro, da po skrivnem al očitnem v grofovu pest padeš, čem ja sáma Tvoju zastavu razviti, teharske fante okol nje sbrati; i zagotovljena sàm da bodu vsi radi zadnju sragu krvi protili v Tvoje oslobodenje!“

„To je junačko govorjenje, ki se ga ne bi bil nikada od Tebe nadjal. Od sdaj mi je tudi moja zamišljenost, moja žalost prešla, kjer vidim, da sàm Te vreden, da se ne boš žalostila, kada Te bodem samicu doma ostavljati i v bojeve iti moral!“

V Sovodni, na pol pota med Celjem i Teharjami srečata berača s divjo obraščeni bradi raztrganimi rokavi, ogulanim raztrganim klobukom i s grčevi bakli v roki. Kakih šest korakov spred njima gre uže z pota. Se za stran vstavši, potegne klobuk z glave ter jih lepo ponižljivo za dar božji poprosi, jima roko s debelim paternoštrom proživši. Janez seže v žep, ter mu par cekinov v klobuk vrže rekoč: „Pa moli za verne duše v jicah i za najinu sreču!“ Pri ti priložnosti se je Janezu zelo, zelo dozdevalo, da je beračev paternošter čisto tistomu spodoben bil, ki ga je snoč pri spreoblečenem menihu za pasom viseti vidil. Beli kosteni križec, gosto nabrane tolste jagode

vse je bilo kakor pri snočnem. Še enkrat se po beraču ozre i v ravno ta hip je tudi berač se za njima ogledal, i opet se je zelo Janezu dozdevalo, kakor da bi bil vidil berača svojoj debeloj grjačoj jima preteti. Skoro za-gotovo je bil sprepičan, da je ta berač i včerašnji ogleduh ena ista oseba, samo v drugi spreobleki. To svoje zapazenje ni hotel Marjetici poveti, da ju ne bi bil vznemiril, ali morda še po krivici strašil. To da predvzel si je celi dan dobro na toga beračuha paziti.

Pač marsiktera celjskih gospoj i gospodičen je zavidila brhki Teharčanki jejnu krasôtu, i Janezu marsikteri celjskih pomazilčenih i pofrkanih gizdelinov jegovu golobčicu, ko sta, svesta svojega stanu, štimano se po celjskem trga sprehajala. Vse je za njima gledalo, vsakomu sta se dopadla. Marjetica raznosi svoje mleko po navadnih hišah, i prvo opravilo še ni minulo, ko sta uže nazaj v Teharjah bila. Ljudstva se je med tem uže sila veliko nabralo. Vse je mezgolele romarjev. Za potom skoz i skoz čez celi hrib su sedele goste vrste beračev od bližnjih i dalnjih krajev, to je ljudjih, ki ne sejeju i ne žanjeju pa vendar le živiju.

Tu je eden grdu ranu kazal, da se je človeku gabilo ju viditi; tam je drugi zvinjene ude imel; tretji je opet svoje brglje čez pot položil, da bi romarje bolj na se oprezne delal; pod lipi tam v senci je na vozičku eden ležal, bolj mrtev kakor živ, i vendar je še svoje osušene roki stegoval po zemaljskem blagu; ne daleč od toga je če-

pela stara babca zraven svojega koša, mrljivo prebiraje jagode na paternoštru. Ta i jejna sosedica ste obe na so moč kričele; ena je drugu vtihela prekričati; ena je drugi dare zavidila. Tam je morda hčer za palico vodila svojega slepoga očeta, za njega božje dare proseč i nabiraječ.

Janez se je nalašč na vse strani po beračih oziral, al tistoga ni mogel najti, kteroga je pri Sovodni srečal. Marjeticu je do doma spremil i sdaj šele gre sám domu malo pogledat. Cela družina ga je uže željno pričakvala. Povsod je pogledal, po hlevah po pôdu, ako ne bi česa zanemarjenoga našel. Pohvali to, obrekvuje ono, kakor se prispodobi pridnomu gospodaru. Dekli zaukaže v crkev iti, pastiru veli naj gre krščanski nauk poslušat, doma ostalim pa veleva dobro na pohišstvo i živinu paziti, danas vse dobro zapirati, kjer je mnogo ptujega sveta v vaši ter se nobenomu v srce viditi ne more kakšnoga djanja da je. Ko je vse spregledal i vsakomu svoj posel odredil, gre v svoju spalnicu, prepreže okno zagrinjalem ter se vlježe. Bil je zelo truden, al vendar mu jegova vroča glava ni dolgo zaspati dala. V spanju su ga pa vsakojake sanje vznemirivale. Zatoraj se opet ozdigne i na ravnost v farnu crkev gre si v molitvi tolažbe iskat. Uže dolgo, al morebit še nikada poprej, ga nišu vaščani vidili tako pobožnoga.

Dolgo je na kolenih klečal spred velikem oltarju boga moleč; še enkrat zdihne, pogleda milo proti nebu se prekriža, poškropi, vstane i pobožno iz crkve poda. Še Marjetice v crkvi ni

zapazil, ktera je začudena i ganjena ga tako po-božnoga vidila, akoravno je tik njene klopi memo išel. Iz farne crkve gre k sveti Ani, kjer su si fantje reč zadali, se danas skup snajti. Tukaj je bilo še več ljudstva, kakor doli v vasi. Bilo je tu-di, kakor vsako leto mnogo Celjske gospôde na božji pot prišlo. Poedine društva su sem ter tje raztrešene po ledini sedele. Šemarsko opravljene celjski gospodičci su se vrteli i klanjali okol našopirjenih Celjank, kakor da bi obnoreli bili! Čisto drugačišnoga jedra društvo je poleg njih okol dolge iz desk sbite mize sedelo. Bili su Šentjurčani. Tukaj je vse drugač borni Šentjurčan svojemu dekletu lepotaril! Akoravno ni umel ljubeznijske rešetke plesti i umetno pred dekletom dvorišče pometati je bilo jegovo obnašanje, jegovo gibanje saj naravno! Celjski gizdelin si še srce prav ni vzel svoju pužicu vrokavičenoj rokoj prijeti, sám dvema prstima ji je vstajat pomagal, ako se ji je morda poljubilo se vzdignuti. Bala se je pužica cele roke, kakor da bi osrapena bila. Sentjurski fantalin se pa ni bal ne sramval svojega dekleta pred celim društvom krepko i vendar rahlo objemati, kada mu je le drago bilo! Celó stareši su morda zra-ven bili, al delali su se, kakor, da to ne zapazi-vaju; govorili, i pogovarkvali su se o vsakterih re-čeh, o mnogovrstnih zadevah. Kako na primer v vinogradih kaže, koliko veder vina si eden al drugi obeča, kakšnu cenu ima pšenica i t. d. K većjem da je kakšna oferca zaljubljenice po strani gledala, sám da bi imela potem doma kaj čenčati,

i jezike stegovati. Mali Mihec je pa po trati okol skakal ter se lesenim konjinkom igral, ki su mu ga kakšni stric al pa bôter za sejm kupili i ki je vzad piščalku imel vsajeno. Mlajše dekleta su okol medičarskih šatorev slinoustno po medicu stre-gle; uže bol odrašćene su se pa za peče i robce poganjale. Pod lipama su bili večidel domači. Tam je bilo tudi Martnačkino ognjišće. Hej, kako se je še starka vrtela i obraćala okljub vsakomu de-kletu. Vse je htela sama storiti, sdaj je po ponvi pomešala sdaj pokrovalke premikavala pogledavši po lonceh je li uže zavira, sdaj je na zabelj pazila, vilicami pečenku nabadala, je li je uže zadost prepečena i prhka, sdaj je ogôrke v ogen porivala i t. d. Nikada ni bila pri gmahu, zmiraj je mogla kaj brčkati, drugač, kakor su ljudje kazali, ni bila zdrava. Marjetica ji je v njenem kuharijskem po-poslu lepo pripomogla. I akoravno je Janez zra-ven nje stal, vendar ni ne juhe zasolila, ne pe-čenke zasmodila. Dvakrat ga je uže ogovorila, al nobenkrat odgovora dobila. Zamišljen v vsaktere reči je gledal v štrene, ki jih je vrela juha po loncu sukala. „Janez!“ — ga tretjikrat bolj glas-no vpraša, — „al zares nič kaj ne slišiš? Al sam Te morda čim razžalila, da mi na moje vprašnje še odgovora ne daš!“

„Meni je draga, da Ti po pravici povem,“ — od-vrati Janez — „kakor jetniku, kter še ni pred sodbi stal, i še ne ve, kaj ga čaka.“

„Pa uže opet tako blodiš! Nevem kaj bi storila, da bi odpravila to slabu volju iz Tebe!

Ako drugoga uzroka ni kakor to, kar si mi na potu pravil, bi moral vesel biti, i veselja poskavati, da Ti je ta čest določena! — Ti se mi boš tako dolgo žalostil,“ — doda čez nekoliko časa bolj molknim glasom,“ — da se Tvoja žalost nazadnje še mene prijela bo, — kaj pa bo onda!“ —

Sdaj prižanta oni berač k ognjišču, kteroga sta pri Sovodni srečala. Ponižno poprosi Marjeticu po kaj pogretoga v bogajime, kjer uže tri dni bojda ni nič toploga v želodcu imel. Janez ga oestro pogleda. Berač oči pobesi i za gotovo je bil Janez sprepričan, da v teh beračkih cunjah snočni menih tiči. Skoro, da ne probledi, tako sta ga jeza i nejevoljnost sgrabila. Koj pri priči ga bi bil prijel, da ne bi bil ravno v ta čas Šimekov Tona s drugimi fanti prišel.

„Dobro došli! Da ste mi zdravi vsi i dobre volje.“ — Janez pridše fante pozdravi.

„Al Vam nisam rekel“ — se Tona k svojim tovaršem obrne — „da ga tukaj gotovo najdemo. Zdravo Janez! Ti Marjetica nam pa donesi bokal vina, pa kopuna nam nareži, saj bez toga ni življenja! Fantje koj za mizu se vsedite.“ —

Fantje se vsedeju, vino se donáša vrč ga vrčem, bokal za bokalom. Pesmica se zapoje za pesmici zdravljica za zdravljici. Berač, na kraj mize sedeč gloda svoju juhu, kakor da se še zmenil ne bi za to kar fantje vganjaju. Janez je Tonetu vse razodel zastran berača. Berač, svoju juhu poglodavši, nasloni glavu na lakte, ter se dela, kakor da bi dremal, včasih je pa celó dihelj na se držal,

sámo da mu ne bi kakšna beseda ušla, kar sta se Janez i Tona razgovarjala. Čez nekoliko časa reče Tona bolj na glas: „Kaj ne Janež to je bila lepa komedija snoč pri mlinu!“ — To čuvši berač počasih glavu vzdigne, dela kakor bi se bil zdramil, težkobno i vtrudeno vstaja i hoče, da odide, — al v ta mah se čuti zadje za zatilnih prijet. Hoče, da se obrani, pa po nesreči se malo pre borno dotakne svoje prilepljene brade, i cela, kakor ju je krznar naredil, mu pade na tla. Janez, ki ga je prijel, ga proti solncu zasuče. — „Da da! si uže to pravi! Si mar pozabil, kar sám Ti snoč rekel, da se za prihodnje varuj naše pesti, da Ti slaba sapa pela bo, ako Te sámo enkrat še na ogleduhanju zasačimo!“ —

Bog ve, kaj bi bili fantje š njim naredili, da ne bi bil ravno sdaj se rog iz vasi gori zaslišal v znamenje, da se bó volitev načelnika pričela. „Kaj čemo sdaj š njim, pusti ga Janez!“ — se posamezne mnjenja čujeju — „pusti ga ne ognjusi svoje roki nad njim, da še v pravi čas pridemo doli v vas!“ — „To pa ne bo!“ — se Janez fantom odreže, ter berača k bližnjemu svinjaku vžene i v hlev k svinjam zapre.

Rog se vedno bolj glasi, trombente pojeju, i grofovi glasonoša se sliši, kako narodu nopoveduje pričetek volitve. Fantje sgrabili vsak za svoj klobuk i brže kakor jeleni, kada se gredu v jutro v dol napajati, su v vasi. Vse je uže bilo naredno. Na vzvišenem mestu je stal grofovi bogati šator, kraljevem prestolu enak. Vrh njega je visel

široki grofovi štit s tremi zlatimi zvezdami v ne-
bomodrem polju. Spred šatora sta stala na stra-
ži dva orjaška viteza s sivo-jeklenimi oklepi i čr-
nimi spredobrazniki. Na desno od grofovoga šato-
ra su bili sedeži napravljeni za celjsku gospôdu
za viteze i ptuje goste; na levo pa za teharskoga
župana i za teharsko starešinstvo. Spred sedeži
je pa bil precej veliki prostor na četiri ogle
zaprežen, da se ljudstvo ni moglo do šatora rivati.
Zvunaj zapreg je sve vrelo. Na vsih obrazih se
je izraživala radovednost, na koga da će načelni-
tvo priti. Naj spredej su bili možje, po bližnjih
gričah je pa bilo vse belo žen i dekličev. Celó
bližnje drevesa i strehe su bile danas obljudjene.
Šum je vedno narašal.

Glasonoša stopi sdaj spred grofovi šator tri-
krat zatrobši v svoj krivi zlatom pozlačeni i sre-
brom okovavi bivolev rog. Vse vtihne, pričakvaje
kaj bó naznanil. Svoj rog opet čez rame obesivši,
seže v svoj prsник, potegne široki list ž njega, ga
izmota, se malo izkašlja, ter začne, kolikor se mu
da na glas takole brati: „Možje! Teharčani i
okoljčani! Vi ste danas sem pozvani, da budete
svedoki volitve novoga Vašega načelnika, kteroga
bo zmed Vas volilo Vaše čestito starešinstvo pod
predstojstvom Vašega vrloga župana. Naj zadene
volitev kogar god hoče, naj bo Vaši osebni prija-
telj, al sovražnik, vse eno, Vsaki zmed Vas ga
ima posluhnuti i jegove povelje natanko izpolniti,
kar se tiče mira doma i povelništva v vojski! —

Urh, grof celjski, ortenburžki, knez zagorski, ban hrvatski, slavonski, dalmatinski i t. d. i t. d.“

Opet trikrat v rog zatrobši, odstopi. Župan pa i za njim sedem teharskih starešin se podaju veličastno v posebni za volitev pripravljeni šator. Starešine se vsedeju okrog. Župan razdeli črne tabljiice s pisalki med nje. Vsaki zapiše ime tistoga na tabljicu, kteroga vóli, ter ju v posebnu škrinjicu položi. Zaprta škrinjica se prinese h grofu. Grof u odpre, vzame tabljicu za tabljici žje ju pogleda i na stran položi; i kjer je na vsih tabljicah eno isto ime stalo, su vse na enu stran prišle.

Vse je bilo tiho kakor v crkvi.

Glasonoša opet predstopi, kakor navadno v svoj rog zatrobši. Sdaj se sám grof vzdigne iz svojega širokoga sedeža, mahne rokoj i takole govori: „Čestito starešinstvo je izvolilo enoglasno novoga načelnika v osebi Mlinarjevoga Janeza! „Slava mu! Slava!“ — je vse ljudstvo vikalo i jezero i jezero klobukov se je v zraku sukalo. Veselja-klici nisu hteli vtihnuti. Glasonoša mora opet zatrobti, da narod vtihne. „Naj stopi Mlinarjev Janez“ — grof dalje govori — „spred mene, da ga vidim, i da mi priseže prisegu vernosti i posluhnosti!“ — Opet je vrelo po narodu, kakor po vzburkanem morju. Vse se je gnetilo, vse se je ogledavalo, od ktere strani da bo novi načelnik pristopil. Sdaj prihrumi četa teharskih mladenčev, ktera je bila posebej stala, s Janežem v sredi. Šimekov Tona spred njim narod vsak-sebi para. Živa ulica se po obeh stranah naredi. Za

Tonetom pa Janez koraka se smelo po ljudstvu ogledvaje, od kteroga je bil za dobro glavu viši. Pogum na visokem čelu hrabrost na lepo krivem nosu, predrznost v ojestrem pogledu, jakost v junačkem stopanju su ga odlikovale zmed celoga ljudstva. Kakor jelen preskoči zapregu. Ponosno stopa po stopnicah do grofovoga šatora, se spodobno nakloni, pa me nonižnivo ampak kakor se možaku iz jedra i jekla prispodobi. Grof mu odzdravši, ostane iz svojega sedeža, ter ga narodu predstavi. Slava- i živio-klicanja ni bilo ne konca ne kraja. Grof potegne sdaj svoj meč iz korica, ga trikrat š njim plošnati strani čez pleča odari rekoč: „Bolje Ti je biti vitezem, kakor služetom! Od sdaj si mi enakoroden, od sdaj si načelnikom teharske čete postal, mojega najslavnejšega naj junačkejšega bojnoga krdela! Vodi ga zmiraj k smagi i bodi mu sám izgled hrabrosti i junačtva. Lišpaj se pred njim ko prvak od njega, ki straha i plaha ne pozna, ki raji pogine slavno, kakor pa se omakne sramotno. — Meni pa sdaj priseži trdnu vernost, i posluhnost i pokoršnost; neodlagljivu i zvestu i natanku izpolnitev vsih mojih povelj!“ —

Janez vzdigne prve tri prste desne svoje roke proti nebu rekoč: „Pisegam ter prisežen tako mi bog pomoz!“ — Celi narod je čul te jegove besede.

Sdaj grofovi strežaji vitežko orožje doneseju; mu svitli dleskasti oklep okol prs oklopiju, mu dolgi križasti meč opašiju, mu bronastu čeladu na

glavu nasadiju, široki železni štit na levo rame obesiju, i novo bandero v roko daju. Tako oborožen se sdaj k narodu obrne.

„Teharčani! “ — ogovori narod, — „božja previdnost me je po našem slavnem i čestitem starešinstvu izvolila načelnikom našega junačkoga krdela. Svedoki ste bili moje prisege. Teharčani! Posebno pa Vi mladenči, Vi fantje, kateri še niste za plug prijeli, Vaša dolžnost po zakonu i naravi je da ste zmiraj pripravní, zmiraj naredni, ako potrebuje naši slavni gospodar grof Urh, se oborožjati za domovinu, za veru, za ognjišča naših starih i za našu lipu; k Vam se obnem ter Vas zarotim pri živem bogu to naše bandero brani do zadnje srage do zadnjega sôpa! Prej naj ne pade ta naša zastava, prej ko zadnji od nas ne pogine. — Fantje! Daleč sluje po svetu slovensko junačtvo! Turk i Nemeč, Oger i Vlah poznaju slovenske mečeve, i uže pri ukanju slovenskih vojačkih trum jim srce vpada! Zatoraj fantje, ne dejmo se! — Stara slovenska hrabrost ne sme se v nam vzneveriti, i pokazati moramo svetu i narodam, da smo janaki, da smo Slovenci, da smo neprebitne skale, kada smo sdruženi i složni. Živila tedaj naša sloga! Živilo naše bandero! Živilo naše staro slavno slovensko ime! — „Živilo! Živilo!“ — se je po narodu odmevalo od ene strani do druge.

Ljudstvo je mislilo da je s tim volitev dovršena, i skoro se je uže začelo razhajati; kar še enkrat glasonoša v rog zatrobi. Vse se je vrnulo

viditi i slišati, kaj še pride. Sám grof stopi iz šatoru s belim pismom v roki, dá vsih sedam starešin s županom vred spred se pozvati, se obrne proti narodu i tole govori: „Kjer ste mi Vi Teharčani uže v tolikih nadlegah v pomoč bili, kjer su sinovi Vaši zmiraj junačku svoju krv rado za me prolivali, i našega sovražnika vselej zmagačno prek naših mej nazaj podili, i kjer su moje ljube Teharje tako rekoč prvi steber moje rodbine; sám se odločil Vas za vse to nadariti. — Lepši prilike ne bi bil našel Vam moje nadarenja prinesti, kakor današnju volitev. Dal sám naime pismo napisati, v katerem Vas zavolj Vaših tehtnih zaslug do mene vplemenim! Vas i v Vami celi Vaši zarod do večno-večnih časov. To pismo vročim sdaj Vašemu županu v priču Vas i Vašega čestitoga starešinstva. V grb sám Vam dal od svojih treh zvezd — dve, da vidite i spoznate da ste prvi za menoj, da ste mi pred bogom i pred svetom enakorodni i enakoredni!“

Veselje nad ti neočakovani grófovi dobroti je bilo neskončno. Vse je radosti poskakvalo, se rokovalo, objemalo, rajalo i grofa do nebez povzdigovalo.

Janeza vzdigneju Fantje na njegovem širokem štitu sedečega na svoje rame ter ga med narodom okol nosiju. Vse se je k njim sililo, vse ga je pozdravljalo, vse mu čestitovalo! Posebno pa jegova žlahta. Strici i tetice, bratrance i bratranke i bližnji i dalnji bôtri vse mu je roke podajalo, vse je htelo s njim govoriti. Na zadnje še celó

stara Martnačka do njega pririje ter mu svoju suhu trepeču roku poda. Solze su se starki čez obraz polile. „Saj veš Janez!“ — ga v radostnem joku vgovori — „pa mi ne smeš zameriti, da Te še zmiraj tikam, ako si ravno danas za viteza vdarjen bil — saj veš da sàm Tvoja pestna bila! ko maloga dečaka sàm Te zmiraj seboj jemala, na pašu, na perišče, v crkev, v vas. Kamor god sàm išla, povsod si bil pri meni. — Al se še kaj spomneš, kako sàm Ti pri zibkanju pesmice popevala; kako sàm Ti stare pripovedke pripovedvala, od glaževnatoga hriba, od izdanih gospodičen od babjega sejma v Govčah; — ali pa tistuko su bili enkrat tri brati, pa su bili vsi trije soldati; al pa od pesjanov i strašnih Turkov, kako su ljudi morili, vaši požigali, dekleta lovili, i še več drugih! — Sdaj su Te pa za viteza postavili! Nikada si ne bi bila mislila, da mi bo bog dal še to sreću doživeti, ko uže tako rahla i hrepava postajam. — Ako mi dozvoliš Ti kaj prerokvati, Ti sreću prerokvujem v Tvojem načelničtvu. Glej, ravno v tačas, ko su Te načolnikom preklicali, je grda sova sprestražena od ljudskoga šuma iz sred naše lipe izfrfetała. Grôza me je prešla toga mračnaka viditi. Vem, da Vi mladi ljuđe na take znamenja me pomarate; al nikada ne bom pozabila, da še makar sto let živim, kako su se moja rajna stara mati neizrekljivo te nesrečonosne ptice bali. Bog jim daj mir i pokoj, saj su uže dolgo pod rudi al kadagod su imeli kakšno važnije opravilo, posebno kada su imeli v grajšini

kakvi posel, su se vsakokrat vrnuli, ako su na tešče kakšnu babu srečali al pa sovu vidili. Zato-raj sàm danas dobro na sovu pazila, kam je zle-tela. No akoravno su mi oči uže oslabele i se mi je zelo blešilo, sàm vendar dobro vidila, kako se je vrh Srebrotnika vzdignul sivi orel, na ravnost na mračnaka letel, ga v zraku zgrabil ter se š njim nad megle vzdignul — i to je dobro znamenje!“ — Sapa ji je bila prekratka, zato je morala malo prenehati. Al kmal opet izačne: — „Al se še kaj spomneš Janez, kako.“ — Fantje su Janeza na-prej odnesli, drugač ne bi bilo še tako hitro konec govorjenja.

V grofovem šatoru se je sdaj veliko gostva-nje pričelo. Župan, celo starešinstvo i novo-izvo-ljeni načelnik su bili povabljeni. Po svršeni volit-vi je tudi grofica bila v Teharje prijezdila s celi slovenski i nemški gospôdi, kolikor ju je ravno v gradu bilo. Krasni čvrsti mladenč se ji je koj na prvi pogled tako dopadel, da ni ne očesa od njega odvrnula.

„Kako se Tebi dopada ta prosti Teharčan?“ — popraša na tihem svojü dvorkinju do ktere je celo zaupanje imela. —

„Svitla grofica“ — dvorkinja odvrati — „ta-ke čvrstoče i take možačke lepote nisàm ne med slovenskimi moléé med nemškimi vitezi našla. Togã su, kakor se mi dozdeva načelnikom izvolili.“

„Ravno prav.“ — Grofica, se posmehljuje, zvito dodá. — „Ko načelnik bo imel pogostokrat v gradu opravke, za kratak čas mu obve mreže stavile!“

„Najnim sdušenim prizadevanju“ — dvorkinja prilizljivo potrdi — „gotovo ne bo ušel! Smo uže druge korenjake po niti vodile, kaj ne bi toga bornoga prostaka!“

Kako čisto drugači je mislila i čutila Marjetica, prosta Teharčanka, ki je ravno nasproti skoz nakajeno kuhinjsko okence skrivajno celu volitev gledala. Pengarjev su se bali ju van pustiti, da ne bi morda grofu spod oči prišla. Srce ji je hitreje bilkalo spod čistimi nedri, kakor navadno. Sjajna žarica ji je rudečicu na ličeah vžgala. Globoki zdihljeji su proti nebu goreče molitvice iz dna devičnoga srca zdihvali i po temno modrih jejnih očeh su se solzice lesketale, solzice veselja i angeljskoga vžitja, solzice čisteje od rajske rosice.

Do trde noći je trpelo gostvanje v grofovem šatoru; nazadnje je med vitezi i drugi gospôdi v nesramno nesmrno pijančvanje razujzdalo. Janez je prisiljeno zraven sedel, jegove misli su bile le pri Pengarju i pogosto se je ozirjal na pengarjevo kuhinjsko okence. Da bi bilo na njim ležeče bilo, bi bil uže davnej to za njega neprikladno mu oskudno društvo zapustil. Komaj je uže čakal Šentjanževca — al za grofa i za njegovu plemenitu druhal je bil uže švedravec! Kakor čepi namočeni i nalzjeni od vina nastopiju temnu pod proti Celju. Ni se čulo čvrstoglasno ukanje ne miloglasno pevanje, — krik i vik, nesramno govorjenje i zbijanje razvadnih šal to je bila popotnica te divje družine.

Janez je po svršenem gostvanju pri Pengarju fante sbrane našel, ki su ga nalašč tam čakali. Vse je mogel povedati, kar se je kaj v šatoru govorilo zastran teharskih zadev. Martnačka je htela celo vediti, kakšne i kako pripravljene jedi su imeli, v kakem redu su se nanašale, kdo je stregel i t. d. Blizo do polnoči su še veseli skupaj bili. Šimekov Tona je svoje citre obiral, da je bilo kaj! Vsim je dremavec pregnal. Nazadnje se vendarle razideju vsaki na svoj dom.

Na ogleduha, v svinjaku zaprtoga, se pa ni nobeden spomnil. Ko pride gospodinja s ponijkami svinje nahraniti i bavoru odpre skoči van i zbeži. K volitvi je bil še ravno toliko prav došel, da je vidil, kako su fantje Janeza na štitu okol nosili. V grad se vrativši je grofu vse povedal kar je vidil i čul i posebno je novo-izvoljenoga načelnika ko vodja tistoga večera pri mlinu zaznamoval! al od svinjaka je varno molčal. Grof pošlje koj drugo jutro Janezu zaukaz, da ima začasno stražu v Bežigradu prevzeti. Na ta način ga je mislil v svoju oblast dobiti.

V. Beg i vjetstvo.

Hrum i šum včerašnjega svetkovanja je potihnul. Nastopil je delavnik i vse je opet zapadlo v vsakdanje življenje. Tudi novi načelnik, se je pri-

pravljaj v les iti, kar mu nenadoma pride povelje od grofa, da mora še danas stražu v Bežigradu prevzeti. Drevaču dene opet v kot nazaj ter vzame orožje svoje iz poljice — čisto kakor da bi mu vse eno bilo, ali gre v gojzd ali pa na stražu. Se oboroživši hiti pod lipo, zatrobi v rog i kmal prihiti množica fantinov slišat načelnikove povelja. Janez si zbere zmed njih deset naj čvrstjih, med temi tudi Šimekovoga Toneta, i krene s ti četici proti Bežigradu.

Berički stražniki v Bežigradu su uže tudi zaukaz dobili iz Celja, da imaju stražu jetnikov teharskomu načelniku predati. Janez je menil, da bo samo čestnu stražu imel v gradu opravljati. Ko mu tedaj vikši berič ključe predá, vès bled postane jeze i sramote. Za mizu se vsede i pismo piše grofu Urhu. Ko je pismo spisal, ga dá viškemu beriču rekoč: „Na! To pismo daj grofu i reči mu, da ga pozdravljamo, pa zraven toga tudi sporočamo, da mu za beriče služiti nismo prisegli! Do večera mu hočemo jegovu volju spolniti, al dalje ne. Naj nas tedaj do tačas od kogargod drugoga nadomestiti dá, kjer mu za dalje nismo porok za njegove jetnike.“ — Vikši berič se je tako prestrašil nad tem po svoji berički pameti zelo predrznim sporočilom, da še besedice črknul ni; samo glavoj malo pomajaje pismo vzame, svoje hlapce sbere i odide.

„Prav si govoril Janez“ — mu Šimekov Tona potrdi. — „Pač res! Bomo li mi grofovi beriči!

Nikada! Ako se svi teharski fantje do zadnjega vberičiju, ja se ne bom!“

„Tudi ja ne!“ Janec zaničljivo dodá.

„Tudi mi ne!“ ostali fantje zakolneju. — „Naj nas postavi pred sovražnika, i pokazati mu hoćemo, da smo korenjačkoga plemena! — Al na jetnike pazihati i beričiti — toga ne znamo.“

„Tako je prav fantje! Sdaj me šele veseli, da su me Vašem načelnikom izvolili! Ene misli, i složni v vsem, taki moramo biti, drugač nam ne kaže!“ S temi besedami vrže Janez snop ključev, ktere mu je vikši berič izročil, zaničljivo v kot, da kar zarožljaju.

Šimekov jih pa gre pobirat. Posmehljaje reče Janezu: „Pojdi, greva malo pogledat, nad čim da stražimo, da bomo saj vedli, kakošne ptičke da ima grof v svojih kletkah!“

Ko do prvih ječnih vrat prideta, porine Šimekov prvi zarujeli ključ v ključavnicu. Bil je ta pravi. Dvakrat ga moćno zasuće, ter pestjoj železne vrata noter porine. Plesnjivi, zatuhli smrad jima v nos vdari. Morala sta se omaknuti, drugač bi ju bila še kakšna slabost napadla. Šele čez nekoliko časa, ko se je bil smrad razkadil, stopi Janez skoz nizki predor v jeću. V gnjusobnem kotiču, na pol sgnjilem škopu najde človečku podobu, ki se le je toliko sem ter tje mezila, da se je vidilo da še ni popolnoma mrlič. Okovana je bilo v teško železje. Janez ju vpraša: „Kdo si, i kaj si zakrivil?“ Al človečka podoba se še zmečila ni, ne za njega, ne za njegovo vprašanje.

Drugi- i tretjikrat ponavlja Janez svoje besede al vse zastonj — človečka podoba se še zmiraj enakomerno po snopiču sem ter tje giblje bez ikakvoga obzira na njega. Janeza je skoro groza bila. Ukaže tedaj jetnika van iz ječe na svitlo nesti, kjer je vidil, da tako ni nič š njim opraviti. Oj strašen pogled! Nič drugoga ga ni bilo, kakor zgol kost i koža. Obleka su mu bile stare sprhnele cunje, polne gnjusobnoga mrčesa, kterimi si je svoje nage ude le siromašno zakrival. Brada i laslje su ga bili divje obrasli — i star, star je izgledal kakor zemlja! Slep je bil. Tmica ga je po vsi priliki v ječi oslepila. I vrh vsega toga je bil, kakor su fantje skoro bili spoznali, še gluh. — — — Groza vse pričejoče obide viditi takoga živoga mrliča! Dali su mu vrč s vinom, da bi se malo okrepčal. Prevelika jegova slabost mu še govoriti mnogo ni pripušćala. Trepećoj rokoj primaja starček vrč k ustam, al — vino vkusivši začne na celem životu se tresti. Vse svoje moći napenja, sám da bi mogel vstati : Janez i Tona mu na noge pomagata, ga podpiraje vsaki od svoje strani.

„Oprosten! Osloboden!“ — — stareček zdi- hne, — „da, da! to vino mi je zadostno znamenje, da sám rešen dolge ječe, da je večni pravićni bog uslišal moje molitve tudi v temni ječi. Četir- deset dolgih let nisám ne kapljice vina v ustih imel, i zato mi je to vino naj gotoveje znamenje mojega rešenja. Le smradljive vode su mi vivali po žlebu v ječu, i sdaj morda ne bi bilo to vino

znamenje mojega oslobodenja?! — Akoravno Vas okol stoječe ne vidim i ne slišim, vendar sàm sprepičan, da ste me oslobodili!“

Siromaček je zares mislil, da je sdaj rešen dolgoga trpljenja.

„Nate!“ — čez nekoliko časa opet začne. — „Nate! — Morda si Ti, moj sin tukaj, morda se na Te opiram! — Morda su s Teboj tudi moji vnuki tukaj! — Nate!“ — Pri teh besedah si seže spod pashu. — „Po ti svetinici me bote spoznali. Nosil sàm ta dragi, edini mi ostali spominek svoje rodbine četrdeset let svojega zakletja pod pashi skrit, da mi služi morda še enkrat v spoznavno znamenje. Čest i hvala bogu! prišel je s današnjim dnevom ta presrečni čas! Čest i hvala bogu na veke!“

Vsi su gledali i ogledavali svetinicu, al nobeden ni umel jejnoga napisa. Vidilo se je, da starčeku hladni zrak ni prav vgodil, zatoraj dá Janez koj enu izbicu zakuriti, i jega v snažnu postelj položiti.

S Tonetom pa gresta še druge ječe preiskavat. Bilo jih je pedeset po redu. V nobeni nista pravoga hudodelnika našla. Skoro sta prišla na kakvoga širokoplečnoga viteza, kteroga je dal grof po zvijačnosti vjeti i do smrti zapreti, kjer mu je morda premogočen postajal, al ga pri caru tožil, skoro opet na kakvoga prostoga kmetiča, hteroga je grof morda zato vječil, da je imel lepši priliku se jegovoga posestva polastiti. Tako sta ječu za ječi preiskavala. Do zadnjih vrat pridši,

sta ključ za ključem poskušavala, od najmanjšega do največega, al nobeden ni bil ta pravi, nobeden se ni dal v ključavnici sukati, i vendar se je skoz ključavnico vidilo, da je nekdo noter. To je Janeza i Toneta še bolj radovedne storilo. Nazadnje se oba naenkrat v vrata opreta, ter jih siloj iz štekljev vzdigneta. Notri najdeta človeka visoke postave razpetima na obe strani vkovanima rokama, napol stoječega, napol — visečega. Čez glavo je imel žakel zavezan, da ni nikamor vidil, i da tudi jega ni mogel nobeden v obraz viditi; še govoriti ni mogel umevno! Po še lepi obleki se pa je koj poznalo, da je najnovejši jetnik.

Ko ga jegovih spen rešita i na svetlo iz ječe pripeljeta, ga Janez vpraša: „Kdo si? Povej! I kaj si zakrivil, da su Te vrgli v tamnico?“

„Duhoven sam“ — mirno i dostojno jetnik odgovori. — „Zakrivil nisam po svoji vesti ničesa, dok da se ne bode zvesto spolnovanje svoje dolžnosti krivicoj nazivalo.“

„Duhoven ste!“ — osupnjeno Janez za njim ponovi. „Ravno prav. Imamo tu jetnika, ki po mojem mnenju ne bo več dočakal današnjega solnčnoga zahoda. Blagovoljiti s nama iti i čez-nj moliti, naj bi bog milosten bil jegovi duši; spovedati ga ne bote mogli, kjer je gluh. Za druge duhovne opravila nam pa manjka potrebnih priprav.“

Ko duhovna k starčeku pripeljata, ga je res kaj slaboga našel. Preveliko uzveseljenje nad neočakovani rešitvi iz četrdesetletnoga zapora mu je celó še zadnje moči polomilo.

„Moj sin, moj sin!“ začne slabim glasom govoriti — „pridi vendar bližje k meni; primi me za rokó, da Te saj ošlatam, kjer mi je zabranjeno Te viditi i slišati — da ne umrem celó zapuščen! Čutim, da me vedno bolj i bolj zapušča zadnja moč. Moli, dragi moj sin, da mi odtiraš skušnjave, ki se mojih domišlij lotiti hočeju!“ Duhoven stopi ginjen k postelji i prime starčeka za rokó.

„Tako, tako, moj sin!“ starček vidljivo omirjen nadaljuje — „le daj mi rokó, dok da moja še ni omrzlela. O smrt mi bo sladka, — saj umrem zunaj ječe v sredi svojih dragih! — Saj ste Vi pri meni, kaj ne? Ti moj sin si tukaj, s teboj morda tudi žena Tvoja s svojimi sini i hčeri, mojimi ljubimi vnučki! Kdo drugi bi me bil rešil iz ječe, kakor Vi, saj je vès ostali svet uže davno na me pozabil — na me živoga pokapanoga!“ — Odahne se, kjer ga je govorjenje zelo vpešilo. Fantje su vsi okol postelje stali, molcé i sočutljivo starčeka gledaje. Zmiraj su čakali, da bi saj kakšno ime rekel, da bi se vedlo od kod da je i kdo da je. Čez nekoliko časa opet prične. — „Mati Tvoja tako več ne živiju, kaj ne, da ne! Saj uže ja več čez sto let štejem, — al uže davno sàm nehal leta brojiti, saj su bile neznano grenke leta, strašno dolge leta, tamne črne leta. Za me čas ni imel merila, kterim se slobodno življenje miri, — vse je bilo le noč, grozna noč!“ — Malo se spočivše, opet nadaljuje: „Oj koliko sàm prestal! Vsim opraščam, ki su mi kada zlo i krivice včinjali; vsim opraščam. Tudi Tebi, grof Erman,

ako še živiš, ki si me zakopal živoga v smrtnu ječu, — tudi Tebi sàm uže davno oprostil, i za Te molil! Moje največe, moje zadnje veselje je to, da vmrem v sredi svoje rodbine, svojih dragih i ljubljenih. Saj si Ti, ki Te sdaj za rokó držim, i ki ne bo prej šel od mene, od te postelje, prej ko me smrtna kosa ne pokosi; saj si Ti moj sin, kaj ne, da si! O zakaj mi ni dano, da bi Te mogel še enkrat viditi, al bar Tvoje besede, Tvoje molitvice slišati! — Sin moj edini! nobene druge dote, Ti nimam zapustiti, razun strašnoga spomina svojih trpljenj, nobenoga drugoga premoženja Ti nimam ostaviti, kakor edinu tistu svetinico, ki sàm Ti ju poprej izročil. Tvoja mati mi ju je seboj dalo, ko sàm domovinu zapustil. Četirdeset let je bila ta blagoslovljena svetinica edini moj spominek na Vas. Vso moje blago mi je grof Erman vzel, sámo ta svetinica pod pasdihí skrita, mi je ostala. Daj mi ju še enkrat v roke, da ju še enkrat otipljem kakor sàm ju jezero- i jezero-krat v ječi tipal.

Janez, ki je svetinico imel, ju dá duhovnu, naj ju starčeku vroči. Duhoven ju bolj na tanko pogleda, jejni napis prebere — — — „Moj oče! Moj oče! — na vès glas zavpije ter sarčeka objemati i celovati jame. Vsi okol stoječi ostrmé, kakor da bi jim bil pri teh besedah hud potres tla pod nogami stresel.

„Moj oče! ta glas sàm malo slišal!“ — starček nadaljuje. — „Ne dvojim tedaj več, da si

Ti me rešit prišel bez konca dolgoga trpljenja, da si zares pri meni, moj edini Enriko!“

Nesrečni starček je bil iz zelo imenitnoga rodú, kateri se je med najstareje benečansko plemstvo štel. Po trgovini v jutrove dežele si je s časom neizmerno veliko bogatsva pritržil. Ko je jegovi sin še mali dečec bil, se je prigodilo, da se je ta trgovec s mnogim blagom na Dunaj podal. Srečno je priplavala jegova barka čez jadransko morje v Trst. Tu je dal blago iz barke izkladati i na konje natovoriti. Pet sto konj je komaj zadostilo vse blago nesti. Ta čas še ni bilo ceste med Trstom i Dunajem za vožnju pripravne, vse blago se je le po tovorih prenašalo.

Počasih šu se pomikali tržaški tovarniki čez krajske strme goré. Po mnogih težavah prideju do bele Ljubljane. Od tod su vzeli dalji pot v savinsku dolinu proti Celju. Uže prej ko benečanski trgovec prestopi meje celjske grofovine, je dal tačasnoga grofa Ermana poprašati ako sme s svojimi tovarniki skoz njegovu zemlju pot vdariti i koliko mu ima za to dovoljenje plačati. Grof Erman mu dá dovoljenje s tim pogojem, da mu ima petdeset natovorjenih konj, ktere si bo pa sám izbral, za to prepustiti. S ti, akoravno sila trdi pogodbi zadovoljen pritovori trgovec do sred savinske doline. Tukaj bljizo Žavca ga je grof uže pričakal s svojimi hlapci, pa ne, da si samo pogojenih pedeset natovorjenih konj izbere, nak! S svojimi hlapci po roparsko celi tovor napade, tovarnike do zadnjega pobije, blago pa s

vjetim trgovcem v svoj nezmagljivi grad odpravi. Grof je po grofu podedoval, al za vječenoga trgovca se ni nobeden več pobrinul. Dajali su mu kakor navadno vsaki dan skoz okence ki se je na ječnih vratih odpiralo, jesti i piti; i nazadnje, ko je celó oslepel i oglušel, v celem gradu morda ni nobenoga več bilo, kdor bi bil vedel, kdo da je, i zakaj da je vječen. Mislili su si pač, da mora uže veliki hudodelnik biti. — Od toga ropa i še več enakih je rod celjskih grofov tako obogatel, da je celó kralje i care v dolžnike imel. Nasprot je pa trgovska rodbina v Benetkah vsled te nesreče tako osiromašila, da je nazadnje celó na beračku palicu prižla. Sin, ko je dorasel, si je izvolil duhovski stan. Daleč je slovela po svetu jegova pobožnost i modrost. Nazadnje ga celó sám papež v Rim pokliče. Po očiti previdnosti božji ravno jega poziv zadene na celjskoga grofa Urha izobčivno pismo nosit. Grof Urh ga dá v svojem srdu i puhli prevzetnosti v ječu vreči. Svojega očeta je sin uže davno mrtvoga menil i gotovo mu ni več na misel prišlo, da ga še enkrat bo i sicer tukaj ko nesrečnoga tovarša v ječi našel!

Starčeku je čedalje slabije prihajalo. Skrbni sin se mu ni ganul od postelje. Zmiraj mu je stregel i strežaje svete molitvice molil. „Živoga“ — je djal — „me ne bo nobena človečka moč več od toga mesta spravila!“ Zahajoče solnčce je kaj mila skoz okno prisijalo i zlatimi svojimi žarki sjajno oblilo modro-poštení obraz vmirajočega jetnika.

„Oj solnčce! solnčce!„ — še zadnjikrat spregovori — „tvoje ogrevajoče žarke čutim še enkrat na svojem obrazu. Četirdeset let me nisi ogrevalo, me nisi obsijalo. Celó edino okence na moji ječi su mi bili zamrežili! Hvala Ti Vsegamogočni! Nezapopadljivi su človečkomu razumu Tvoji večni naklepi.“ — Starček opet vtihne za malo časa. Roke i noge su mu uže trde postajale.

„S bogom, moj dragi sin, s bogom! Še enkrat se Ti zahvaljujem, da si me saj za zadnju uru ječe rešil; da moje mrtvo truplo ne bo predano rabeljnovi roki. — — Ljubi poštenost do smrti svoje, bodi bogaboječ i ne bó se Ti treba bati mogočnih i jihovih začasnih hudobij i preganjanj — boj se sámó boga! — Moli za me na zemlji ja ču za Te pred prestolom božjem. — — — Oj moč, moč mi omaguje — — — s bogom!

Janez vzame hitro križec s martri božji, ki je v kotu vès v pajčevinu opreden visel, ter ga duhovnu ponudi. Ta ga lepo rahlo stisne vmirajočemu v desnico. Ko starček boga na križcu ošlata, hrepeni na blede svoje usta ga stisnuti. — Še enkrat čuti sin jegovu žilu v svoji roki vdarti, še en globoki zdihlje — i niga bilo več!

Janez tolaži nesrečnoga sina v njegoví žalosti, kolikor more. Nazadnje ga priljudno vpraša: kako to, da prej ni celó nič vedil, da je tudi jegovi oče tu v ječi. Duhoven mu začne vse natančno razkladati, da je naime šele snoči v ječu

vržen bil, da ga je sólo zvesta spolnitev svoje dolžnosti pripravila v to nesreču, al prav za prav sreču, kjer je tu svojega uže davno mrtvo menjenoga očeta našel; rad bi bil sdaj v ječi, sólo da bi mu še oče živeli!

„Ne zamerite“ — Janez dalje govori — „da Vas še nekaj vprašam. Djali ste, da Vas je grof Urh po nedolžnem v ječu pahnul; kako se je to zgodilo?“

Duhoven mu vse od začetka razodene; kako je naime od papeža poslan bil grofu izobčivno pismo nosit, i kako ga je grof po vsi priliki le zato zapreti dal, da ne bi se morda po njem zvedilo, da je od papeža izobčen, kjer bi mu to veliko škodovati vtegnulo.

„Kaj se pa pravi to“ — ga Janez radoveden nadalje ispraškuje, — „ako papež koga izobči? Kaj pomeni to?“

„Kogar papež izobči, ta ne sme v nobenu crkev iti, se ne sme zveličavne moči svetih sakramentov posluživati, — pahnjen je iz crkvene občine i človečkoga društva. Je izobčenec kak poglavar al kak drug velikaš, su jegovi podložni odvezani vse pokornosti, vsih dolžnost, svih priseg do njega. Za-nj nima nobena postava, nobeni zakon veljavnosti več. Vsak, komurkoli pod roke pride, ga slobodno vbije kakor stekloga psa tam na ulici! Ako pa vmre v tem prekletsvu, kteroga ga le sám papež v Rimu odvezati more, je pogubljen na jegova duša na vekomaj!

„I to vse sdaj tudi, na našega grofa spada!“

„Vse!“

V tem se zasliši močno trkanje na dvoriščnih železnih vratih. Tona tiho odpre okno i pogleda, kdo da je. Joj! kaj vidi! Urh je s celi četi beričev grad obdjal od vsih strani. Nejevoljen preklinja spred vratami svojoj oželeznjenoj rokoj po njih lupaje, da su se kar tresle v svojih šteklih. „To mi je lepa straža“ — se dere na glas — „da mojega prihoda uže od daleč niste zapazili me dostojno pri vratih pričakvaje.

„Odprite brže, drugač Vas dam vse poredom na kolce nabiti!“ — Tone je med beriči kmal tudi grofovoga ogleduha spoznal, i koj je vedil, kaj da bode. Janez se pa obrne proti svoji četici rekoč: „Fantje! sdaj pa le brž na orožje! Ja kot Vaši načelnik, Vaši prvi poveljnik, Vam to ukazujem. Od danas smo odvezani vsih dolžnost do grofa!“

Vsaki zagradi bez godrnjanja svoje orožje i vsi hitiju za Janežem na dvorišče. Grof je hudo razsajal zunej vrat. „Kdo je?“ — ga Janez mirno vpraša — „Ki tako tolovajsko tolče po vratih?“

„Odpri!“ — se srdito zvan oglasi — „drugoga Ti ne velevam!“

„Prej ne, dokler ne rečeš kdo da si! Take su naše povelja!“

„Pasja duša! Kdo Te je učil tako govoriti s svojim gospodarjem! Dobro da Te imam v pesteh, Tebe s celi Tvoji ponočni drhalji! Ne eden od Vas ne bo ušel mojemu srdju i svojemu zaslužku. — Mene svet pozna le po mojih udarcih!“

Te besede zrekši udari pa vratah da kar saksebi razleté kakor pezdir kada veter v njega puhne; i cela berička drhal se krikom v dvorišče vsuje.

„Grof Urh!“ — sdaj Janez zavpije — „mi smo odvezani naše pokoršine do Vas! Papežev poslanec je toga živa priča. Orožje tedaj proti orožju! Sila proti nasili! — Fantje le nad nje! Bog nam pomagaj i sveti Jur!“

I meči se zabliskaju, i boj se vname, i udri po beričkih. Bilo jih je deset proti tridesetimi! — Kakor pečina, ki se vrh strme planine odtrga i v dolinu dol dereča vse spred seboj podira; ravno tako se zaleté fantje na beričku drhal. Prvi kmal pocepaju pod udarci ojstarih mečev; na skoro su dvoriščne vrata rudeče beričke krvi. V kratkem su premagani. Več od polovice jih je obležalo; ostali pa v strahu peté pobereju ter se kričé „beži grad! beži grad“ v beg podaju. Fantje pa za njim. „Hola! Hola! Le za njim! Le za njim! Udri ga! Udri ga!“ — To je bil lov po dobravi! Še marsikteroga je razdvojil fantovski meč. Tudi ogleduha je zadela božja šiba. Akoravno je bezsrčno na kolenih slivkaje prosil za svoje življenje mu vendar ni prizadjal razsrdjeni Šimekov Tona! — Kakor življenje, takšna smrt. — Do roga mu porine svoj nož v črno srce!

Ko fantje nazaj v grad prideju, najdeju Janeza s grofom v dvoboju. Brže mu hočeju na pomoč priskoči. „Nazaj!“ — jim gromovito zaukaže. — „Nazaj! To ne bi bilo jnačko, ako bi jih

več nad enoga samoga planilo.“ Fantje, se nazaj omaknivši, v krog stopiju okol Janeza i grofa. Grof se je hrbtom na dvoriščino ozidje naslanjal, i se tako Janezu branil. Janezu ni bilo na tem ležeče, grofa ubiti: Uže davno bi ga bil lahko prebodel svojim mečem, celó ko mu je bil štit razcepil, ki mu je prsi udarcev branil. On ga je le hotel spehati i zbiti mu orožje iz roke. Trdi je bil ta dvoboj. Cele tri ure se je vrstil udarec za udarcem, napad za napadom, odbran za odbranom. Meče sta imela uže oba skrhane kakor žage. Nazadnje začne vendarle grofu, ki je vès v penah bil, roka omagvati. Le branil se je še. Janez, to opazivši, skoči od strani na njega, ga za desnicu zgrabi ter mu meč iz roke zvije. I gor v grad ga sdaj vleče v hišu pred oder mrtevca.

„Grof!“ — mu očituje, veličastno na mrtevca kazaje — „al Vas ta nič kaj v srcé ne peče? Al Vam ta Vaše puhle vesti nič kaj ne budi? Al Vam ta Vaših pohotnih poželenj nič kaj ne greni? Al ste zares divjeji od divjega risa, ki ne mori sámó od glada, ampak le v svoje veselje? Al poznate mar papeževoga poslanca, sina toga mrtevca, kteroga očiti morivec ste Vi, Vi i Vaša rodbina? Al ga poznate, ki ste ga sámó zato v ječu vrgli, kjer se je zvesto rešil svojega sporočila, ktero nas je odvezalo naše podložnosti? — Bati se Vam ni treba nič od mene, moja roka se noče na Vami omazati. Velikodušno Vam pustim življenje, da se spokorite i odvezu papeževu doslužite!“

Čudno su te besede grofa spremenile. Na kolena pade pred poslanca — celjski Urh, ki do sdaj ni pred oltarjem, še manj pa pred človekom klekal! Za oprostjenje ga moli i za njegove predprošnje pred papežem, naj bi odtegnul od njega prokletev, naj bi ga opet vobčil v krščansku družtvu, da se hoče rad i zvest podvreči vsaki jemu naloženi pokori! Poslanec ga ljubeznjivo za roko primši od tal vzdigne ter ga zagotavlja svojega prizadevanja i svojega vpliva pri papežu. Janez mu nazadnje še celó jegovi meč nazaj dá ter ga do dvoriščnih vrat spremi. Grof odide na videz do živoga skesan.

„Fantje sdaj pa le hitro opet urno na noge“ — veli Janez svoji na dvorišču sbrani četiči — „da brže ko mogoče grad zapustimo. Ja še sdaj grofu ne zaupam i mu tudi nikada ne bom. Res da se mu je srce skrčilo kakor morda še nikol poprej. Al kakor sàm rekel — še se ne zanašam v njegove besede.

Mrtevca i kolikor je bilo bojnoga orožja v gradu su seboj vzeli. Jetnike pa, ki su se hvaležno opletali okol Janezevih kolen, su vse oslobodili. Nazadnje še celó grad vžgeju v očito znamenje božje kazni.

Fantje su naprej šli obloženi pridobljenim orožjem pepavajoči krepke davorije. Nekoliko za njimi pa gresta Janez i papežev poslanec v živem razgovoru.

„Kaj mislite tedaj, čestivredni gospod!“ — ga Janez vpraša — „kaj mi je početi v ti za-

dregi? Kako bi se dal, naj bolje ta klopčič izvozljati? Molim Vas, Vi ste si mnogo sveta skusili dajte mi svêtkaj i kako čem storiti?“

„Bežati moraš pred njim“ — poslanec odločivno odgovori — „to je neobhodno potrebno; saj za toliko časa, da se vse to malo pozabi. Tudi ja ne zaupam jegovi današnji skrčenosti! Le preveč po svetu sluje zavolj svoje hljinjivosti i zvitosti. Zmiraj se mi se dozdevalo, da je poglaviti jegovi namen bil, se najprej Tvojih rok rešiti. Ja stavim, da se resnično i korenito nikada ne bo spokoril i poboljšal. Lesjak ostane lesjak, dok mu je rep kosmat! — Zmiraj se bo v njem želja razodevala si srce svoje olajšati v maščevanji nad Teboj. I prej ko slej, — enkrat gotovo Te bo jegova rōka na skrivnem zgrabila. Svêtujem Ti tedaj, dragi moj dobrotnik i rešitelj, da je v ti zadregi za Te naj bolje, da grofu iz pota greš, i sicer preko mej jegove lastnine, kamor ne dōseže več jegova žeslo.

„Al kam?“ — ga Janez vez zamišljen dalje praša.

„Glej, preljubi moj, na Ogerskem se sbira velika vojska, ki namirava skoro nad Turka udariti, ki se vedno bolj po Europi širi. Rimski papež je razpisati dal tako imenovanu križarsku vojsku zoper njega. V svojega namestnika je poslal na Ogersku Ivana Kapistrana, mojega naj izkrenejega prijatelja, da hodi po celi deželi iz vasi v vas, iz grada v grad, iz mesta v mesto pridigovaje v imenu papeževem: naj narod prime za orožje,

da velja se vzdignuti čez sovražnika krstjanstva; naj se vdeleži velikih odpustkov, ki jih je papež razpisal za bojnike i branitelje svete vere i domovine. Junaki iz treh dežel, iz Ogerskoga, Českoga i Poljskoga se uže sbiraju v ogerskem Stolnem-belem-gradu okol zastave Ivan-Sibinjana, naj boljega junaka kakor dolga i široka je ogerska ravnina, da v jeseni udare na turski Beligrad. — Glej lepe prilike skazati se junaka! Boljega načina se kovarnomu grofu omaknuti, bi si ne mogel zmisliti! Vzemi križ križarski, opasi božjim se mečem i pridruži se sveti vojski! Pozdravi Kapistrana od moje strani, i zagotavljam Te, da boš prijazno i dobrodošljivo sprijet!“

Janez je verno poslušal goreče besede čestitljivoga duhovna i nehoté se mu je roka péstila, ko mu je o vojski i boju za veru i domovinu govoril. Iz celoga grla zauka, „da! na vojsku zoper krvoločnoga Turka, ki je mojega rajnoga očeta vbil na brežkem polju“ sklikne — al v sred nadušenoga zaukanja omolkne, kakor da ga bi bil v tem trenutku kdo nožem v srce pahnul — prišla mu je mila Marjetica na um. Vse svoje srčne težave menihu razodene, do kteroga je bezkončno zaupanje dobil; celo svoje srce mu odpre s vsemi skrivnostmi; saj je le od njega samoga pričakoval srečnoga razpletka v ti zadregi! —

Nazadnje vendar le menihova obvelja, i Janez mu objubi še danas proti ogerski meji se na pot podati. Med tem pogovarjanjem prideta v vas.

Vaščani su pod lipi pričakovali fantine, kjer

se je jih zmaga nad grofovi berički četi kaml po vasi razgasila. Dekleta zelenimi vencí, možje pa čutarami. Ukanjem su prihodnice pozdravljali. Bili su veseli, pa tudi žalostni; saj su vedili, da grof se ne bo prej pomiril, prej ko si te sramôte krvjoj ne opere.

Na Jánezevem čelu se je grbančila globoka zamišljenost. Vsi su ukali, i dobre volje bili, — le on sám je molčal. Pod lipu pridši, zatrobi v svoj rog. Vse otihne. „Teharčanje!“ — ogovori sbrane vaščane — „včera sàm prisegel ravno na tom mestu neprelomljivu vernost i vdanost našemu gospodaru grofu Urhu. Od danas sàm odvezan te prisege. Naši grof je preklet od rimskoga papeža, — to se pravi: pregreha je, ga služiti! — Tukaj pod lipi ste me Vi fantje na štítu povzdignuli ko svojega vodnika. Odvežem Vas sdaj Vaše prisege do mene, kakor sàm tudi ja svoje odvezan do grofa! — Kdor zmed Vas še nadalje hoče služiti grofa Urha, ne braním mu, i slobodno si morete namesto mene drugoga načelnika voliti. Mene pa okolnosti siliju bežati iz svoje domovine ako se hočem grofovi roki oteti. Še danas odrinem na Ogersku. Nevarno i predržno bi bilo od mene še dalje bivati med Vami. Tam v slavnem Stolnem-belemgradu sbira junak Sibirjanin križarsku vojsku, s kteri namirava v jeseni na turski Beligrad vdariti. Ti vojski se hočem pridružiti. — Mislil sàm si uže v duhu, kako čem svoju četu v vojske v bojeve peljati! Sanjal sàm uže od zmag i lavora, od prsnih ran i bojnih brazd!

Tako sam ja obračal — al bog je drugač obrnul! Oskrbovanje mojega pohoštva i obdelovanje mojih zemljišč izročim Pengarjevim za ta čas, dokler ne prideju bolji časi, da se opet smem povrnuti bez nevarnosti v lepu slovensku zemljo, v ljubljene Teharje, na dragi stari dom mojih očakov. Vem da mi Pengarjevi te prijaznosti ne bodo odrekli. — Ako mi je pa večni bog v svoji nezapopadljivi previdnosti smrt določil i ja morebit sdaj zadnjikrat pod stari naši lipi stojim, onda — sila jegovih občutkov mu skoro besedu zaduši — „onda naj bo moja cela kmetija Pengarjevi Marjetici za juteršnju! — S bogom tedaj moji dragi vaščanje, s bogom fantje! S bogom!“

„Mi gremo s teboj!“ zakričiju fantje kakor iz enoga grla — „mi gremo s Teboj! Nočemo Te samoga puščati na vojsku! Po Tvojem odhodu se bo grof nad nam ostalim maščeval. Kar smo Ti prisegli, smo Ti zaprisegli na veke, samo smrt nas naše prisege odvezati more!“ — Fantje obklopiju svojegu ljubljenoga načelnika; i vse pregovarjanje Janezevo je bilo zastonj! Fantje su ga prerado imeli.

„Ako je tedaj Vaša trdna volja, fantje, da me nočete zapustiti,“ vidno ganjem nadaljuje — da hočete prostovoljno s menoj vesele i žalostne dni deliti, poklekните, ter mi še enkrat ponovite svoju prisegu!“

Vsi poklekneju. Vsak svoj klobuk pod pashu vzame, i ravno ko začneju s proti nebu povzignjenimi tremi prsti prisegu ponavljati, začne pri sveti Ani večnu luč zgoniti, i plamen bukne iz

bežigradskoga nadstrešja celu teharsku okolico razsvitljuje. Vsim nazočim su solze v očeh igrale. Ne matere, ne sestre ne ljubice si nisu upale svojih odgovarjati od njih početja. Večnu luč odzgoni, fantje se prekrizaju, skočiju na nogé i hité slovó jemati od svojih dragih, ter se oborožiti i pripravljati za odhod. Marjetica pa pade na prsi Janezeve, joka i joka i se razjokava, da bi se jeklo moralo raztopiti v njenih zolzah. Janez ju tolaži kolikor more — al saj je on sám morda še več tolažbe bil potreben. Pengarjevih pa prosi, naj še nocoj Marjeticu h kakšnomu voglaru v Pečevnik odpraviju, da tudi za njo ne bo grof vedil, dokler se sám ne povrati.

Fantje su se kmal opet pod lipi sbrali, vsi v orožji, vsi na bistrih kónjičih, kateri su uže nezvtrpljivo hrzali i kopitanjem tratu razkopavali. Vsakomu su dekleta kiticu rožic iz rožmarina i vrtnic v ljubezni spomin pripele. Vse je uže bilo naredno za odhod.

„Sdaj se moreva ločiti Marjetica!“ — Janez ves bled po dolgem molckem objemaju besedu pozvame. — „Glej fantje me uže čakaju. Osoda, ki naji sdaj sovražna razdruživa, veruj mi naji bode gotovo opet ugodna sdružila, ako“ —

„Ja grem s Teboj“ mu Marjetica v besedu pade. — „Daj mi, dragi, daj mi s Teboj iti v boj, da na Te pazim, da Te ranjenoga obvezujem da Te žalostnoga tolažim, da se radujem s Teboj v radosti, da zmagujem s Teboj v zmagi, da zdi-

hujem i žalujem s Teboj v žalosti! Daj mi s Teboj iti, daj! Bez Tebe mi ni živeti!“ —

„Bodi spametna mila moja“ — ji Janez izgovarja. — „Kako hočeš Ti nježna devica s nam v železni boj! — Rožica se nikada ne obrača proti ledenem severu. — To ne gré, to ne more biti! Glej, oče su Ti uže ostareli, od dana do dana bolj hrepaju, i Ti jih hočeš zapustiti, jih samih doma ostaviti! Ti edino dete, edina nada, edina podpora svojega očeta, Ti namiravaš takšnim početjem zarani grob kopati lastnomu roditelju! Ne ne! Nikada v to privoljiti ne morem! Veruj mi, vojska me ne bo požrla. Prej mi mora sovražnik pod meč priti, prej ko mi do života more.“

Marjetica se ni dala vtolažiti, vedno bolj je v njega silila, da naj bi ju seboj vzel na vojsku. Ljubezen do Janeza je bila silneja od ljubezni do očeta. Sdaj ju oče sám za roku primeju rekoč: „Marjetica vtolaši se. Ne obupaj! saj to ni ločitev za vekomaj. Prišli bodu bolji časi, i blagoslovila bodeš dan, kteroga boš vidili Janeza junaka slavno se povratiti. On je še mladenč, i mladenč mora po ptujem v možke leta stopati, ako noče zapečnakom sloveti. Saj sàm tudi ja pod rajnim grofom Ermanom na ogersko šel v tursku vojsku, i vendar sàm še živ!“

Ali su te besede Marjeticu od njenoga zahtevanja odvratile, ali ji je pa morda kakšna druga misel na um prišla, to ti bilo težko razsoditi. Naenkrat se zdrami iz svojega žalovanja,

i kakor da bi ju sram bilo, da se je jokala, si obriše predprtom solzeni obraz. „Da, zares“ — reče ponosnim glasom — „kilavca nočem!“ — Idi v boj, kjer osoda tako hoče! Al znaj, da Te raji bom mrtvoga menila, padšega pod udarcem nadsilnim, kakor pa objela Te ko plahoga beguna, ki uže trepeče, kada od daleč vide mečev lesket.“

Nadušen po Marjetičnih besedah ju Janez še enkrat srčno objame — še en celov, še en zdi-helj, še en stisek roké, — i komaj se Marjetica zavé, uže sedi Janez visoko v sedlu na svojem zenku. Mlado ždrebe zarezgeče, ko čuti dobro poznatoga gospodara v sedlu. Oči se mu vžegju i hrčki razpihneju. Ponosno dvigne glavu ter se od veselja kviško spenja, kakor da bi htelo reči: ktero drugo ždrebe nosi lepšega junaka od mene!

„Sdaj še pa vina sèm za popotnicu!“ — Janez zaukaže. — „Bez šentjanževca ni slovesa!“

Koj v vedricah su donášali vino bližnji so-sedje. Fantje zapojeju junačku pesem. Janez pa nazadnje povzdigne do vrha vinom napolnjeni požunec rekoč: „S Bogom Teharčanje! Svoje poštenje Vam zadam, da Vam hočem Vaše sinove, Vaše brate, Vaše obljubljene prihodne zaročnike zmagavce nazaj pripeljati, — drugač pa ne!“ — Požunec do zadnje kaplje izpivši daleč čez lipu zažene. Vslednjič še papežev poslanec k Janezu pristopi, mu v slovó roku pada, mu svoj blagoslov podeli, i nazadnje še popraša: na čim bi ga opet spoznal, ako bi ju še kada osoda skup pri-

peljala. „Mene, čestivredri gospod!“ zavrne Janez — „pozna vsa naša okolica le po ukanju. Zarano, kada juternju molitvicu odpravim — zaukam bogu v hvalu, ki mi je dal zdravo grlo i čisti glas! Po danu ukam kada se mi poljubi, ukam pred sovražnikom, i ukam v boju si zmage svest! Akoravno nam naši gospodje ukanje prepovedujeju i v gréh štejeju, ja, kar se mene tiče, ne bom ta pravi domači običaj nikada opustil; kjer ne najdem nič pregrešnoga v njem. I na ukanju čestivredni gospod, me bote, mar v sred boja, lahko spoznali! —

„S bogom! Trikrat s bogom!“ — „S bogom! S bogom!“ jim ostali vaščanje odmevaju. Vsak svoga konjiča ostrogami spodbode. Podkove se zabliskaju, fantje zaukaju, prah se vzdigne i še dolgo, ko su fantje uže oddirjali, kaže sled, po kterem da jezdi teharska četa. Ko su uže daleč za dobravi bili, se je še čulo kopitenje, konj kada je veter potegnul, — opet je otihnulo, — i opet se čulo. — Marsiktera mati, marsiktera sestra, i marsiktero teharsko dekle je pazljivo služkalo to kopitenje goreče molitvice vzdihvaje k očetu gori nad oblaki za srečni povratek. Nazadnje je še to potihnilo.

Ne oplotja ne grabe jim nisu pota zapirale. Lahko kakor divji lovci su svojimi čilimi konjiči vse zapreke preskakali. Bilo jih je vsih skup preko pedeset na številu. Eden je bolj po boju i bojni slavi hrepenel memo drugoga. Pridirjali su uže unkraj Blagovne, ko še en fantalin za njim

prijezdi, od daleč kričeč, naj ga vendar počakaju.

Janez vstavi svojo četu, dok jih ta zakasnjenec dojde. Ko do čete priklesuri, vidi ju, da je komaj kakih četrnajst let stari deček. Janez ga koj posvari, ter mu oestro ukaže: „Vrni se domu! Mlado fanté še nisi zrelo za boj! Zakaj nas vstavljaš!“

„Saj še komaj hlače nosiš“ — dostavlja na polj šaljivo Šimekov Tona — „i hočeš uže v boj! Le vrni se, pa preju domá motaj i krave pasi; meč še ni za Tvoju pést! Le brže zasukaj svojega kleseta, pa nam še enkrat lepo pozdravi vse vaščane. Posebno pa moju Micu v Trnovljah!“

„Laže, kdor to pravi, da sàm še deček“ — jim fantalin razžaljen nasproti. — „Ako mi se brada še ni vcimila, imam pa toliko več korajže,“ — Fantje smeh posili. — „Le vzemite me seboj ne bom Vam sramôte delal, ne!“

„Čigavi si pa?“ — ga Janez vpraša, kjer mu je čisto nepoznat bil.

„Voglarjev sàm iz Pečevnika, Miha mi je pa ime. Danas v jutro sva imela s očetom malo računá. — Leskavkoj su me hteli pošvrkati, pa sàm jim ušel za sidom bez potice. Celi dan sàm se po vasi klatil, kjer se nisàm upal domu; očetove leskavke se preteglo bojim! Zato sàm brž, ko ste Vi odišli, na Pengarjev spašnik letel, skrivaj tole kobilicu zasedel i za Vam prijezdil. Prav živo še kopita vzdiguje, akoravno morda nima pet zdravih zob več v čeljustih. Pengarjevi morda

tudi ne bodo tolikoga rekli zavolj bornoga kljuseta, saj imajo takih mrh zadosti, več kakor jim jih je treba; i po dokončani vojski ga jim tak opet nazaj prijezdim, morda spitanejega, kakor je sdaj. V tem se bo pa mojemu očetu tudi jeza razhadila. — Ako me zares po nobenem načinu nočete uvrstiti v svojo četu, bom pa zmiraj nekoliko za Vam jezdil kar mi obraniti ne morete! domu se pa ne vrnem za nobenu cenu. Sám enkrat je pela leskavka po moji zadnjici, i onda sám si mislil: sdaj i nikada več.

„Vrni se, vrni!“ — mu Janez odvažno vleva — „Kobilicu nazaj zaženi na spašnik, očeta pa lepo za odpuščanje prosi, ter jim pri voglarenju lepo pomagaj; saj tudi orožja za boj pripravnoga nimaš!“

„Kaj pak da ne!“ — se štimano odreže. — „Al ne vidite tukaj drevače? Desetletnu hojku sám š nji v treh vdarcih poderl, ki vendar tudi ni trdneja od turske čepinje!“

Vse je skoz svoje govorjenja v dobro volju pripravil.

„No! pa pojdi s nam kjer si uže zares tako silen, i zares tako močan.“ — privoli Janez. — „Al resobno Ti povem, da si ravno zrel, da Te kakšen tursk hlačon v zajutrek pozoblje.“

Opet se podkove zabliskaju i brzo i brže je šlo proti ogerski meji. Tretje jutro se jim uže prikaže ogerski Stolni-beli-grad. Od daleč uže jih je spoznal Ivan Sibirjanin, ko je iz visoke line jih zagledal.

„To su Slovenci“ — je djalo svojim vitezem. „Vidite jih tamo, kjer se ona prašina vali. Poznam jih na njihovih bronastih čeladah i na njihovem jadernem ukanju, ktero je juže marsikteru vojsku prestrašilo. Slovenci, pod celjskim grofom Ermanom, su večidel kod bugarskoga Nikopolja svoji hrabrosti pogina rešili celu ogersku armadu. — Sdaj nam se ni treba več skrbeti; zmaga nam je gotova! Poznam jih kakšni su to junaki. Kamor Slovenec vdari se reče da izdá! Kako bi pa tudi graf Urh tako mogočen bil, da ne bi imel Slovencev.“

Lepo jih je sprejel. Šel jim je s Kapistranom i s vsimi svojimi vitezi naprot. Mlinarjevoga Janeza je celó v svoj šator na obed povabil, ter se priljudno š njim pogovarjal o slovenskih junakih, o starih slavnih bojih, o grofu Urhu, svojem najhujem nasprotniku i osebnem sovražniku i o mnogih drugih domačih zadevah. O vojskinih dotičjih je vsikdar tudi jega za njegovo mnenje popraševal. Mlinarjev Janez je bil odsihmal tako rekši, jegova desna roka.

Cele tri mesce su morali fantje bezposleno v Stolnem-belem-gradu počivati, kjer še zmiraj ni bila sbrana cela križarska vojska. V orožji su se vadili ter si na ta način dolgi čas kratili. Janezu ni bil nobeden vkos. Mnogeteroga ogerskoga prešeruna i nemškoga vitezlina je svojoj jevševoj sulcoj iz sedla vzdignul i sramotno a pesek zvrnul. Vsi su mislili, da ima to svoju moč le v svojem zelenku. Obečali su mu sto i sto zlatih cekij.

nov za-nj — al zelenko mu ni bil po nobeni ceni prodajaven. »Ja sàm si ga izredil, ga hočem tedaj tudi sàm jašiti — je djal.

Listje je začelo rumeneti, nastopala je jesen, i približal se je uže težko pričakovani čas za vojsku. Tri dni poprej ko se uzdigne vojska, pošlje Sibirjanin teharsku četu naprej. Pod turskim Beligradom su se križari vtaborili, i sicer tako, da su Turke v gradu od vsih strani oblegli, da ni mogla živa duša ne van ne noter. Sibirjaninov namen je bil, Turke v gradu izgladati, da bi mu trdjavu predali bez krviprelivanja. Al Turki su bili tako s vsim dobro založeni i prevideni, da jim je bilo moč na leta dolgu oblegu prenesti.

Vojska je skoro njevoljna i sita postala tako dolgočasnoga oblegovanja posebno pa naši Teharčani. Sibirjanin to opazivši, jih je začel vsaki dan na drugu stran razpošiljati, da bi jih bil ohranil veselne i dobrovoljne. »Ako jih je ravno malá pešica« — je večkrat rekel — „su mi vendar ljubši kakor polovica ostale vojske. Vsi su pravi junaki bez iznimke, v boju nepremakljivi kakor zid. Nisu zastonj slovenske krvi!“ Kaj se zgodi! Teharska četa je bila, kakor navadno, nekoga večera se opet v tabor povratila s novici, da je iz vrh nekoga visokoga hriba zagledala od daleč neizmernu tursku vojsku bližati se v odsadu i pomoč silno obloženem Beligradu. Čul je naime turski car Mohamed v svojem belem Carigradu da je junak Ivan Sibirjanin priderl s križarski vojski v njegovu deželu, da se je predrznul mu Beli-

grad obložiti i da ga hudo stiska. Razsrdil se je tako nad tom, da su se mu jeznomu bojda ustnice razklale. Brž sabere silnu vojsku janičarjev i spajev, da si reši Beligrad gotovoga pada.

Ko Mlinarjev Janez to novicu Ivan-Sibinjninu v tabor prinese, postavi ta, ko previden vojskovodja, še tisti večer svojo vojsku v bojni red. Teharske fante postavi na njih prošnju v sredu na naj nevarneše, pa tudi naj čestneje mesto. Celu noč su križari v bojnem redu stali. Zjutraj se privleče gosta megla od posavskih i podunavskih bregov, ter celi križarski tabor tako na debolo obda, da ni bilo moč ne pet korakov spred sebe viditi. Okol desetih se začne šele vzdigvati. Sdaj zagledaju križari Turkov kolikor listja i trave. Čez noč su se bili na nasprotnih gričih v trden tabor vtaborili. Le mala dolinica je armadi saksebi delila, ki ste se srpo eno drugu mirile. Turki su uže od daleč na križare kričeli, jih garjeve pse psovaje. „Naj le prideju bliže“ — su vikali v svojem prevzetju — „jih sablje uže dolgo nisu več pile krstjanske krvi!“ To psovanje je križare tako razsrdilo, da su uže komaj pričakovali znamenje v pričetek boja. Al Sibinjanin je bil preizurjen preizkušen vodja, da bi bil v nečas dal trombente v boj zapeti. Poznal je turske bojničke lukavnosti! Čakal je tako dolgo miren v svoji postaji, da su Turki se začeli iz svojih utaborjenih gričev doli v dolinu pomikati. Kmal jih je bila cela dolina polna. Strašno vzdigneju svoj bojni krik „Allah! Allah!“ — i ravno ko se

za naskok križarske vojske v posamezne čete razdeliju, zapojeju krstjanske trombente i bobni!—

Mlinarjev Janez i za njim teharski fantje spodbodeju svoje konjiče i viharu enak prihrumé na sredinu turske vojske. Na svih straneh se strašen boj vname, kakoršnoga najstareji vojščaki pomnili nisu. Vojski ste se tako sprijele i ena v drugu zagrizile, da ni bilo moč razločiti meje med križarskimi i turskimi vojščaki. Tukaj je na zastavah križ s veličarjem visoko stal, tam se je pa polomesec svetil; tukaj su se jeklene čelade i železni oklopi lesketali v juternem solncu, tam pa turbani i dragocenim kamenjem i biserjem okinčani opasi; tukaj su Kristusa klicali tam pa sve-tca Mohameda.

Kakor dva nasprotna vihara morske valove vzdigneta, i val za valom zmiraj silneje se naprej vali, i kada na nasprotni val doleti, se visoko spné, čez njega plane da ga v globočinu nazaj pogrezne, — tako je križarska vojska privrela nad tursku. Naj spredneji je bil Mlinarjev Janez, daleč spoznaven na svojem visoko-križnem zelenku i po teharskem dvozvednem banderu. Kamor mu jegovi dolgi meč doseže je smrt; kamor mahne turban odleti, kamor se obrne, se ga plaho turski janičarje ogibljeju. Kakor črtalo, kada v celini brazdu reže, vse korenine raztrga; tako je Mlinarjev Janez brazdu rezal svojim mečem v tursku vojsku. Za njim pa rijeju teharski fantje zmiraj bolj na široko, i kmal se je bila cela teharska četa s Mlinarjevim Janezem

na čelu kakor kij zagojzdila v tursku postaju, ju na dvoje razkalaje. Kakor dva mlinska kamna, kada sta žito zmlela, eden drugoga melje, eden drugoga brusi, i nobeden prej ne jenja, dok da se nista oba eden drugoga snedla; tako se ni vojska vojski vdala, nobena ni za peden se omaknula. Na obeh straneh enako junačtvo, enaki srd enako hlepenje po zmagi i slavi! To ni bil boj, to bilo je vbitje. Ne dolgo, i prelita krv je v široki reki tekla po dolini tje v bobneču Dunavu, daleč krvavo pisaje jejne zelene valove! — Strašno je Janez razsajal s svojimi Teharčani v sred turske vojske. Kakor pleve prot jedernomu zrnju su bili Turki proti njem. Sdaj sám janičarski baša na njega namiri. Janez mahne i daleč pokošena obrita glava odleti — al pri ti priči se mu meč v roki zlomi — — po sekiri sgrabi, pa še ljuteje turske glava kala kakor poprej. Al tudi on je uže bil na mnogih straneh grdo ranjen. Krv mu je curkom tekla po hrabrih prsah. To ga oslabi, da začne omagvati. Rama mu ne da več sekire vzdignuti, štit mu iz roke zdrkne, v sedlu se zgrudi, omotica ga napade i na levo se zvrne iz zelenka. Neki turski janičar to opazivši, mu uže namiri sulcoj junačke prsi prebosti — al v tem odvažnem trenutku, mu sekira čepinju razbije, da se daleč okrog jegovi možgani razškropé. Udaril ga je Voglarjem Miha svojoj drevačoj ki se je vedno tik svojega načelnika vojskoval. Ko Turki vidiju, da je silni krstjanski junak iz zelenka zginul, napneju še enkrat vso svoju moč i

kmal sta Janez i Voglarjev od svoje četa ločena. — Hrabro je branil Miha sebe i ranjenca janičarskih napadov. Še v pravem času ga zagleda neki imenitni Arabčan branivšega se deseterimi janičarji, drugač bi bilo gotovo po njem bilo! „Nazaj!“ — zaukaže jaderno janičarjem — „Stojte! Ta je moj!“ Janičarje odjenjaju. „Podaj se nam dobrovoljno, saj vidiš, da si odcepljen od svojih, da Ti od nobene strani ni pomoči. Smrt Ti je gotova ako se nam še nadalje drzno zoperstavljaš!“

„Podam se“ — nasproti ponosno Voglarjev — „al samo s tim pogojem, da smem toga ranjenca, svojega poveljnika, iz bojišča nesti, da mu rane ovežem; morebit je še moč ga smrti oteti. Drugač pa nikakor ne! Raji š njim vred smrt storim!“

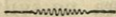
„To je lepa, to je junačka beseda“ — ga Arabčan pohvali. — „Jako se mi dopadeš, krstjanski junak! Podaj mi svoju sekiru, i pojdi s mojim služetom v tabor. Tam moreš mirno v mojem šatoru ovezati razjenca svojim banderom.“ Voglarjev podá Arabčanu sekiru, dvigne še enkrat teharsko bandero ter ga visoko zasuče po zraku, kakor da bi bil hotel tovaršem reči: tukaj sva; rešite naji! Arabčanov služe donese nosilnicu, ktera je za ranjene pripravljena bila. V njo položita nesvestnoga Janeza ter š njim bojišče ostavita.

V dragoceni Arabčanov šator pridši, položita le malo še dihajočega na svilnate blazine. Voglarjev mu začne rane spirati, i v svoje naj veče

veselje vidi, da mu ni bila nobena na smrt, akoravno su mu bile prsi grdo razmesarjene, no da ga je le zguba tolike krvi tako oslabéla. Arabčanov služé opet s nosilnici na bojišče odhiti, Voglarjevoga samoga v šatoru ostavši v priranjencu. Ta vzame sdaj teharsko bendero iz zastave, i ravno ga hoče razcepiti, da njegovimi falati Janezu rane oveže, kar mu ta hip druga misel možgane prešine. — Svoju srajcu sleče, ju na kose razkomadi i komadami rahlo rane oveze; bandero si pa celo namesto srajce okol života ovije, i čez-nj opet drugu svoju obleku obleče.

Janezu se je pod ovezami kmal kri ostavila, lagleje je začel dihati, i čez nekoliko časa se opet zavé. Plašno se ogleda kje da je, i ko vidi, da je v turskem šatoru si srdito oveze z ran strga. „Le teci, teci kri do zadnje mi kaplje!“ — reče. „Sladkeja je smrt od sužnosti!“ Ravno je hotel ovezu proč vreči, kar na nji zagleda ruđečimi nitkami všito ime: „Marjetica.“

Voglarjev je ravno malo iz šatora stopil, da vidi, kdo v dolini zmaguje i kdo omaguje. Ko Janeza spregovoriti zasliši, stopi hitro k njem da mu brani si oveze odtrgati. Janez ga debelo pogleda. — „Marjetica!“ — sklikne na glas — i opet v svoju prejšnu medlevcu pade. Zdelo se mu je naime, da v Voglarjevem vidi Marjeticu. — —

VI. Sužnost.

Teharska četa vidši svoje bandero se trikrat v zraku zasukati i opet pasti, je dobro razumela to znamenje i čudeže junačtva doprinašala v rešenje svoje zastave i svojega načelnika! Al vse zastonj! — Vedno nove i vedno večje turske čete su na bojišče vrele. Bilo je, kakor da bi iz tal naraščale, kakor da bi z vsakoga vbitoga Turka po dva opet vstajala. Tri dni neprestano je grozovito naskakvala, Beligrad pada rešiti, — al vse zastonj! Krstjani su stali nepremakljivo kakor žive skale, v ktere zastonj vdaraju morski valovi! Zgubila je uže več od polovice janičerjev, svojih naj čvrstijih vojščakov.

Čtrti dan napoči. Križari su opet v bojnem redu pričakovali Turkov; al kako se začudiju, ko zjutraj tursko taborišče prazno, sramotno-zapuščeno zagledaju. Skoro da sami svojimi očmi nisu verovali. Kakor su ponoči privreli, tako su tudi ponoči peté pobrali, vidši da nič opraviti ne moreju proti nasprotnikom svojim. Prvokrat su se morale nepremagljive čete sultana Mohameda omaknuti krstjanski nadsili.

Sdaj je željno po bojišću iskal prijatelj pri-

jatlja, brat brata, sin očeta, oče sina, ki mu je v boju izpred oči zginul, i ki ga je med ranjenimi al mrtvo obleženimi še najti mislil. Tudi teharski fantje su iskali svojega načelnika po celem bojišču od zore do mraka; al zastonj je bilo vse njihovo iskanje! Zelenka su našli vbitoga al od Janeza ni bilo ne sedú ne tirú. Žalostni se vrneju na večer nazaj v tabor.

Kak dolgo je Janez v svojem nesvestju ležal, sám ni vedil. Opet sprebudivši, se najde v lepi prostrani izbi na snažni postelji. Dozdevalo se mu je, da le sanjal, da je v boju bil, da se je ranjen iz svojega zelenka zvrnul, da su ga s Voglarjevem vjeli, i da je vslednič v turskem šatoru v Voglarjevem Marjeticu viditi mislil, kako mu v možki spreobleki svojoj srajcoj rane ovezuje. — Al težka glava i skeleče rane su mu opet le preočito resnicu vsega toga javljale. Pogleda svoje oveze od kterih se mu je po njegovem mnenju tako živo sanjalo, da su falati Marjetične srajčce. Pogleda jih i pregleduje, i opet se ne svesti al sanja al budi, kjer je zares v nji vidil kose ženske srajce. Ko nazadnje še celó tuđi rudeče-všito ime „Marjetica“ najde, globoko zdihne, zastoka i vdano v boga opet oči stisne. Strežaj, ki je kod okna slonel, i zamišljeno v dolgočasnu daljavu gledal, stopi na Janezev vzdihljej k postelji, da vidi je li se je morebit iz svojega nesvestja zdramil. Janez ga debelo pogleda, i opet se mu je dozdevalo da je tudi toga v sanjih vidil. Bil je naime Arabčanov služe.

„Hvala Alahu i jegovomu svetcu!“ — reče — „da si se enkrat sprebudil iz Tvoje omedlevce. Celih sedam dana je trpelo. Sám ranarnik je uže skoro obdvojil na Tvojem ozdravljenju.“

„Tak ne sanjam več! — Pri vsih svetnikah božjih Te prosim, reci mi resnicu; razjasni mi, al sanjam, al čujem! — ga Janez strmo gledé vpraša.“

„Zdaj govoriš s menoj, kakor vsaki spameten človek!“

„Kdo mi je pa rane moje ovezal?“

„Tvoji tovarš, ki Te je tako junačko branil pod Beligradom proti našimi vojščaki.“

„Kje pa je sdaj ta moji tovarš?“

„Odjadral je s mojim gospodarjem v Algir.“

„I kje sàm ja sdaj?“

„V Ištambolu.“

„V Ištambolu! — V Algiru!“ — Janez glavoj majoč ponovi.

„Jest! Moj gospodar Te je dal ranjenoga v svoji lastni nosilnici iz bojišča v svoj šator pod Beligradom i potem sèm v Ištambol prenesti. Ti se ve da od vsega toga nič ne veš, kjer celi pot še očesa odprl nisi. On je kmal drugi dan s svojimi ostalimi vojščaki od tod odrinul. Tvojega tovarša je seboj vzel, i nič nisu pomagale jegove silne prošnje, naj ga pri Tebi za strežaja pusti, dok ozdraviš. Uže skoro nisàm vidil človeka tako žalostnoga kakor jega, ko se je moral od Tebe ločiti, i ako sàm prav vidil, si je celó solze iz očeh brisal, ko je zadnjikrat iz te hiše išel. — Al kaj

hoče siromašni sužen proti naklepi svojega gospodarar!“

„Sužen!“ Vzdihne Janez ter si znoj iz vročega čela obriše.

„Da, da! Tudi Ti si sdaj jegovi sužen s menoj vred! Al hvali boga, da si, kjer Ti je uže suženstvo odločeno, pod mojega gospodarar prišel. Lagal bi, ako bi rekel, da ni zares blaga duža, ki nas sužnje spoštuje kakor oče svoje deca.

„Tedaj bodu tudi mene v Algier djali?“ — ga Janez dalje pohlepno vpraša se v postelji vzdignivši.

„Tudi, sám da popolnoma ozdraviš i se okrepiš; zakaj na morju bi bil gotovo v svoji omedlevci bez zdravničke podpore vmrl, zato Te je gospodar do Tvojega popolnoga ozdravljenja tukaj ostavil.“

„Rad, rad, prav rad hočem jegovi sužen biti, sám da še enkrat svojega tovarša vidim, ki mu življenje zahvuljujem!“

„Ve dva morata gotovo od ene matere biti, ki tako neizrečeno eden drugoga ljubita!“

„Al ni moj tovarš nobenoga sporočila pri svojem odhodu“ — vpraša bez obzira na te besede Janez svojega dvoritelja — „na mene ostavil?“

„Je. Al enu sám u besedu.“

„No kako se glasi ta beseda?“

„Moral sám si ju zabilježiti, drugač bi ju bil uže posabil. Ta beseda je „Marjetica.“

„Marjetca!“ — Janez š njim vred zgovori, i

zadnje dvombe su v njem zginule, da Voglarjev ni nobeden drugi kakor Pengarjeva Marjetica.

„Pristavil je še, ko sàm ga prašal, kaj ta edina beseda pomeni, da si ju Ti uže po svoje raztumačil bodeš?“

„Kada odjadramo v Algir?“ Janez čez nekoliko časa opet razgovor povzame.

„Kakor sàm Ti uže rekel, kak bitro da se Ti rane popolnoma zaceliju, i Ti bez škode za svoje zdravlje morsku pot nastopiti moreš.“

„Al ja sàm sdaj uže čisto zdrav. — Ne čutim nobenih bolečin več! Koj danas bi še lahko odrinuli!“

„Ranarnik“ — mu služe odvrne — „kaže, da še naj manj mesec dana trebuješ, dok se Ti opet poprejšnje moči povratiju. I da bi ravno uže sdaj za odhod sposoben bil, bi bilo to vendar nemogoče, kjer se še naša barka ni iz Algira povratila.“

Janez je bil do čistoga prepričan, da Voglarjev ni nobeden drugi, kakor Marjetica. Od kod drugač jegovo zakasnjjenje pri odhodu v Teharjah; od kod drugač Pengarjeva kobilica, ki ju je jašil; od kod drugač to srčno požrtvavljivo junačtvo, katerim ga je na bojišču branil; od kod drugač ta nježnost i ljubeznivost, ktoroj mu je tako skrbno i rahlo, kakor le sámo ženska roka more, rane ovezal; od kod drugač ti falati ženske srajce, v katerim i je Marjetično ime všito; od kod drugač zadnjič to naročilo „Marjetica“ s pristavkom, da si če to reč uže po svoje raztuma-

čiti; od kod drugač vse to, kakor od — Marjetice! — Srdilo ga je le to, da ju ni uže poprej spoznal. Šele v turskom šatoru se mu je bila mrena z očeh otrnula. Misel na Marjeticu mu suženstvo čisto iz glave zbije i komaj je uže barke iz Algira pričakoval. Od dana do dana je krepeje prihajal, i čez mesec dni, je bil opet korenjak, kakor poprej.

Po dolgem pričakovanju vendar zadnjič enoga dne Arabčanov služe s novici domu prihiti, da je barka v brodostaju priplavala. Dovoženu robu izkladivši i opet drugu naloživši, tretji opet od kraja odrine. Smerni vetrič je od suhoga puhal v njene razpete jadra i veselo je rezala brazdu na visoko mirno morje. Kdo zamore opisvati Janezeve občutke, v katerih se mu je srce topilo, ko se je dan na dan barka bolj bližala afrikanskim bregovam i celó ko se jim prikaže beli Algir s svojimi bezbrojnimi minareti na lepo osolnčnom brežiču! — Arabčan je bil Janeza namenil učitelja svojih otrok v vaji orožja i vitežkih igr, kakor jih Evropejsko vitežtvo goji, kjer ga je v bitki pod Beligradom spoznal izvrstnoga orožnika.

Algirska brodostaja je bila napolnjena barkami raznih narodov. Arabčan je s množici sužnjev na brodostajskom bregu pričakoval svoju barku. Ponosno je prijadrala napihnjnimi jadri v brodostaju. Maček zarožlja v globinu, i pri kraju obstoji. Veselo skoči Janez na afrikansku zemlju iz celoga grla zaukaje, — saj ni bil več daleč od Marjetice. Naglo prebere svojimi očmi trumu Ara-

bčanovih sužnjev, ktere je za izkladanje robe se-
bój imel. Jih prebere i prebira, je li ne bi Vo-
glarjevoga morebit zmed njimi zagledal; al za-
stonj — jega ni bilo zmed njimi! Tolažil se je s-
stim, da je po vsi priliki moral doma ostati. Su-
žnje su začeli robu iz barke izkladati; tudi Ja-
nez, akoravno mu ni nobeden veleval, se prime
veselo izkladanja, sámo da bi se prej zgotovilo,
da bi skoro Voglarjegova vidil. Vsi su jegovu ja-
kost občudvali. Lahko bez vsega napenjanja je
naj težiše bale prekobical i prenašal.

Arabčan je molčé od strani stal ter pozorno
i veselo gledal krepko i brhko Jenezevo ponašanje.
Ne daleč od njega je stal neki drugi bogato opr-
avljeni Turk. Tudi ta je Janeza motril, tudi jemu
se je moral dopasti. Nemirno jame sem ter tje
postopati, kakor da bi nekaj prav zvitoga pre-
tuhtaval. Zadnjič stopi k Arabčanu ter ga po-
praša, li je ta sužen, na Janeza kazaje, jegov.
Arabčan reče, da je; ter mu vse pové, kako da
je do njega prišel. Turk je komaj i komaj svoje
notrajno nemirje krotil.

„Kaj ne, da se Vam dopada!“ — reče Ara-
bčan samozadovoljno. — „Je čvrst korenjak! Le
poglejte jegove široke pleča napete prsi, ognjeno
oko, visoko čelo krepke ude! Le pogledajte ga!
Človeku se srce v prsih poigra viditi takoga mla-
denča.“

„Resnično da! — Koliko ga cenite!“ Kratko
Turk odvrati. Arabčan se nasmeji. „Ta nima no-
bene cene, odgovori, ne za Vas, molčé za ka-

koga drugoga. Saj uže imate polnu barku nakudljenih sužnjev, kamo še s tim hočete!“

Turk se ne da odpraviti ter zmiraj več i več za njega obeča, al Arabčan se še ne zmeni za kupčiju. Nazadnje mu je uže pet jezer grčkih cekinov ponujal, naj veču cenu, po kateri su se tačas naj lepši izbrani sužnje tržili. Arabčanu je bil uže Turk preprisiljen, zato mu kratko reče! „ako mi daste deset jesar za njega, ga Vam dam, drugač pa nikakor ne, je škoda za vsaku besedu, ki ju še dalje zavolj toga zgubite!“ — Na ta način ga je hotel prestrašiti, ter se ga znebiti, kjer je ta cena bila čez meru visoka. Al Turk seže molčé v svoju mošnju, ter mu nabroji rečenih deset jezer. Arabčan se toga ni nadjal, pogleda ga kakor da bi dvojil, da je Turk pri pravi pameti, ki mu gre bez vsake pogaje za enoga sužeta deset jezer dajati! Toliko zlata, kolikar ga še cel sužen ne tehta!

„Vi se morda ne bote šalili s menoj,? gospod!“ — mu Turk uvreden očituje, kjer vidi, da Arabčan noče pomesti nabrojenih cekinov. — Arabčanu ni bilo na cekinih ležeče, imel je v premoženju, da še sám ni vedil kaj i koliko, stalo mu je več do Janeza!

„Vi bote vendar mož beseda ostali!“ — Turk resobno čez nekoliko trenutkov vzajemnoga molčanje spregovori. — „Al Vam ne dajem kolikor išete.“

„Mož beseda ostanem“ — mu ponosno Arabčan zavrne. „Al veste, da mi je več na sužnju

ležeče, kakor na Vaših cekinih! Vzemite si ga i Vaše cekine!“ Te besede velikodušna zrekši se obrne i odide.

Janez je bil kakor od groma zadet, čuvši, da je na drugoga gospodara prodan, i da mora koj, bez vse pomude, na drugu barku, ki še danas, bog ve kam, odrine. Vse jegovo upanje, Marjeticu v Algiru najdti, je bilo proč, kakor da vetar v pleve puhne. Proč su bile vse jegove sladke sanjarije o ljubezni, od enkratnoga odsluženja al odkupljenja iz suženstva, od povratka v domovinu, od sreče! Vse je bilo proč! Vse je zginulo kakor čarobne boje mavrice božje, kada se oblak razkadi! Bog ve na kakšnoga okrutneža, na kakšnoga krvopivca je prodan! Bog ve kam i kako daleč bo odpeljan, po vsi prilici na kakšen suženjski sejm med divje narode, od kodar mu celó up bo odvzet, še kada svoje Marjetice ljubiti, al slovenske stare goré, i domače zelene trate viditi. Take i enake misli su ga spremljale na sužensku barku. O kako rad bi bil ostal v Algiru! Rad bi bil verno do smrti svoje Arabčanu sužil, rad bi bil naj težeše dela opravljal, i krvavo si dlane žulil, sámó da bi bil bljizo svoje Marjetice, da bi vzajemno se eden drugoga tešila! Al zastonj! — Človek, ki le to vidi, kar je ravno spred njim; ki le to pojme, kar v obsežku jegovoga razuma leži; se vsčasih slepo do gotovoga sprepričanoga meni, da je le igrača v roki osode, ki nima ne uma ne razuma, ki se le smeji, kada spod njnemi igraječimi prsti človek za človekom pada, kakor

mravlinci pod poteptom igraječih se detičev. Tako je tudi Janez sdaj mislil, ko su ga na brodestajskom bregu na sužensku barku gnali. Nič drugoga si ni v svojem sdajšnjem položaju želel, kakor proste roki, ni pa dober meč. Celi Algir bi bil spred njim besnečem strepetal, kakor šolarček spred svojim kaštigajočim učiteljem.

Ko ga na barku priženeju vidi, da ni sám nesrečnež; bilo je krstjanskih sužnjeva na nji, da se je vse trlo. Al kdo drugi zmed njih vsih je bil nesrečnejši od Janeza! — Pobit na duši i polomljen na telesu se zgrudi v podkrovju v temnom kotiču na tla, i znojne srage, debele kakor jagode, mu nastopaju po čelu. — O mraku se priškrepčiju mački iz morskoga dna, jadra se razpneju, vesla vdariju, barka je zasuče i odrine od kraja. Tiho se promota iz brodestaje i naprej je šlo v temni noči na visoko morjé. Okol polnoči ko je uže barka zunaj razobrazja afrikanskoga bila, pozove barkini vlastnik vse sužnje na krov. Janez se še zmenil ni za to pozvanje, zgruden je ostal v svojem kotiču, dobro vedši, da mu jegova prevelika žalost ne bo dala jutra dočakati. Srce mu je htelo žalosti razpoči! Sužnje su na krov odišli. Janez sám ostane. Na kolena pade. Moli! Zdihuje! Sdaj na nasprotni strani temne spodkrovnivce nekdo iz tleh vstane, ko vidi, da tudi on ni sám nazaj ostal, ter se Janezu približa. Janez ga ni koj zapazil, tako je bil v svoje molitvice zadobljen. Ta se bljizo njega ostavi, roké križem dene, ter ga nekoliko časa ob-

žalovaje gleda! „Tovarš!“ — ga čez nekoliko časa vgovori, si solze iz očeh obrisaje, — „lepši je vmreti, kakor sužno živeti, daj, zagreznima se v morje!“ Janez to čuvši, plane kviško pripravljen se koj v morje zagrezniti. „Janez!“ izklikno v tom trenutku spred njim stoječi sužen. „Marjetica!“ je bil odmel iz Janezevih ust. Eden drugoga objame. Sámó čutiti bi se dali občutki ljubezno oklopljenih, pa ne izreči. Sdaj postane veliki hrum i štrepost na krovu, vse je kričelo. „Čuješ Marjetica! Sdaj prideju po naji. Le brže, le brže skoz okno v morjé, drugač naji zasačiju!“ Čvrsteje se sprimeta, i le trenutek še, i globina bi jih požrla bila. — Pol uže v naskoku, se čutita od vzad za rami prijeta. „Stojta, za pet ran božjih!“ jima gromoviti glas zaukaže. Janez se ozre, i glej papežev poslanec, ki ga je v Bežigradu s njegovim očetom iz ječe rešil, stoji spred njima. Drugi sužnje su pa okol njega kakor okol svojega očeta poklekali, mu rob jegove obleke kuševaje, ter mu s solzami v očeh se zahvaljivali za odkupljenje iz suženstva. Vse se je zahvalnosti razjokavalo!

To je pa takole prišlo. Papež v Rimu je čul, da je nek sila veliko krstjanov v Algiru vsužnjenih, ki zastonj zdihujeju po rešenju iz turskih groznih ječ. Čul je od njih trpljenja i tepenja, i srce se mu je do njih rešitve tako vžgalo, da je dal koj razglas na vse krstjanske narode razpisati, naj se darovi sabiraju v namen odkupljenja krstjanskih vsužnjencev v severno-afrikan-

skih predelih. Obilo je darovala krstjanska ljubezen i kmal se je bilo od vsih narodov iz vsih dežel toliko nabralo, da je papež uže mogel enu barku v Algir poslati. Pripetilo se je, da v svojega sporočnika ravno tistoga izvoli, kteroga je bil na grofa Urha s izobčivnim pismom poslal. Turki v Algiru i v ostalih berberskih državah su ta papeževi naklep zvedli, ter se zakleli, da ne bo nobeden zmed njih svojih sužnjev na krstjanske odkupvavce prodajal. Papežev sporočnik si tedaj kupi bogatu tursku opravu, nabije turske boje na jadrilo ter se obnaša kakor pravi Turk. Na ta način je Turkom oči zbrisal. Od vsih strani su se nu sužnji na prodaj ponujali, kjer su njih gospodari vidili, da ima dokaj cekinov, da tudi ne gleda toliko na telesne sposobnosti sužnja, i da se tudi zavolj cene zelo ne obotavlja. Uže prvi dan, ko je v Algir dojadral, je imel polnu barku nakupljenih al prav za prav odkupljenih sužnjev. Vse je uže bilo naredno, da na večer opet nazaj v Rim odjadra, kar pride Arabčanova barka iz Ištambola pred Algir. Papežev poslanec je ravno v raznom razmišljevanju poleg brodestaje sèm ter tje se sprehajal, kar ga neki zakrik iz svojega zamišljenja zdrami. Bilo je Janezevo zaukanje. Urno se poda prot oni strani, od ktere je zaukanje prišlo i koj ko Janeza zagleda, spozna v njem svojega nekdašnoga rešitelja iz Bežigradske ječe. —

Vsi na barki su v svojem veselju papeža obožavali i jegovoga sporočnika i milosrčne daritelje, ki su

svoje peneze darovali v odkupljenje svojih krstjanskih vsužnjenih bratov. Kdo med vsih, kolikor jih je barka nesla, je pa bil srečnejši od Mlinarjevoga Janeza i Pengarjeve Marjetice, celó kojima je papežev sporočnik povedal, da grofa Urhani več! — Da ga je doletela osoda kmal drugi dan po boju pod Beligradom. Vidila sta uže v duhu zelene domače trate, mirne i tihe loge, znance i prijatlje; posebno sta se pa rada spominjala Pengerjevih, ki su morali toliko skrbi, toliko prečutih noči pretrpeti! „Oj kako“ — je včasih Marjetica solzenimi očmi djala — „oj kako se bodu razveselili oče, me opet viditi, ki nevezu kam sàm prešla, ki me uže mrtvu morda objokujeju i obžaljujeju! Se ve da sàm se zelo nad njimi zagrešila! — Pa odsluziti si hočem to pregrehu kolikor se mi bo dalo skoz detinsku ljubezen i podporu. Vsaku še tako majhnu želju jim hočem izpolnivati, sámo da mi bu moč!“

Jaderno je plavala barka posred morja ravno tje proti Rimu. Tretji dan se jim uže prikaže v daleki daljini kakor črni trak italjansko obrežje! Ko do kraja prijadraju je dobil vsaki odkupljene še toliko denarja, da je mogel pošteno do svojega doma priti. Janezu je pa dajal papežev sporočnik tistih deset jezer grčkih cekinov, ktere je v Algiru Arabčanu za njega ponujal. Al Janez je bil preplemenitih prevzvišenih misel, da bi se bi sámo le enoga cekina dotaknul. „Vi ste svoji dolg“ — mu reče na to ponudbo, — „kteroga ste menili morda do mene imeti, odkupljenjem naju, več kakor gre poravnali.“

„Ta svota je zadostna za odkupljenje več ko sto krstjanskih vsužnjencev, ki še v Algiru zdi-hujeju po turskih ječah. Mene bi pa toliko boga-tstvo nazadnje še napuhom navdalo! Imam hvala bogu doma poštenu slamnatu strhu, i plug i branu, par voličev, nekaj trsja za domače potrebe, i vrh vsega toga še dvoje zdravih dlanov! Kaj mi je še več treba k mojemu gospodarstvu, kakor pri-dna delavna gospodinja! — I tudi to mi je bog dal v moji Marjetici!“ Ko papežev sporočnik vidi, da se Janez nikak ne dá spregovoriti, le trohicu v dar vzeti, ga srčno objame, ko mla-denča, kakšnoga še ni najdel v nobenom drugom narodu. Celó papežu jih je predstavil. Priljudno su se sveti oče š njima pogovarjali, jih blago-slovili, i nazadnje, na njih prošnje tudi — poročili.

Težko sta se ločila iz Rima. Uzajemna ljubezen jima je dolgo težavno pot krajšala, i ka-kor po lastavičnih peruticah sta hitela proti slo-venski meji. Ko prvi stopaj na staru slovensku zemlju storita, poklekmeta na sveta tla, jih poljubita, stvarnika nebes i zemlje slaveč i hvaleč, ga jih je jegova nevidljiva roka srečno skoz ko-liko nevaršin nazaj pripeljala v ljubu domačiju.

Po poti sta tudi zvedila, kakšnu smrt je storil grof Urh. Šel je tudi on na Ogersku v tur-sku vojsku, al prepozno je prišel pod Beligrad. Turki su uže bili otepeni. Na bojišču se je pri-petilo, da se vname hud prepir med grofom Urhom i starejšem Sibirjaniču. Vsled srpoga pre-piránja je bil, da se prepiravca tako vžgeta, da

golimi meči se vzajemno napadeta. Grof se je bil hrabro branil. Al ko nazadnje cela truma ogerških plemenitašev Šibinjaniču v pomoč priskoči, ki je ošabnoga slavehlepnoга Celjana čez vse črtela, se grof kmal vês ranjen na tla zgrudi, i tako pod meči nevsemiljenih sovražnikov konec vzame.

Natanko se je sdaj vse izpolnilo, kar je kmetič Zagore prerokoval. Grof je sramotno poginul, jegovi rod je š njim vsahnul za večne čase. Ni je bilo hčeri, ni ga bilo sina, ki bi bil podedoval jegove zaklade i slavu celjskoga imena, V malo letih je uže streha gornjega cejlskoga grada svoje rebre kazala. Vihari, tepeni od nevidljive roke su pulili i trgali na gradu, da je izgledalo, kakor da bi bil živi nebeški ogen po njem bil razsajal.

Lastnina je postal sosednoga kmetiča, ki po njegovem prostranem dvorišču orje, sanje i žanje, i po nekdašnjih orožnjicah kleti ima. Strašna zares je šiba božja v svojem tepenju! I gorje mu ki ga vdari! —

Janez i Marjetica priromata ravno na veliko-nočnu nedelju v Teharju. Češnje i trombentice i zgončeki su naj lepše cveteli i prve lastavice po zraku plavale. Vaščanska mladež se je pirhami po trati igrali. Dimnjaki su se še popoldan veselo kadili, — no saj su danas povsod kaj boljšega imeli! Cela priroda je tako rekši prazenski obraz imela. Pengarjev su se ravno na klopi spred

hiši sončili, ko se jim Janez i Marjetica približata.

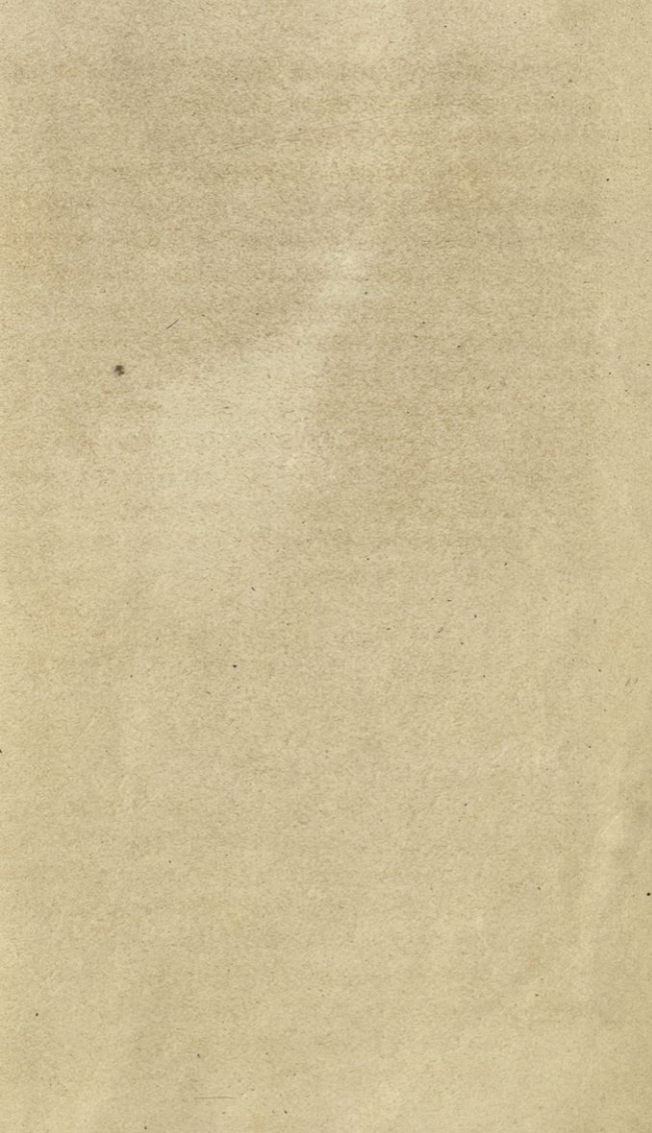
Kdo bi mogel opisvati jih občutke, jih veselje! — Nemo enoga za drugom objemaju, na prsi stiskaju celujeju i blagoslivljaju. — Po vasi se je bilo naenkrat razznalo, da sta Mlinarjev Janez i Pengarjeva Marjetica nazaj prišla, ki jih je uže cela vas mrtve menila. Martnačka je letala od hiše do hiše od soseda do soseda, s ti novici. Nobeden ji ni hotel verjeti, prej ko se ni sám lastnimi očmi sprepričal. Cela vas se je bila sbrala pri Pengarjevih. Vsaki jih je hotel viditi, vsaki jih dobrodošljenjem pozdraviti, vsaki š njima govoriti, vsaki jihne dožvitke slišati. Na slemen strehe je bilo teharsko bandero vtaknjeno, ktero je Marjetica neoskrunjeno od turske roke, srečno nazaj prinesla. Naj mileje je pa bilo viditi, ko sta se Janez i Šimekov Tona, ta dva neločivna prijatlja, objela. Slovenski jezik nima izrazev, da bi se š njim zadostno dalo to izreči, kar sta oba čutila srce na srcu! —

Stari slovenski običaj je, da se vsaka količkaj važneja zgodba gostvanjem ali prične, ali sklepa. Tako je tudi sdaj pri Pengarjevih bilo. Martnačka je kuhala. No akoravna je revna starka mnoga potratila, mnogo skazila, to vendar ni ne naj manj dražilo obče veselje.

Srečna sta bila Janez i Marjetica v zakonskom stanu, dobro sta gospodarila, pobožno živela, i vidno je vladal blagoslov božji nad njima. — Množilo i naraščalo se jima je premoženje od

dana do dana, od leta do leta po umnem kmetovaju. Svoje bogatsvo pa nista nikada obračala v puhlo napihovanje i štimanje pred svetom! Bila sta tolažitelja i podporitelja siromašnih sovaščanov. Ni dan minul, da ne bi bila Marjetica kakoga vbogoga milosrčno nasitila, oblekla i nadarila. Zato jih je pa tudi cela vas spoštovala i ljubila. Noben jima ni mogel kaj krivoga, kaj nepoštenoga al nepravničnoga očitati! Dočakala sta vnučke svojih vnukov kterim sta v dolgih zimskih večerih po stoterokrat pripovest pripovedati mogla, od hudobnoga cejskoga grofa, od vplemenitenja Teharčanov, od groznih Turkov, od vjetja pod Beligradom, od suženstva i rešenja. I tako se je ta pripovest od deda do vnuka, od ust do ust, od stoletja do stoletja do današnjega dne v teharski okolici ohranila.

dana do dana, od leta do leta po umnem kine-
 tovarju. Svoje bogatstvo pa ništa nikada obratila
 v publico naplavanje i štampanje preč svetom! Bila
 sta tolažila i podpirala izumisljenih savršanih.
 Ni dan minul, dan ni bila Marjetica kakoga
 vlogova niti čeno nasila, obleka i udarila. Kato
 jiti je patiti čela vas spuštovala i ljubila. Nobe-
 den jima se mogel kaj krivoga, kaj nepoštenoga
 al nepravičnoga očitati! Uočkala sta vnučke svo-
 jih vnučkov kterim sta v dolgih zimskih večerih
 po stotokrat pripovedati mogla, od ju-
 dobnege cesarskega grofa, od vplemenitija Tebar-
 čanov, od groznih Turkov, od vjesta pod Belgica-
 dom, od sušenaviz i rešenja. I tako se je ta pri-
 povest od deda do vnuka, od ust do ust, od sto-
 letja do stotolja do današnjega dne v tobarski
 okolici obrnila.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS ©

00000491018

